

ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย

โดย

นายวเรศ คุณาเจริญทรัพย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาทัศนศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย

โดย
นายวเรศ คุณาเจริญทรัพย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาทัศนศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THE INEQUALITY ON CONTEMPORARY THAI SOCIETY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Fine Arts (VISUAL ARTS)
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2021
Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย
โดย นายวเรศ คุณาเจริญทรัพย์
สาขาวิชา ทัศนศิลป์ แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ จักรพันธ์ วิลาสินีกุล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ถนอมจิตร ชุ่มวงศ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ จักรพันธ์ วิลาสินีกุล)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

(อาจารย์ ดร. ชีรพล หอสง่า)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ รสสิน กาสต์)

60002207 : ทศนศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : ความเหลื่อมล้ำ, อำนาจ

นาย วเรศ คุณาเจริญทรัพย์: ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ จักรพันธ์ วิชาสินีกุล

“ ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย ” เป็นโครงการสำรวจพัฒนาการของความเหลื่อมล้ำ แสดงให้เห็นต้นตอของปัญหาความเหลื่อมล้ำโดยมีรัฐเป็นส่วนสำคัญทำให้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้น โดยมีกลไกอำนาจคอยขับเคลื่อนทำให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียม การเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ แสดงให้เห็นผลลัพธ์จากความเหลื่อมล้ำทำให้เกิดการต่อต้าน การประท้วง ทั้งในลักษณะทางตรงและทางอ้อม และแสดงให้เห็นผลพวงซึ่งเกิดจากปัญหาของความเหลื่อมล้ำนำไปสู่การแบ่งแยกของคนในสังคม กลายเป็นสังคมแห่งความขัดแย้ง และพัฒนาไปสู่สังคมหวาดระแวง จ้องจับผิด กลายเป็นสังคมตระหนักรู้ ภายใต้หัวข้อ “ ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย ” จึงไม่ได้นำเสนอปรากฏการณ์ของความเหลื่อมล้ำเชิงเศรษฐกิจ แต่เป็นการสำรวจกลไกของอำนาจซึ่งคอยขับเคลื่อนความเหลื่อมล้ำให้ยังคงอยู่อย่างแนบเนียน แฝบยล จนทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำฝังตัวอยู่ในสังคมไทย เพื่อเปิดเผยหรือสำรวจกลไกของอำนาจ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของแมกซ์ เวเบอร์ ซึ่งอธิบายถึงอำนาจทำให้เกิดชนชั้นทางสังคม มิเชล พูโกต์ อธิบายให้เห็นรูปแบบของอำนาจในชีวิตประจำวัน และครีฟฟอร์ด เกียรติ อธิบายอำนาจในฐานะละคร กระบวนการชวนเชื่อ จากการใช้กรอบแนวคิดในการสำรวจผู้วิจัยพบว่าอำนาจเป็นองค์ประกอบสำคัญทำให้ความเหลื่อมล้ำยังคงอยู่ และเป็นกลไกในการพัฒนาไปสู่ความรุนแรง

ผู้วิจัยต้องการแสดงให้เห็นกลไกและพัฒนาการของปัญหาความเหลื่อมล้ำโดยมีอำนาจเป็นองค์ประกอบซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมไม่สามารถจับต้องได้ เครื่องมือทางศิลปะจึงเป็นเครื่องมือรูปแบบหนึ่งซึ่งสามารถเปลี่ยนภาวนามธรรมมาสู่รูปธรรม ผลงานศิลปะภายใต้หัวข้อ “ ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย ” จึงเป็นการถ่ายทอด สื่อสารปรากฏการณ์ของความเหลื่อมล้ำ แสดงให้เห็นต้นตอ ผลลัพธ์ ผลพวง ของปัญหาความเหลื่อมล้ำให้เห็นเป็นรูปธรรมผ่านศิลปะในรูปแบบประติมากรรมจัดวาง โดยใช้การปะทะกันของรูปทรง การกอดทับกันของรูปทรง นำเสนอผ่านประเด็นทางศิลปะในลักษณะภาพแทน การสวมบทบาทของตัวละคร การใช้ประติมากรรมกลุ่ม ผ่านการสื่อสารบนพื้นที่ศิลปะเพื่อเป็นเครื่องมือในการกระตุ้น ตั้งคำถาม ต่อปัญหาในสังคม

60002207 : Major (VISUAL ARTS)

Keyword : inequality, power

MR. WARET KHUNACHAROENSAP : THE INEQUALITY ON CONTEMPORARY THAI SOCIETY
THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR JAKAPAN VILASINEEKUL

“Inequality in Contemporary Thai Society” is a project that examines the progression of inequality to reveal the infrastructure of which the state acts as an integral part. The problem is driven by power that creates a divide in society, resulting in unequal rights and consequently causing both direct and indirect resistance, protests and a discrepancy in society. A society filled with conflict develops into paranoia, vigilance and eventually awareness. Therefore, the project “Inequality in Contemporary Thai Society” is not exploring the economic inequality situation but rather the structure of power that seamlessly drives inequality and is embedded within Thai society. In order to explore and expose these mechanisms of power, the researcher has adopted Max Weber’s concept that explains that power creates social classes; Michel Foucault’s concept displays patterns of power in everyday life; Clifford Geertz describes power as an act and propaganda. Based on these conceptual frameworks, the researcher discovered that power is the crucial element that feeds into the cycle of inequality and develops into violence.

The researcher wants to illustrate the mechanisms and progression of inequality as a problem in Thai society. Power plays an essential part in this force as something intangible, therefore using art as a tool to create a physical and tangible object. The artwork within this project seeks to convey the inequilateral phenomenon, revealing the cause, results and consequences. The project is presented as a series of sculptural installations, compressing and colliding forms using representational images, roleplay, and group sculptures, aiming to be used to create awareness and conversations about social issues.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณบิดามารดาผู้ให้กำเนิด อบรม สั่งสอน ผู้คอยให้การสนับสนุนจนทำให้ผู้วิจัยสามารถสำเร็จการศึกษา ขอกราบขอบพระคุณครูบาอาจารย์ผู้อบรม สั่งสอน ให้โอกาสแก่ผู้วิจัย โดยเฉพาะ รองศาสตราจารย์จักรพันธ์ วิลาสินีกุล ผู้มอบทุนการศึกษา มอบความรู้ มอบโอกาสในการหาความรู้ใหม่ ๆ ในต่างประเทศ อีกทั้งเป็นผู้ชี้แนะ แนวทาง ให้คำปรึกษาทั้งด้านการเรียน การทำงานและการใช้ชีวิต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนา และสร้างประสบการณ์ของผู้วิจัย ขอขอบพระคุณอาจารย์ พิเชษฐ์ เขียวประเสริฐ ผู้คอยสนับสนุน ให้คำแนะนำต่อแนวทางในการหาความรู้เป็นอย่างดี รวมถึงคณาจารย์ในภาควิชาประติมากรรมทุกๆ ท่าน ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ เปิดโอกาสในการทำงานสร้างสรรค์

ขอขอบพระคุณคณะจิตรกรรม ประติมากรรม และ ภาพพิมพ์ ผู้มอบโอกาสสำหรับทุนการศึกษา ในโครงการแลกเปลี่ยนที่มหาวิทยาลัย โบซา อาร์ต เดอ ปาติ ฌ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ขอขอบพระคุณสถานทูตฝรั่งเศส ผู้ให้การสนับสนุนทุนตลอดระยะเวลาในช่วงโครงการแลกเปลี่ยน

ท้ายที่สุดขอขอบคุณ พี่ ๆ น้อง ๆ เพื่อน ปริญญาโท ภาควิชาประติมากรรม โดยเฉพาะ อารยา แพนพรหม เกียรติศักดิ์ ม่วงคำ และวุฒิชัย คชสิทธิ์ ผู้ให้การสนับสนุนทั้งร่างกาย และแรงใจในการช่วยผู้วิจัยทำให้โครงการสำเร็จลุล่วง

นาย วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	2
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์.....	4
สมมติฐานของการศึกษา.....	4
สมมติฐานเชิงความคิด.....	4
สมมติฐานเชิงรูปแบบ	4
ขอบเขตการศึกษา	5
ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	5
ขอบเขตด้านรูปแบบ.....	5
ขั้นตอนของการศึกษา.....	5
วิธีการศึกษา	6
การศึกษาจากข้อมูลเอกสารและภาคสนาม	6
การศึกษาจากกระบวนการสร้างสรรค์	6
แหล่งข้อมูล.....	6
อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า.....	6
บทที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์.....	7

ข้อมูลภาคเอกสาร.....	7
กรณีอำนาจและการต่อรองเกี่ยวข้องกับสถานภาพสถานภาพ.....	12
สรุปการศึกษารวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร.....	17
ข้อมูลเชิงทฤษฎี และบทความที่เกี่ยวข้อง.....	17
แมกซ์ เวเบอร์.....	18
มิเชล พูโกต์.....	21
บทความที่เกี่ยวข้อง.....	22
แนวคิดของมิเชล พูโกต์ กับบรรณกรรม.....	24
แนวคิดฟูโกต์กับงานศิลปะ.....	27
แนวคิดรัฐนาฏกรรม.....	29
การศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนาม.....	31
สถานที่และสิ่งปลูกสร้าง.....	32
กิจกรรมและการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์.....	32
กลุ่มคน.....	34
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลงานศิลปะ.....	35
อำนาจ ภาพแทน เหตุการณ์ และการกำหนดจุดรวมสายตา.....	35
ความหมาย ภาพ และบริบท.....	44
การเมือง เหตุการณ์ ประวัติศาสตร์ และความทรงจำ.....	47
สรุปสิ่งที่ได้จากการศึกษาผลงานศิลปะ.....	49
ประเด็นเรื่องภาพแทน.....	49
ประเด็นการสวมบทบาทให้ตัวละคร.....	49
การจำลองสถานการณ์.....	50
บทที่ 3 กระบวนการและองค์ประกอบในการสร้างสรรค์.....	51
ช่วงวิธีวิทยาและการประมวลผลทางความคิด (Research).....	51

ข้อมูลในการสร้างสรรค์.....	52
หลักฐานเชิงประจักษ์.....	52
กระบวนการบันทึกข้อมูลและทดลองเชิงทัศนศิลป์	58
การเปลี่ยนสัมพันธบท	59
การใช้ประติมากรรมกลุ่ม.....	60
การใช้ลักษณะเฉพาะของตัวละคร.....	60
ช่วงการทำวิทยานิพนธ์	61
แนวทางการสร้างแบบร่างผลงานชิ้นที่ 1	61
แนวทางการนำมาสร้างแบบร่างผลงานชิ้นที่ 2.....	64
แนวทางการนำมาสร้างแบบร่างผลงานชิ้นที่ 3.....	66
บทที่ 4 ผลงานวิทยานิพนธ์และการวิเคราะห์ผลงาน	69
ผลงานชิ้นที่ 1	70
วิเคราะห์กระบวนการทำงานผลงานชิ้นที่ 1	71
ผลงานชิ้นที่ 2	73
วิเคราะห์กระบวนการทำงานชิ้นที่ 2.....	74
ผลงานชิ้นที่ 3	76
วิเคราะห์กระบวนการทำงานชิ้นที่ 3.....	77
สรุปผลท้ายบท	78
บทที่ 5 บทสรุป.....	80
ข้อเสนอแนะ	81
รายการอ้างอิง	82
ประวัติผู้เขียน.....	84

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 มือบชาวสวนยาง ปีพ.ศ. 2561	9
ภาพที่ 2 “ 57 วันมีอบชานา ” ปักหลักชุมนุม เรียกร้องรัฐโอนหนี้ 4 ธนาคารเข้ากองทุนฟื้นฟูปี พ.ศ. 2565	10
ภาพที่ 3 คดีการฆ่าเสือด้าของนายเปรมชัย ในปี 2561	13
ภาพที่ 4 ผลงานของเซีย ไทยรัฐ	16
ภาพที่ 5 ผลงานของเพจ ไข่แมว	16
ภาพที่ 6 แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber).....	18
ภาพที่ 7 ภาพอธิบายช่วงชั้นทางสังคมตามวิธีคิดแบบแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber).....	19
ภาพที่ 8 มิเชล ฟูโกต์ (Michael Foucault)	21
ภาพที่ 9 แมรี แมคดาเลน (Mary Magdalene).....	28
ภาพที่ 10 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย พ.ศ.2563	32
ภาพที่ 11 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและกิจกรรมการเขียนข้อความ พ.ศ.2563.....	33
ภาพที่ 12 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและกิจกรรมยื่นจดหมาย พ.ศ.2563.....	33
ภาพที่ 13 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยแสดงให้เห็นกลุ่มคนและเครื่องแบบต่าง ๆ พ.ศ.2563	34
ภาพที่ 14 พระเยซูถูกเขียน (The Flagellation of Christ) ถูกเขียนโดยปีเอโร เดลลา ฟราสเศสกา (Piero Della Francesca).....	36
ภาพที่ 15 วิเคราะห์หลักการแบ่งสัดส่วนในภาพพระเยซูถูกเขียน (The Flagellation of Christ) ถูกเขียน โดยปีเอโร เดลลา ฟราสเศสกา (Piero Della Francesca).....	37
ภาพที่ 16 ประตูสวรรค์ (The Gates of Paradise) โลเรนโซ กิลเบอร์ตี (Lorenzo Ghilbeti).....	38
ภาพที่ 17 เหตุการณ์โจเซฟถูกขายไปเป็นทาส (Joseph Sold into Slavery) ส่วนหนึ่งในงานประตู สวรรค์ (The Gates of Paradise) โลเรนโซ กิลเบอร์ตี (Lorenzo Ghilbeti).....	39

ภาพที่ 18 เดวิด ถูกสร้างโดย จัน โลเรนโซ แอร์นินี (Gian Lorenzo Bernini).....	40
ภาพที่ 19 โบสถ์น้อย (Tempietto) สร้างโดยโดนาโต บรามานเต (Donato Bramante) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ. 1444-1514.....	41
ภาพที่ 20 เทรียคาราดอสโซ (Caradosso) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ.1506.....	42
ภาพที่ 21 การสมรสของพระนางพรหมจารี (Marriage of the virgin) ผลงานของ ราฟาเอล ซานซีโอ ดา เออบินโน (Rafaello sanzio da Urbino) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ.1504	43
ภาพที่ 22 เมืองอุดมคติ (The Ideal City) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ.1400 - ค.ศ. 1500	44
ภาพที่ 23 ไหล่ เฟง (Lei-Feng) ผลงานของ วิคเตอร์ เบอ์จิน (Victor Buegin) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ. 1974	46
ภาพที่ 24 การแย่งชิงเพื่อแอฟริกา (Scramble for Africa) ผลงานของ ยินกา โซนิแบร์ (Yinka Shonibare) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ. 2003	47
ภาพที่ 25 เดอะ คราวน์นิง (The Crowning) ผลงานของ ยินกา โซนิแบร์ (Yinka Shonibare) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ. 2007	48
ภาพที่ 26 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ปี พ.ศ.2563	53
ภาพที่ 27 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ปี พ.ศ. 2563	53
ภาพที่ 28 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ปี พ.ศ. 2563	54
ภาพที่ 29 อุปกรณ์หรือวัตถุที่ถูกใช้เพื่อสื่อสารในการประท้วง ปี พ.ศ. 2563	55
ภาพที่ 30 กิจกรรมในมือบ๊วingle ปี พ.ศ. 2563	56
ภาพที่ 31 กิจกรรมเปิดไฟ ปี พ.ศ. 2563.....	56
ภาพที่ 32 การบันทึกข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจวัดอุทยาน หรือสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์ ปี พ.ศ. 2563	58
ภาพที่ 33 การบันทึกข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจวัดอุทยาน หรือสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์ ปี พ.ศ. 2563	59
ภาพที่ 34 อธิบายการกำหนดทิศทางการสร้างประเด็นทางศิลปะและจุดมุ่งหมายสร้างสรรค์	61
ภาพที่ 35 แบบร่างผลงานชิ้นที่ 1	63
ภาพที่ 36 รายละเอียดแบบร่างชิ้นที่ 1	63

ภาพที่ 37 แบบร่างผลงานชิ้นที่ 2..... 65

ภาพที่ 38 รูปรายละเอียดแบบร่างผลงานชิ้น 2..... 65

ภาพที่ 39 แบบร่างผลงานชิ้นที่ 3..... 67

ภาพที่ 40 แบบร่างผลงานชิ้นที่ 3..... 67

ภาพที่ 41 ผลงานชิ้นที่ 1 70

ภาพที่ 42 รายละเอียดเสาด้านล่างผลงานชิ้นที่ 1..... 71

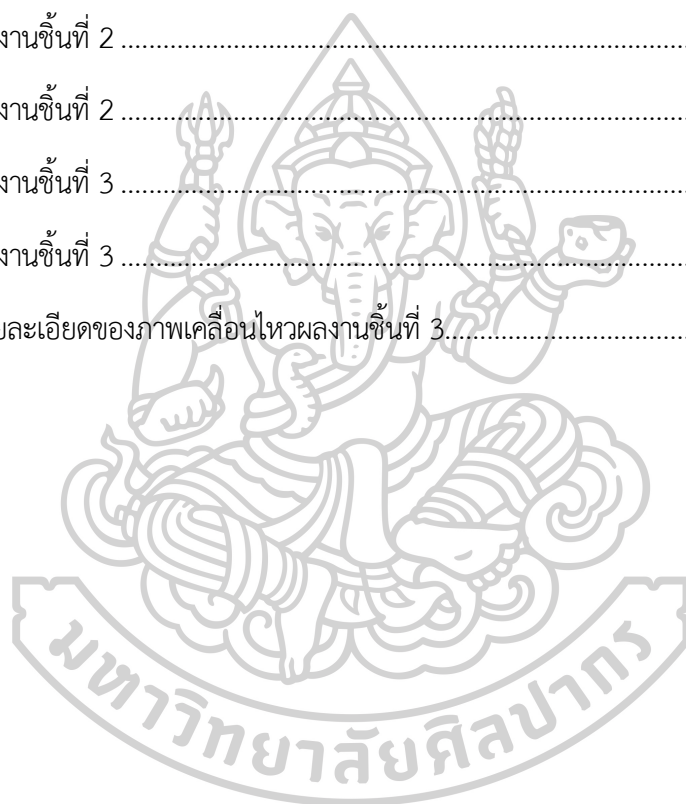
ภาพที่ 43 ผลงานชิ้นที่ 2 73

ภาพที่ 44 ผลงานชิ้นที่ 2 74

ภาพที่ 45 ผลงานชิ้นที่ 3 76

ภาพที่ 46 ผลงานชิ้นที่ 3 76

ภาพที่ 47 รายละเอียดของภาพเคลื่อนไหวผลงานชิ้นที่ 3..... 77

บทที่ 1

บทนำ

ความขัดแย้งด้านความคิดเห็นทางการเมืองในสังคมไทยเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งจนกลายเป็นภาพชินตา เห็นได้จากการประท้วง การลงถนน การปะทะกันของคนในสังคมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือคนต่างกลุ่ม เป็นผลมาจากการจัดการของรัฐในลักษณะโน้มเอียง การจัดสรรโอกาสอย่างไม่ทั่วถึง ความขัดแย้งเป็นภาพสะท้อนของปัญหา ซึ่งถูกสั่งสมอย่างต่อเนื่องในสังคม การจัดการของรัฐอย่างไม่ยุติธรรมนำมาสู่ความไม่เท่าเทียม ความเหลื่อมล้ำ และการแบ่งแยกของคนในสังคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจจากแนวทางนโยบายของรัฐส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตเฉพาะจุด มุ่งเน้นพัฒนาภายในเมือง โดยดึงทรัพยากรบุคคล แรงงาน จากชนบทมาสร้างมูลค่าภายในเมือง สร้างช่องว่างทางชนชั้นส่งผลกระทบต่อ การแบ่งแยกทางชนชั้นในสังคม การจัดการของรัฐมุ่งดูแลเฉพาะพื้นที่เป็นการตอกย้ำความไม่เท่าเทียมของการเข้าถึงโอกาสในการยกระดับคุณภาพชีวิต ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงอำนาจในการจัดสรรทรัพยากร รวมถึงความไม่เท่าเทียมในการสร้างรายได้ ผลกระทบจากการจัดการของรัฐอย่างไม่เท่าเทียมทำให้เกิดความแตกต่างทางรายได้ และสวัสดิภาพของคนในสังคมโดยเฉพาะชนชั้นล่างหรือชนชั้นแรงงาน ถึงแม้ที่ท่าของรัฐจะมีความกังวล และมีการจัดการปัญหาด้านความไม่เท่าเทียม แต่กระบวนการจัดการของรัฐมีลักษณะเป็นการแก้ปัญหาเบื้องต้นเช่น การแจกเงิน การให้บัตรรัฐสวัสดิการ การจัดการของรัฐจึงเป็นการกดทับปัญหาความไม่เท่าเทียม เมื่อปัญหาดังกล่าวถูกสั่งสมจนกระทั่งเกิดความแตกต่างของคนในสังคมจะนำมาสู่ความขัดแย้ง การต่อต้านทั้งในทางตรงและทางอ้อม และความรุนแรง

ความขัดแย้งซึ่งเกิดขึ้นในสังคมเกิดจากปมปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอำนาจในการบริหาร การกำหนดนโยบาย รวมถึงการเข้าถึงโอกาสยกระดับคุณภาพชีวิต ความเหลื่อมล้ำจึงเป็นสาเหตุของความขัดแย้งในสังคม ผู้วิจัยพบว่าอำนาจเป็นองค์ประกอบสำคัญซึ่งนำมาสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำและเป็นปัจจัยสำคัญนำไปสู่ความรุนแรงของสังคม ซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ประเด็นความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัยเป็นโจทย์ที่ทำให้ผู้วิจัยต้องการสำรวจ ทำความเข้าใจกลไกของความเหลื่อมล้ำซึ่งมีพัฒนาการนำไปสู่สังคมแห่งความขัดแย้ง และสร้างการสื่อสารผ่านผลงานศิลปะในประเด็นที่แสดงให้เห็นที่มาของอำนาจ ประเด็นการกดทับของสังคม และไปสู่ประเด็นของการตระหนักรู้เพื่อนำเสนอภาวะนามธรรมของปัญหาความเหลื่อมล้ำ กลไกของปัญหาความเหลื่อมล้ำและพลวงของปัญหาความเหลื่อมล้ำให้เห็นเป็นรูปธรรม

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความเหลื่อมล้ำ (Inequality) เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคม และเป็นปัญหาหลักของสังคมไทย เป็นผลมาจากการจัดการของรัฐ ทำให้ประชาชนเข้าถึงโอกาสได้อย่างไม่เท่าเทียม ต้นเหตุของความเหลื่อมล้ำมาจาก 3 ปัจจัย ความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงอำนาจ การใช้อำนาจเพื่อกำหนดนโยบาย หรือทิศทางบริหาร ความไม่เสมอภาคในการสร้างรายได้หรืออาชีพ ความไม่เสมอภาคโอกาสยกระดับคุณภาพชีวิต

แผนการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศสนับสนุนและพัฒนาภายในเมืองอย่างมาก เห็นได้จากนโยบายการให้สัมปทานการสร้างตึก หรือ สร้างเส้นทางคมนาคม จึงทำให้เกิดการกระจุกตัวของการเติบโตเฉพาะในตัวเมือง ส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างการพัฒนาในเมืองและชนบทอย่างสูง นโยบายจากรัฐที่พยายามกระจายเส้นทางการคมนาคม ชี้ให้เห็นกระบวนการดึงเอาทรัพยากรและแรงงานจากภาคเกษตรมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทำให้กลุ่มคนดังกล่าวกลายเป็นแรงงานให้กับตลาดการลงทุน แม้ว่านโยบายดังกล่าวจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ทำให้เกิดผลกระทบทางอ้อมต่อการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการให้การดูแลเป็นพิเศษในพื้นที่เฉพาะอาทิเช่น เมืองหลวง หรือ เมืองท่องเที่ยว นโยบายดังกล่าวจึงตอกย้ำความไม่เท่าเทียมและส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนในหลายระดับ โดยเฉพาะชนชั้นล่างหรือชนชั้นแรงงาน เช่น โครงการของรัฐ กรณีการใช้อำนาจออกนโยบายสนับสนุนภาคผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตร แต่ไม่ได้สนับสนุนผู้ผลิตทางการเกษตรทำให้ราคาชาวสวนถูกกดทับไว้ จึงเกิดความแตกต่างทางรายได้ นำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และอาชีพ ผลสำรวจจากองค์กรนานาชาติ CS Global Wealth ในปี 2018 จัดให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำสูงที่สุด เมื่อเทียบกับจากปี 2016 และมีแนวโน้มสูงขึ้น

สังคมไทยมีกระบวนการจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยการสร้างนโยบายการ แจกเงิน การสร้างบัตรเพื่อเข้าถึงสวัสดิการ ซึ่งเป็นนโยบายการแก้ปัญหาเบื้องต้น การสร้างนโยบายดังกล่าวไม่เพียงพอสำหรับการลดความแตกต่างในด้านของการจัดการ ในอีกกรณียังเป็นการตอกย้ำประเด็นความไม่เท่าเทียมและการเลือกปฏิบัติ ทำให้ปัญหาด้านความไม่เท่าเทียมถูกสั่งสมไว้อย่างต่อเนื่อง เมื่อปัญหาดังกล่าวถูกสั่งสมจนกระทั่งเกิดข้อแตกต่างของคนในสังคมมากขึ้น อาจนำไปสู่การจุดกระแสการต่อต้าน ความเกลียดชัง การประท้วง และนำไปสู่การแสดงออกทางความรุนแรงในที่สุด ซึ่งกระบวนการการใช้ความรุนแรงเป็นผลต่อเนื่องจากประเด็นทางการเมือง ซึ่งมีฐานจากปัญหาความเหลื่อมล้ำ และเป็นรากฐานของปัญหาทางสังคมอย่างชัดเจน

ผลกระทบจากการสร้างนโยบายที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียม ทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงและการต่อต้านขึ้น ทั้งในรูปแบบการต่อต้านทางตรงและทางอ้อมตามมา กรณีการต่อต้านทางตรงในฝรั่งเศสในปี 2561 มีอบเสื่อกักเหลือง เกิดจากปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ รัฐเอื้อประโยชน์ต่อผู้มีทุน โดยการขึ้นราคาน้ำมัน ทำให้เกษตรกรต้องจ่ายมากขึ้นเนื่องจากต้องทำการเกษตรซึ่ง

แตกต่างจากคนในเมืองที่รชนสงสารณะ กล่าวได้ว่ารัฐใช้อำนาจสนับสนุนเฉพาะกลุ่มทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมของการเข้าถึงสาธารณูปโภค และประชาชนบางส่วนที่ทำการเกษตรต้องจ่ายแพงขึ้น ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วไป ช่องว่างทางชนชั้นที่มากขึ้น จึงเกิดการรวมตัวเพื่อเรียกร้องสิทธิ ลุกلامไปสู่การปะทะต่อเจ้าหน้าที่รัฐ และเกิดความรุนแรงขึ้น

กรณีการต่อต้านทางอ้อม งานศิลปะทั้งในรูปแบบวรรณกรรม ดนตรี หรืองานศิลปะ ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการบอกเล่าเหตุการณ์ขณะเดียวกันก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือเรียกร้อง หรือเผยแพร่ความจริง กล่าวได้ว่าเราสามารถศึกษาสังคมผ่านตัวบทวรรณกรรม เช่นวรรณกรรมจักรๆ วงศ์ๆ ในแง่ของเครื่องมือที่สะท้อนเห็นปมปัญหาภายในสังคมไทย แก้วหน้าม้าเป็นวรรณกรรมเรื่องหนึ่งชี้ให้เห็นปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเพศในอดีตของสังคม หรือวรรณกรรมเรื่อง ศรีธนชัย หรือ พระมเหศวรเถใด เป็นเครื่องมือสะท้อนให้เห็นวิธีการในการต่อสู้หรือต่อรองกับอำนาจทางการเมืองและชนชั้น จากข้อสังเกตเบื้องต้น ปมปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่ควรทำความเข้าใจองค์ประกอบในการสร้างความเหลื่อมล้ำและผลกระทบที่จะตาม เพื่อที่จะตระหนักและเท่าทันเหตุการณ์บนสังคม

จากประสบการณ์ในฐานะผู้รับรู้อยู่บนสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำสูง เหตุการณ์ดังกล่าวปรากฏซ้ำจนเป็นภาพจำ ที่คนสามารถรับรู้ได้เหมือนละครบทหนึ่ง และผู้ชมสามารถเดาผลลัพธ์จากเหตุการณ์ดังกล่าวว่าจะเกิดความไม่เป็นธรรมในการตัดสิน ยิ่งเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นบ่อยเท่าไร ยิ่งตอกย้ำประเด็นของความไม่เท่าเทียม หากไม่ทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าว ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำจะแฝงตัวอยู่ในสังคมไทยและมีแนวโน้มแผ่กระจายมากขึ้นอาจนำไปสู่สังคมที่มีแต่ความขัดแย้ง และความรุนแรง ผู้วิจัยจึงต้องการนำเสนอมุมมองต่อความสลับซับซ้อนของกระบวนการทางสังคมที่เลือกปฏิบัติ หรือ ควบคุม ซึ่งเป็นองค์ประกอบของปัญหาความเหลื่อมล้ำและเป็นปัจจัยที่นำไปสู่แนวโน้มของการต่อต้าน ความขัดแย้ง และการใช้ความรุนแรง เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทย และสะท้อนให้เห็นปัญหาของสังคมไทยจากมุมมองของผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการแสดงออก สื่อสาร และทำความเข้าใจ

งานศิลปะเป็นเครื่องมือที่สะท้อนเหตุการณ์ทางสังคมมาอย่างยาวนาน ศิลปะยุคที่ศิลปินสามารถแสดงออกได้อย่างมีสิทธิเสรีภาพ โดยเฉพาะศิลปะสมัยใหม่ที่สะท้อนภาวะทางสังคมในโครงการการศึกษานี้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการใช้งานประติมากรรมหรืองานศิลปะ 3 มิติเป็นเครื่องมือในการสื่อสารประเด็นดังกล่าว เนื่องจากงานประติมากรรมและงานศิลปะ 3 มิติ มีลักษณะเด่นที่มีผลลัพธ์สามารถจับต้องได้ และในปัจจุบันงานรูปแบบทางศิลปะ 3 มิติ สามารถผสมรูปแบบการสร้างบรรยากาศ ซึ่งเป็นมากกว่าภาพแทนเพื่อชี้ให้เห็นเหตุ และผลกระทบ เพื่อนำเสนอให้เห็นผลกระทบหรือกระบวนการสร้างความเหลื่อมล้ำ นำไปสู่การตื่นตัวและตระหนักถึงปัญหาภายในสังคม

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

1. ศึกษาสถานการณ์ของความขัดแย้ง ต่อต้าน การใช้ความรุนแรง และผลต่อเนื่องจากเหตุการณ์ดังกล่าว อันเนื่องมาจากความเหลื่อมล้ำ เพื่อทำความเข้าใจพัฒนาการของความเหลื่อมล้ำ ซึ่งเกิดอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มสูงขึ้นบนสังคมไทย
2. ศึกษาความเหลื่อมล้ำโดยมีอำนาจเป็นองค์ประกอบ เพื่อทำความเข้าใจต้นเหตุของปัญหาความเหลื่อมล้ำ
3. ศึกษาผลพวงจากปัญหาความเหลื่อมล้ำซึ่งพัฒนามาสู่การต่อต้านทั้งในรูปแบบทางตรงและทางอ้อม
4. ศึกษาความเป็นไปได้ในการสื่อสารทางศิลปะ 3 มิติเพื่อนำเสนอภาพทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำบนสังคม
5. นำเสนอความคิด และทัศนคติที่มีต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำบนสังคม

สมมติฐานของการศึกษา

การสร้างสรรคผลงานประติมากรรมภายใต้หัวข้อ ความเหลื่อมล้ำบนสังคมร่วมสมัย มีสมมติฐานในเชิงความคิดและเชิงรูปแบบ ดังต่อไปนี้

สมมติฐานเชิงความคิด

1. อำนาจเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเหลื่อมล้ำ การควบคุม จัดการ ต่อรอง ช้อนเร้น หรือครอบงำคนในสังคมอย่างไม่เท่าเทียม ทำให้คนในสังคมจำต้องยอมรับความเหลื่อมล้ำ ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำจะกลายเป็นเรื่องเคยชินของคนในสังคม และทำให้ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำยังคงอยู่บนสังคม และอาจมีแนวโน้มสูงขึ้น
2. ความขัดแย้งภายในสังคมเป็นผลมาจากความเหลื่อมล้ำ หากความเหลื่อมล้ำมีอัตราสูงขึ้น จนเกิดการกีดกันสิทธิ สถานภาพ โอกาส และการเข้าถึงทรัพยากร จะนำไปสู่การแสดงออก การต่อต้านทางตรงและทางอ้อม และเกิดการใช้ความรุนแรงขึ้น

สมมติฐานเชิงรูปแบบ

ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มคนมีปฏิสัมพันธ์กันบนพื้นที่จำลองในรูปแบบ พุดคุย ปะทะ หรือขัดแย้ง เพื่อนำเสนอเหตุการณ์ทางสังคม แสดงให้เห็นถึง การกีดกัน การกดทับ การแบ่งแยก การทำให้มีลักษณะผิดปกติ ซึ่งเป็นผลจากการต่อรอง การปะทะกันของคนในสังคมผ่านภาษาทางประติมากรรมดังนี้

- การใช้รูปทรงคนแสดงออกผ่านทางภาษากาย เพื่อนำเสนออากัปกริยาของรูปทรง
- การใช้ขนาดที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงการจำลองเหตุการณ์

- การใช้รูปทรงที่มีลักษณะซ้อนทับกันเผยให้เห็นการทำงานระหว่าง 2 รูปทรง
- การใช้สีเพื่อแสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์ในแต่ละช่วงเวลาหรือสถานที่ที่ต่างกัน

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ข้อมูลในการใช้วิจัยเกี่ยวข้องกับปัญหาความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทย โดยสำรวจความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน มุ่งเน้นสำรวจการต่อรองและกระบวนการสร้างความเหลื่อมล้ำโดยมีอำนาจเป็นองค์ประกอบ

ขอบเขตด้านเนื้อหา

- กรณีศึกษาเบื้องต้น ศึกษาจากเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำ และความรุนแรงในสังคมไทย เช่นกรณีศึกษาจาก กรณีการจัดการของรัฐในการจัดชาวเกษตรกรที่ประท้วงเรื่องราคาผลผลิต นโยบายของภาครัฐที่เอื้อประโยชน์ต่อนายทุน
- ศึกษาจากผลงานวรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นการใช้เครื่องทางศิลปะเป็นการแสดงออกทั้งในการต่อต้านทางอ้อม หรือเผยแพร่ว่าความจริงของสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง โดยเฉพาะวรรณกรรมในลักษณะวรรณกรรมทางชนชั้น วรรณกรรมสะท้อนสังคม
- ศึกษาจากทฤษฎีอำนาจและทฤษฎีการบริหาร : แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber)
- ศึกษาจากทฤษฎีอำนาจ และวาทกรรม : มิเชล ฟูกูต์ (Michael Foucault)
- ศึกษาแนวคิดรัฐนาฏกรรม (Theater State) ของคลิฟฟอร์ด เกียร์ต (Clifford Geertz)
- ศึกษาจากบทความที่เกี่ยวข้องกับอำนาจซึ่งเป็นต้นตอของความเหลื่อมล้ำในสังคม

ขอบเขตด้านรูปแบบ

- ศึกษาผลงานศิลปะเกี่ยวข้องกับอำนาจ ตำแหน่งแห่งที่ และประวัติศาสตร์
- ศึกษาผลงานศิลปะอันแสดงปฏิกริยาระหว่างรูปทรงคน วัตถุ และพื้นที่ ในลักษณะของการจัดวางและเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม

ขั้นตอนของการศึกษา

1. ศึกษาข้อมูลภาคเอกสารและภาคสนาม
2. วิเคราะห์และสรุปประเด็นของการศึกษา
3. ค้นหารูปแบบผลงานด้วยภาพร่าง 2 มิติ
4. สร้างรูปแบบจำลองผลงาน 3 มิติ

5. สร้างสรรค์ผลงานตามกระบวนการ
6. สรุปผล

วิธีการศึกษา

การศึกษาจากข้อมูลเอกสารและภาคสนาม

- รวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษาและทฤษฎีอ้างอิงจาก หนังสือ ทฤษฎีสังคมวิทยา เกี่ยวข้องกับอำนาจและวาทกรรม ของมิเชล พูโกต์ , ทฤษฎีอำนาจและการบริหารของแม็กซ์ เวเบอร์
- วิเคราะห์และจัดหมวดเนื้อหา
- ตั้งเป้าหมายการศึกษาและวัตถุประสงค์
- สร้างสมมุติฐานของการศึกษาเพื่อนำไปสู่การหาความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์

การศึกษาจากกระบวนการการสร้างสรรค์

- กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการสื่อสารผ่านงานสร้างสรรค์
- ค้นคว้าหาความเป็นไปได้จากการทดลองในการสร้างแบบร่าง 2 มิติ และ 3 มิติ
- สร้างสรรค์ผลงาน บันทึกข้อมูลในการสร้างสรรค์
- วิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์และสรุปผล

แหล่งข้อมูล

1. ข่าวสารจากเหตุการณ์ในสังคม
2. หนังสือวรรณกรรม บทความ สื่อรายการทางทีวี
3. อาจารย์ ศิลปิน และผู้เชี่ยวชาญศิลปะ
4. ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร

อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า

1. เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล
2. เอกสารอ้างอิง
3. คอมพิวเตอร์
4. อินเทอร์เน็ต
5. เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน
6. อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงานในสตูดิโอ
7. วัสดุและวัสดุในการสร้างสรรค์ผลงาน

บทที่ 2

ข้อมูลเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์

งานวิจัยและงานสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัยเป็นผลมาจากการสืบค้นสำรวจความขัดแย้งในสังคมไทย โดยแนวโน้มความเหลื่อมล้ำที่สูงขึ้นจากหลายปัจจัย เช่น ปัจจัยการเข้าถึงโอกาส ปัจจัยในการเข้าถึงการจัดสรรทรัพยากร สถานภาพทางสังคม หรือความเท่าเทียมของการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอำนาจรัฐมาเกี่ยวข้อง การจัดสรรที่โน้มเอียงไม่เป็นธรรม ชี้ให้เห็นความล้มเหลวในการจัดสรรอำนาจ คุณภาพของชีวิตประชาชนในสังคม และช่องว่างทางชนชั้น นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งเรื้อรังที่เพิ่มสูงขึ้นและมีแนวโน้มพัฒนาไปสู่ความรุนแรงในสังคมไทย งานวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นที่จะทำความเข้าใจสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยและพัฒนาการของความเหลื่อมล้ำจนนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมไทยโดยมุ่งที่จะถ่ายทอดความคิดและความรู้ผ่านศิลปะในรูปแบบ 3 มิติเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด ผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ประเภท

1. ข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาคเอกสาร ในรูปแบบของข้อมูลข่าวสารที่เกิดขึ้นในสังคมไทย
2. ข้อมูลจากบทความหรือทฤษฎีอ้างอิงในการสำรวจสังคม ได้จากการรวบรวมบทความที่เกี่ยวข้องกับความเหลื่อมล้ำ
3. ข้อมูลผลงานในการสร้างสรรค์ จากการสำรวจข้อมูลทางสังคมและการทบทวนข้อมูลทางศิลปะ

โดยข้อมูลทั้ง 3 รูปแบบเกิดจากการตั้งข้อสังเกตในการศึกษาดังนี้

1. เหตุใดสังคมไทยจึงเกิดความเหลื่อมล้ำและมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง
2. เหตุใดความเหลื่อมล้ำจึงทำงานคู่อยู่กับสังคมไทยอย่างแนบเนียนและเป็นปัญหาสะสมในสังคมไทย
3. ผลต่อเนื่องของปัญหาความเหลื่อมล้ำซึ่งส่งผลต่อสังคมไทย

ข้อมูลภาคเอกสาร

ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคม เป็นปัญหาพื้นฐานในสังคมทั่วโลก ในประเทศไทยปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำมีแนวโน้มสูงขึ้น มีต้นเหตุมาจาก 3 ปัจจัย 1.ความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงอำนาจ 2.ความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงโอกาสในการสร้างรายได้ 3.ความไม่เสมอภาคในการยกระดับคุณภาพชีวิต

1. ความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงอำนาจ เกี่ยวข้องกับการต่อรองอำนาจเพื่อควบคุมบริหารการจัดการทรัพยากร การกำหนดทิศทางนโยบายของเศรษฐกิจ รวมถึงกระบวนการความยุติธรรม

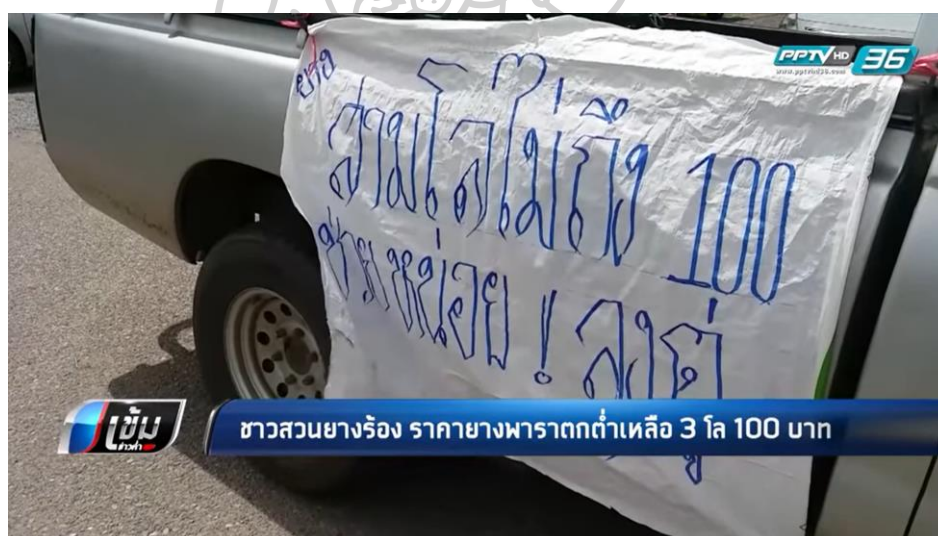
2. ความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงโอกาสในการสร้างรายได้ เกิดจากการกระจุกตัวของโอกาสในการสร้างอาชีพเฉพาะบางพื้นที่ ส่งผลให้โอกาสการสร้างรายได้ไม่กระจายตัว เกิดความแตกต่างสถานภาพของคนในสังคมมากขึ้น

3. ความไม่เสมอภาคในการยกระดับคุณภาพชีวิต เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงบริการสาธารณสุข การศึกษา สวัสดิการของสังคม รวมถึงปัจจัยในการผลิต

ประเทศไทยถูกองค์กร CS Global Wealth Report 2018 จัดเป็นประเทศที่มีอัตราความเหลื่อมล้ำสูงที่สุดในโลก และมีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อเทียบสถิติในปี 2016 จากรายงานดังกล่าวชี้ให้เห็นประชากรเพียง 1% ของประเทศไทยมีทรัพย์สินถึง 66.9% (บรรยง พงษ์พานิช, 2561) ในต้นปี 2021 KKP Research เผยว่าธนาคารโลก (World Bank) รายงานว่า การแพร่ระบาดของโควิดทำให้ประเทศไทยมีผู้เสี่ยงที่จะมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน หรือระดับรายได้ไม่เพียงพอที่จะใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น 1.5 ล้านคน สะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของครัวเรือนไทยต่อภาวะวิกฤตและมาตรการช่วยเหลือจากรัฐที่ยังไม่เพียงพอ KKP Research ให้ความเห็นถึงต่อต้นตอปัญหาความเหลื่อมล้ำ เป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นการเติบโตของเศรษฐกิจไทยในระยะยาว ได้แก่ปัญหาด้านสถาบันทางเศรษฐกิจที่อ่อนแอและปัญหาการเมืองที่ไม่เป็นธรรม (ลัทธิกิตต์ ลากอุดมการณ์ , 2564) ข้อมูลดังกล่าวมีนัยยะสำคัญ การสำรวจต้นตอความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย จำเป็นต้องศึกษาจากปัจจัยโครงสร้างเศรษฐกิจ เช่นโครงการของรัฐ สนับสนุนนายทุนมากกว่าผู้ใช้แรงงาน ในกรณีของการสนับสนุนภาคผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตร แต่ไม่ได้สนับสนุนผู้ผลิตทางการเกษตรทำให้ราคาชาวสวนถูกกดทับไว้ จึงเกิดความแตกต่างทางรายได้ ปัจจัยการจัดการจากภาครัฐ เช่นการกระจายโอกาสเพื่อเข้าถึงบริการต่างๆ ของภาครัฐ ทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ กรณีของชาวนา ภาครัฐไม่ส่งเสริมการให้ความรู้ในการพัฒนาผลผลิต ปัจจัยทางด้านอำนาจ เช่นการมีสิทธิการกำหนดทิศทางการพัฒนา การแลกเปลี่ยนกับการได้มาซึ่งทรัพยากร

กรณีการสนับสนุนภาคผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตร แต่ไม่ได้สนับสนุนผู้ผลิตทางการเกษตรทำให้ราคาชาวสวนถูกกดทับไว้ กรณีมีอบชาวสวนเป็นกรณีที่น่าสนใจเนื่องจากประเทศไทยมีการส่งออกผลผลิตในรูปแบบเกษตรกรรมค่อนข้างสูงทว่าชาวสวนกลับมีปัญหาด้านราคาผลผลิต ไม่ว่าจะกรณีชาวสวนปาล์มราคาตก ชาวสวนอ้อย ชาวสวนมังคุด ชาวสวนลำไย โดยเฉพาะกรณีมีอบชาวสวนยางในภาคใต้ที่มีปัญหาเรื่องราคายางตกต่ำ เป็นปัญหาที่ยืดเยื้ออย่าง

ยาวนาน มีอบสวนยางในปี พ.ศ. 2561 (ภาพที่ 1) เกิดจากยางราคาตกต่ำอย่างมากจนนำมาสู่การเคลื่อนไหวของชาวสวน ราคาน้ำยางสดอยู่ที่ 28 - 31 บาท ยางกันถ้วยราคา 12 - 15 บาท ยางแผ่น 32 - 35 บาท (PPTV HD 36, 2561) ขณะเดียวกันราคาภายในโรงงานอุตสาหกรรมกลับราคาสูงขึ้น เมื่อถูกแปรรูป ซึ่งไม่สอดคล้องกับราคาของชาวสวนยาง การเคลื่อนไหวของชาวสวนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ถูกผู้วิจัยสังเกตเห็นและตั้งข้อสังเกตที่เกี่ยวข้องว่าเหตุใดชาวสวนยางจึงจำเป็นต้องรวมตัวเพื่อออกมาเคลื่อนไหวและเรียกร้องหรือกระตุ้นรัฐบาลในการจัดการปัญหา ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำไม่ได้เกิดจากปัจจัยโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว กลับสอดคล้องและเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการจัดการของภาครัฐ และปัจจัยทางด้านอำนาจ เนื่องจากการรวมตัวของชาวสวนยาง เกิดจากรัฐไม่สามารถกระตุ้นราคาขายให้สูงขึ้นได้ทำให้เกิดความไม่พอใจและนำไปสู่การรวมตัวเพื่อเรียกร้องรัฐบาลทั้งในปีพ.ศ. 2561 รัฐบาลแก้ปัญหาด้วยการเจรจาและต่อรองทำให้เหตุการณ์ดังกล่าวยุติลง ต่อมาในปีพ.ศ.2563 ยังคงเกิดการรวมตัวของชาวสวนยางเพื่อเรียกร้องราคาผลผลิตทั้งนี้ชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลไม่มีความสามารถในการแก้ปัญหาในเรื่องของราคาผลผลิต เนื่องจากรัฐบาลมักแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ทำให้ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำไม่ถูกแก้และยังคงอยู่กับภาคเกษตรกร

ภาพที่ 1 มีอบชาวสวนยาง ปีพ.ศ. 2561

ที่มา: PPTV HD 36. (2563). *ประเด็นร้อน*. สืบค้น 4 เมษายน 2563, จาก <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/93141>

มีอบชาวนาในปี พ.ศ.2565 ปักหลักหน้ากระทรวงการคลังเป็นเวลาเกือบ 2 เดือน การรวมตัวของชาวนาจาก 36 จังหวัดของประเทศไทยรวมตัวกันในนามเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย

ตลอดระยะเวลาแห่งการเรียกร้อง กลุ่มชาวนาเคลื่อนขบวนไปหลายพื้นที่ หน้ากระทรวงการคลัง ทำเนียบรัฐบาล เพื่อเรียกร้องให้แก้ไขปัญหานี้สินหรือให้สถาบันการเงินเจ้าหนี้ชะลอบังคับคดี การรวมตัวเรียกร้องต่อรัฐบาลเกิดจากปัญหาราคาข้าวตกต่ำ เมื่อราคาข้าวตกต่ำแต่ต้นทุนการผลิตสูงทำให้รายรับและรายจ่ายไม่สอดคล้องกัน ชาวนาจึงจำเป็นต้องกู้หนี้เพื่อมาลงทุน เมื่อไม่มีเงินมาจ่ายหนี้ทำให้บางคนเสียหลักทรัพย์ ซึ่งโดยมากเป็นที่ดินทำมาหากิน ข้อเรียกร้องของชาวนา มีด้วยกัน 3 ประการ 1.ให้สถาบันการเงินเจ้าหนี้ชะลอการฟ้องบังคับคดียึดทรัพย์ขายทอดตลาดทรัพย์ของสมาชิก ฟันฟูและพัฒนาเกษตรกร และเร่ง ครม.อนุมัติให้ธนาคารของรัฐโอนหนี้สินเกษตรกรให้กองทุนฯ และขยายเขตงานวงเงินการซื้อหนี้เกษตรกร 2. ลดหรือปลดหนี้ให้กับสมาชิกกองทุนฯ ที่เสียชีวิต พิการทุพพลภาพ ชราภาพ เจ็บป่วย เป็นโรค เหลือไม่เกิน 25 เปอร์เซ็นต์ 3.ตรวจสอบปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน และปฏิรูปการบริหารของสำนักงานกองทุนฯ จากข้อเรียกร้องทั้ง 3 รัฐบาลมีมติอนุมัติงบประมาณเงินสำรองจ่ายกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ให้กองทุนฟันฟูและพัฒนาเกษตรกร (จริชญา ชัยชุมชุน, 2565) ถึงแม้ว่าที่ของรัฐบาลจะพยายามแก้ไขปัญหามาตั้งแต่พบว่าการแก้ไขปัญหามาโดยใช้เงินสำรองจ่ายฉุกเฉินเป็นการแก้ไขปัญหาลายทาง และกระบวนการแก้ไขปัญหามาของรัฐบาลมีลักษณะประวิงเวลาหรือปล่อยปละละเลยทำให้มีอบชาวนากินเวลารวม 2 เดือน

ภาพที่ 2 “ 57 วันมีอบชาวนา ” ปักหลักชุมนุม เรียกร้องรัฐโอนหนี้ 4 ธนาคารเข้ากองทุนฟันฟูปี พ.ศ. 2565

ที่มา: สำนักข่าวอิศรา. (2565). 57 วันมีอบชาวนา ปักหลักชุมนุม เรียกร้องรัฐโอนหนี้ 4 ธนาคารเข้ากองทุนฟันฟู. สืบค้น มีนาคม 2565, จาก <https://isranews.org/article/isranews-scoop/107479-isranews-248.html>

จากกรณีทั้งสองผู้วิจัยพบว่าการจัดการของรัฐเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ปัญหาราคาคงต่ำและยังเป็นปัญหาที่ยังคงอยู่กับภาคผลิต กรณีมีอบชาวสวน และมีอบชาวนาจึงแสดงให้เห็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่มาจากปัจจัยในการจัดการของรัฐ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านอำนาจ การแก้ปัญหาของรัฐเป็นกระบวนการในการจัดการปัญหาเบื้องต้นซึ่งมักไม่ยั่งยืนต่อประชาชน เช่น นโยบายรับประกันราคาผลผลิต การแจกเงินให้ชาวสวน การสร้างบัตรสวัสดิการ หรือการชะลอหนี้สิน โดยการใช้กองทุนสำรองของรัฐบาลอุดหนุนหนี้สินเป็นการแก้ไขแบบประวิงเวลา ทำให้ปัญหาดังกล่าวถูกซ่อนและสั่งสมไว้ภายในสังคมไทย นโยบายของรัฐที่มุ่งเน้นจัดการปัญหาเบื้องต้นจึงมีลักษณะปลอมปะโลมชาวสวนหรือภาคเกษตรกร ทั้งยังเป็นการตอกย้ำถึงความล้มเหลวในด้านการกระจายโอกาสทั้งในแง่การเข้าถึงอำนาจ สวัสดิการและการศึกษา ทำให้โอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวสวนถูกละเลยและไม่ได้รับการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง

กรณี ซีพี ควบรวม เทสโก้ โดยคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้ามีมติ อนุญาตให้ซีพี รีเทล เดเวลอปเม้นท์ จำกัด เข้าควบรวมกับกิจการเทสโก้ สโตร์ ในคะแนนเสียง 4:3 โดยทางคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้าให้ความเห็นว่า การควบรวมธุรกิจ ทำให้ซีพี มีอำนาจเหนือตลาด แต่ไม่ถึงเป็นการผูกขาด แม้ว่าจะส่งผลให้การแข่งขันลดลงแต่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายทางด้านเศรษฐกิจ กรณีการควบรวมธุรกิจส่งผลต่อร้านค้าปลีกย่อย จากบทสัมภาษณ์ “ไม่ผูกขาดก็บ้าแล้ว - ผู้ใหญ่รังแกเด็ก” (Voice Online, 2564) ผู้ให้สัมภาษณ์อธิบายไว้ว่าจากกรณีการควบรวม “กลุ่มซีพีเป็นผู้ผลิตสินค้าหลายประเภท ตั้งแต่ระดับต้นน้ำถึงปลายน้ำ มีธุรกิจทั้งค้าส่งและค้าปลีกทุกขนาด การควบรวมกับยักษ์ใหญ่” และให้ทัศนคติไว้ “ซีพีจะมีโอกาสกำหนดทิศทางตลาด พัฒนาโปรโมชันลดแลก แจกแถม นำเสนอสินค้า การผลิตหรือลดระดับการกระจายเพื่อผลประโยชน์ในเครือ ขณะที่ร้านโชห่วยทำได้แค่เพื่อฝืนถึงการตลาดเชิงรุกระดับนั้น ด้านผู้บริโภคก็จะวิ่งเข้าหาสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับตัวเอง” ซึ่งส่งผลให้กับร้านโชห่วยโดยตรง เนื่องจากมีกำลังในการลงทุนต่ำและไม่สามารถควบคุมราคาในการขายให้ได้น้อยกว่าท้องตลาดทั่วไป กรณีดังกล่าวผู้สัมภาษณ์ยังบอกอีกว่าการควบรวมของเครือซีพี ผลักกลุ่มผู้ค้ารายย่อยทำผิดกฎหมายด้วยการแบ่งขายของอาทิเช่น บุหรี่ เหล้า ถึงแม้ว่าคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้ามีมติในการอนุญาตในการควบรวมกิจการ แต่ผลกระทบดังกล่าวส่งผลให้รายได้ของภาคประชาชน เอกชนรายย่อยลดลง การผ่านมติดังกล่าวตามกฎหมายจึงกลายเป็นการผลักภาระและปิดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรของภาคเอกชน โดยไม่คำนึงถึงปัญหาระยะยาวในด้านปากท้อง รวมถึงโอกาสในการลืมนตาอำปากของประชาชน การใช้อำนาจในการตัดสินใจโดยไม่คำนึงถึงความเป็นไปได้จากผลกระทบนำมาซึ่งการบีบบังคับ ละเมิดกัน นำมาสู่การสั่งสมปัญหาในที่สุด

กรณีอำนาจและการต่อรองเกี่ยวข้องกับสถานภาพสถานภาพ

อำนาจและการต่อรองเกี่ยวข้องกับสถานภาพของผู้ต่อรองและผู้มีอำนาจ กรณีที่น่าสนใจในสังคมไทยที่เกี่ยวข้องสถานภาพบุคคล ซึ่งเป็นปัญหาระดับปัจเจกและเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในสังคมไทยและมักตอกย้ำถึงปัญหาความเท่าเทียมในสังคมไทย กรณีที่พบเห็นบ่อยครั้งในสังคมที่มักเกี่ยวข้องในเรื่องของความไม่เท่าเทียมนั้นปฏิเสธไม่ได้ที่จะต้องกล่าวถึงกระบวนการทางยุติธรรม กรณีนายเปรมชัย (เดลินิวส์, 2562) (ภาพที่ 3) นายเปรมชัยเป็นเจ้าของบริษัท อิตาเลียนไทย เดเวลอปเม้นท์จำกัด คดีของนายเปรมชัยเกี่ยวข้องกับการบุกรุกป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ เหตุการณ์เกิดขึ้นวันที่ 4 ก.พ. 2561 การเข้าตรวจสอบของเจ้าหน้าที่หลังจากได้รับแจ้งว่ามีกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้าพื้นที่อนุรักษ์ เจ้าหน้าที่พบซากสัตว์ป่าคุ้มครองได้แก่ ไก่ฟ้าหลังเทา ซากแก้ง ซากเสือดำ และพบอาวุธปืน ไรเฟิล ลูกซอง และปืนลูกกรด ข้อสังเกตจากคดีดังกล่าวเกิดจากความบกพร่องของเจ้าหน้าที่รัฐปล่อยปะละเลยให้กลุ่มของนายเปรมชัยเข้าพื้นที่อนุรักษ์และเกิดการล่าสัตว์ป่าคุ้มครองเกิด คดีดังกล่าวถูกสอบสวนและยึดเยื่อจนกระทั่งปีพ.ศ. 2562 ศาลมีคำพิพากษานายเปรมชัยและพวกรับโทษจำคุก 16 เดือน ความน่าสนใจคดีดังกล่าวคือคำตัดสินของศาลโดยมีการยกฟ้องข้อครหาพร้อมกันเก็บหาของป่าในเขตป่าสงวน และข้อหาพร้อมกันมีซากสัตว์ป่าคุ้มครอง สิ่งที่ตั้งข้อสังเกตคือเจ้าหน้าที่รัฐปล่อยให้คดีความดังกล่าวยืดเยื้อมาถึง 1 ปีทำให้เกิดข้อกังขาในโลกออนไลน์เป็นอย่างมากจนกระทั่งเกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ และเกิดกลุ่มคนอนุรักษ์รวมตัวเรียกร้องให้คืนความเป็นธรรมให้กับเสือ จนเกิดกระแส เสือดำฟิวเวอร์ ขึ้นในโลกออนไลน์ ขณะเดียวกันประชาชนทั่วไปได้นำกรณีนายเปรมชัยเปรียบเทียบกับกรณีของตายายเก็บเห็ด ถูกข้อหาบุกรุกป่าสงวน ซึ่งศาลตัดสินคดีให้ตายาย จำคุก 5 ปีไม่รอลงอาญา จากการเปรียบเทียบดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นความล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล ต้นตอดังกล่าวไม่ได้เกิดจากปัญหาของมาตรฐานในการตัดสินเพียงอย่างเดียวแต่กลับชี้ให้เห็นความไม่เท่าเทียมของสถานภาพที่นำไปสู่การตัดสินทางคดีความกรณีดังกล่าวจึงชี้ให้เห็นความเหลื่อมล้ำที่พัฒนามาสู่ผลลัพธ์ของความไม่เท่าเทียมทางรูปคดี หรือความไม่เป็นธรรม

ภาพที่ 3 คดีการฆ่าเสือด่าของนายเปรมชัย ในปี 2561

ที่มา: ข่าวสด. (2563). “เปรมชัย-พวก” เฮ ศาลอนุญาตให้ประกัน หลักพิพาทฯชี้ไม่มีพฤติกรรมหลบหนี. สืบค้น 4 เมษายน 2563, จาก https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_2323732

จากกรณีข้างต้นชี้ให้เห็นความล้มเหลวในการจัดการของภาครัฐทั้งในแง่ของการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ การออกนโยบายเพื่อแก้ปัญหาเบื้องต้น หรือกระทั่งกระบวนการยุติธรรม ที่มีลักษณะนำไปสู่ความโน้มเอียง และยังชี้ให้เห็นช่องว่างทางชนชั้น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากความโน้มเอียงของกระบวนการยุติธรรมที่มากจนเกินเลย นำไปสู่ความรู้สึกไม่พึงพอใจของคนในสังคม อาจทำให้เกิดกระแสการต่อต้านและเรียกร้อง เช่นกรณีปัญหาของมีอบชาวสวนเกิดแรงต่อต้าน ผ่านการรวมตัวของชาวสวนเพื่อสร้างกลุ่มคนและกิจกรรม นำไปสู่วิธีการเรียกร้องต่อรัฐ กรณีของนายเปรมชัย มีลักษณะรวมตัวของประชาชนบนพื้นที่ในโลกออนไลน์และเกิดกระแส เพื่อเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่รัฐเร่งจัดการคดี กล่าวได้ว่าเมื่อปัญหาความไม่เท่าเทียมหรือความเหลื่อมล้ำปรากฏขึ้นบนสังคม จนกระทั่งทำให้คนในสังคมตื่นตัวจะเกิดกระแสและการรวมตัวของกลุ่มคนขึ้นเพื่อต่อรองกับอำนาจของรัฐ ในบางกรณีการต่อร้องดังกล่าวนำไปสู่กระบวนการการใช้ความรุนแรงในที่สุด

เหตุการณ์ 6 ตุลาเป็นส่วนหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์ เกิดจากองค์ประกอบหลายๆ ปัจจัย 1.ปัจจัยสภาพการเมืองไทยในช่วงเวลาก่อนหน้า 6 ตุลา 2519 2.แนวคิดสังคมนิยมเริ่มมีบทบาทในสังคมไทยมากขึ้น 3.การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม 4.การรวมตัวของกลุ่มนักศึกษา เกษตรกร และชาวนา สิ่งที่น่าสังเกตในเหตุการณ์ 6 ตุลาคือการประท้วงของ เกษตรกร ชาวนา และนักศึกษา อันเนื่องมาจากความไม่เท่าเทียมทางสิทธิเสรีภาพทั้งการเข้าถึงอำนาจ เศรษฐกิจ และสถานภาพ จุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ 6 ตุลาเป็นผลเนื่องมาจาก จอมพลถนอม กิตติขจร เดินทางกลับมา

ภายในประเทศโดยกลับมาในสถานภาพของพระ หลังจากลี้ภัยไปอยู่ในประเทศสิงคโปร์ จากการกลับมาดังกล่าวทำให้เกิดการรวมตัวของนักศึกษา เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลจับนายพลถนอม กิตติขจร เพื่อดำเนินคดีจากการสังหารหมู่ในเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ทว่ารัฐบาลไม่สามารถจัดการปัญหา ดังกล่าวได้ กลุ่มนักศึกษามีการรณรงค์ในการทำใบโฆษณาต่อต้านจอมพลถนอม ชนวนสำคัญจาก เหตุการณ์ดังกล่าวคือ นายชุมพร คุ้มภัย และนายวิชัย เกตรศรีพงษ์ษา ถูกตำรวจจับตัวและต่อมา กลายเป็นศพ ทำให้เกิดข้อเรียกร้องจากกลุ่มนักศึกษาและประชาชนเรียกร้องให้รัฐบาลหาตัวผู้กระทำ ผิด เมื่อรัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาได้จึงเกิดการรวมตัวครั้งใหญ่และจัดกิจกรรมขึ้น มีการแสดงละคร จากกลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ขณะเดียวกันสถานีวิทยุ ยานเกราะ โจมตีกลุ่ม นักศึกษาว่ามีการแสดงล้อเลียนโดยใช้การทำหุ่นที่มีลักษณะคล้ายราชวงศ์ชั้นสูงถูกผูกคอ ทำให้เกิด ความเข้าใจผิดอย่างมากกับประชาชนทั่วไปทำให้นำไปสู่เหตุการณ์สังหารหมู่ขึ้นในวันที่ 6 ตุลา 2519 โดยเกิดจากการทหารเข้าโจมตีนักศึกษาโดยการใช้ความรุนแรงทั้งรูปแบบของอาวุธปืน ขณะเดียวกัน ในบางพื้นที่ ประชาชนที่รู้สึกไม่พอใจจากการแสดงละครของนักศึกษาที่มีท่าทีล้อเลียนพระบรมฉายา บา ลักษณ์ของราชวงศ์ชั้นสูงก็มีเหตุการณ์ในการล่าแม่มดเช่นกัน เหตุการณ์ดังกล่าวจบลงด้วยการนอง เลือดมีประชาชนและนักศึกษาถูกจับกุมรวม 3,049 คน ส่วนผู้ก่อการสังหารหมู่นั้นกลับไม่ได้รับคดี ความใดๆเลยราวกลับว่าไม่มีการสังหารหมู่เกิดขึ้น เหตุการณ์ 6 ตุลาชี้ให้เห็นความรุนแรงที่เกิดขึ้น ตามมาหลังจากผลพวงของความเหลื่อมล้ำในเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงอำนาจ แม้รัฐจะ ปลดปล่อยละเลยปัญหาดังกล่าว ทว่าเหตุการณ์ 6 ตุลา ยังคงเป็นเหตุการณ์หน้าประวัติศาสตร์ของไทย ที่เริ่มจากปัญหาความเหลื่อมล้ำนำไปสู่ความไม่พอใจของกลุ่มคน แรงต่อต้าน การประท้วง และ นำไปสู่จุดจบด้วยความรุนแรง

จากกรณีศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นพัฒนาการปัญหาความเหลื่อมล้ำและผลพวงที่ ตามมา หากตั้งข้อสังเกตจากเหตุการณ์ในสังคมไทย เหตุการณ์ข้างต้น ถึงแม้จะมีรูปแบบของปัญหา ต่างกันไปแต่กลับมีขั้นตอนที่บ่งชี้ถึงลำดับขั้นจากปัญหาความเหลื่อมล้ำ ไปสู่แรงกระตุ้นให้สังคมตื่นตัว นำมาซึ่งการต่อต้านทั้งทางตรงและทางอ้อม และจบลงด้วยความรุนแรง การแสดงออกของประชาชน ในสังคมโดยวิธีการต่อต้านทางตรงเรามักพบบ่อยครั้งในรูปแบบของ มีอบ การประท้วงของกลุ่มคน ไม่ ว่าจะเป็นเหตุการณ์มีอบชาวสวน เหตุการณ์มีอบ กปปส. เหตุการณ์ 6 ตุลา หรือแม้กระทั่งเหตุการณ์ ในต่างประเทศก็มักมีการต่อต้านทางตรงโดยใช้วิธีรวมกลุ่ม เช่นกลุ่มก๊ิกเหลืองในประเทศฝรั่งเศสที่ ออกมาประท้วงรัฐบาล กลุ่มผู้ประท้วงในฮ่องกง เป็นต้น สิ่งที่น่าสนใจสำหรับการแสดงออกในเชิง ต่อต้านแบบทางอ้อมนั้นกลับเป็นกลไกที่สามารถทำให้ปมปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่า เทียมถูกแสดงออกมาได้ เราสามารถเห็นได้จากการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการต่อต้านทางอ้อม เช่น การใช้วรรณกรรมในการสื่อสารล้อเลียนชนชั้นสูงเช่น วรรณกรรมแก้วหน้าม้า วรรณกรรมศรีธนชัย พระมะเหลเถไถ หรือแม้กระทั่งภาพยนตร์ที่ได้รับรางวัลระดับนานาชาติ เช่น ชนชั้นปรสิต (Parasite)

ภาพยนตร์การ์ตูนต่างประเทศซึ่งมีลักษณะใช้สื่อร่วมสมัยมากขึ้นเรื่อง นครสัตว์มหานุก (Zootopia) เป็นต้น การ์ตูนล้อเลียนทางการเมืองเป็นอีกหนึ่งวิธีการที่ทรงพลังมีศักยภาพพอที่จะกระตุ้นสังคมให้ตื่นตัวต่อเหตุการณ์ในสังคม เช่นกรณี เพจ ไข่แมว บนสังคมออนไลน์ เซีย ไทยรัฐ ผู้เขียนการ์ตูนล้อเลียนให้กับสำนักพิมพ์ไทยรัฐ เป็นต้น กล่าวได้ว่าเครื่องมือทางศิลปะสามารถกลายเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องหรือต่อต้านทางอ้อม (Soft Power)

การต่อต้านทางอ้อมในรูปแบบของการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือสื่อสารเราสามารถเห็นได้จากกรณีของการ์ตูนล้อทางการเมือง เซีย ไทยรัฐ หรือศักดา แซ่เอี้ยว นักเขียนการ์ตูนล้อการเมืองของสำนักพิมพ์ชื่อดังอย่างไทยรัฐเป็นตัวอย่างในการใช้การต่อต้านทางอ้อมได้อย่างน่าสนใจ งานของเซีย ไทยรัฐ หยิบยกสถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นผสมผสานกับการเขียนในลักษณะของการ์ตูนถึงแม้งานของ เซีย มีลักษณะล้อเลียนดูตลกขบขัน แต่กลับเข้าถึงผู้คนได้อย่างง่ายดายและมีอิทธิพลต่อสังคมอยู่ไม่น้อย เขาให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ เขาเคยถูกฟ้องคดีจากการทำการ์ตูนล้อตั้งแต่สมัยพรรคประชาธิปัตย์ ” (Ilow, 2561) แม้ในยุคของ คสช. เขายังให้สัมภาษณ์ถึงการโดนทหารเรียกนั่งคุ้ยจากการเขียนการ์ตูนล้ออีกด้วย การ์ตูนล้อไม่เพียงสร้างแรงขับเคลื่อนในสังคมไทย แต่เราเห็นได้จากความหวั่นไหวของรัฐบาลจนนำไปสู่การใช้อำนาจเพื่อเรียกบุคคลดังกล่าวไปตักเตือน เซีย ไทยรัฐไม่ใช่เพียงคนเดียวที่ถูกรัฐใช้อำนาจในการคุกคาม กรณีอย่าง ไข่แมว ซึ่งเป็นเพจการ์ตูนล้อออนไลน์ชื่อดังดังกล่าวมีลักษณะในการเขียนการ์ตูนล้อเชื่อมโยงการเมืองกับการ์ตูนชื่อดัง ทำให้เข้าถึงประชาชนยุคใหม่มากขึ้น กรณีของเพจ ไข่แมว ที่ถูกระงับชั่วคราวเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าในสังคมไทยมีอำนาจที่ไม่สามารถตรวจสอบอยู่ได้ ถึงแม้การใช้ศิลปะในการเรียกร้องหรือล้อเลียนเรื่องราวและข้อเท็จจริงในสังคมให้ดูราวกับตลกขบขัน แต่ก็ต้องยอมรับว่าการใช้เครื่องมือเรียกร้องหรือต่อต้านทางอ้อมสามารถกระตุ้นให้สังคมตื่นตัว ขณะเดียวกันก็สร้างแรงขับเคลื่อนจนกระทั่งรัฐรู้สึกไม่ปลอดภัย นำมาสู่การเซ็นเซอร์หรือปกปิดวิธีการสื่อสารแบบการ์ตูนล้อ

ภาพที่ 4 ผลงานของเซีย ไทยรัฐ

ที่มา: ILaw Freedom. (2563). คู่ยกกับ 'เซีย ไทยรัฐ' คนเขียนการ์ตูนล้อการเมืองที่ใครๆก็ขำแต่ทหารไม่ขำ, สืบค้น 5 เมษายน 2563, จาก <https://freedom.ilaw.or.th/blog/attitude-adjusted-03>

ภาพที่ 5 ผลงานของเพจ ไข่แมว

ที่มา: The Standard. (2563). ไข่แมวกลับมาแล้ว หลังปลิวหายไปเกือบเดือน. สืบค้น 5 เมษายน 2563, จาก <https://thestandard.co/kai-maew-come-back/>

สรุปการศึกษารวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร

ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยแฝงตัวอย่างแนบเนียน ทั้งในด้านเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ปัจจัยการเข้าถึงโอกาส สถานภาพของบุคคล โดยเฉพาะการจัดการของรัฐ จากกรณีข้างต้นพบปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ลุกลามและกลายเป็นประเด็นร้อนในสังคมเกิดจากรัฐใช้อำนาจอย่างไม่ยุติธรรม หรือปล่อยปละละเลยและจัดการปัญหาอย่างไม่ถูกจุด อำนาจของรัฐจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนหรือแก้ไขปัญหาด้านความเท่าเทียม กล่าวได้ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำมี “ อำนาจ ” เป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนและทำให้ความเหลื่อมล้ำยังคงทำงานอยู่ในสังคมไทย การสำรวจกลไกการทำงานของอำนาจจึงมีความสำคัญ เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจกับปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจในสังคมไทย จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดในการทำความเข้าใจ โดยผู้วิจัยเล็งเห็นวิธีคิดแบบ มิเชล ฟูก็อดต์ (Michael Foucault) และ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) อธิบายหลักการทำงานของอำนาจและทิศทางของอำนาจได้สอดคล้องกับกระบวนการกระจายอำนาจของรัฐไทย ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นแนวคิดดังกล่าวเป็นการทำความเข้าใจต้นตอ ผลลัพธ์ และผลพวงที่เกิดขึ้นจากปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย

ข้อมูลเชิงทฤษฎี และบทความที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาความเหลื่อมล้ำบนสังคมมีองค์ประกอบและตัวแปรมากมาย โครงสร้างทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สถานภาพของบุคคลหรือชุมชน การจัดการขององค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน แต่ตัวแปรที่สำคัญที่สุดคือความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจจึงจำเป็นอย่างมากในการมองหาแนวโน้มขยายหรือกรอบแนวคิดในการสำรวจเพื่อทำความเข้าใจกลไกในการทำงานของอำนาจที่สร้างปัญหาความเหลื่อมล้ำขึ้นบนสังคมไทย ผู้วิจัยเห็นว่ากรอบแนวคิดที่เป็นไปได้ในการสำรวจความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมไทย สอดคล้องกับการทำความเข้าใจในกระบวนการสร้างตัวตนแบบต่าง ๆ ตามแนวคิดของ มิเชล ฟูก็อดต์ (Michael Foucault) ขณะเดียวกันจึงจำเป็นต้องเข้าใจทฤษฎีอำนาจ และการบริหาร ของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) เพื่อทำความเข้าใจทิศทางในการกระจายอำนาจของรูปแบบองค์กรซึ่งจะเป็นส่วนขยายความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างบุคคล องค์กร นำไปสู่การทำความเข้าใจค่านิยมของสังคม

แมกซ์ เวเบอร์

ภาพที่ 6 แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber)

ที่มา : Pinterest. (2022). *Max Weber*. Retrieved March 31, 2020, from https://www.pinterest.com/pin/93942342205842849/?nic_v1=1aV0bWkQUWwGUvO8Yy4ukgS2M0I30lTcNizbe5GycD0Ph27l%2FAcztF%2Fbw1CjS3%2FmU

แมกซ์ เวเบอร์ เป็นนักทฤษฎีชาวเยอรมัน งานของเขาเกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์การเมืองสังคมวิทยา ศาสนา และสังคมวิทยาการปกครอง ทฤษฎีการบริหารระบบราชการ (Bureaucracy) เป็นทฤษฎีที่ถูกใช้อย่างแพร่หลายในการบริหารองค์กร

แมกซ์ เวเบอร์ อธิบายไว้ว่าก่อนได้มาซึ่งระบบราชการ การที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กันล้วนมีเหตุผลโดยเริ่มจากกลุ่มเล็ก และพัฒนาไปสู่องค์กรขนาดใหญ่เขาแบ่งลำดับ ดังนี้ 1.กลุ่มคน 2. องค์กร 3.สมาคม 4.สถาบัน 5.ช่วงชั้น เขาอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับช่วงชั้นไว้ว่าการจัดช่วงชั้นทางสังคมจัดการได้ 3 แบบ คือ 1.อำนาจ 2.สิทธิเหนือผู้อื่น 3.การได้รับการยอมรับ การจัดช่วงชั้นจึงนำมาสู่การได้รับอำนาจ (ทฤษฎีระบบราชการ แมกซ์ เวเบอร์, 2019)

ทฤษฎีระบบราชการ

ภาพที่ 7 ภาพอธิบายช่วงชั้นทางสังคมตามวิธีคิดแบบแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber)

ที่มา: พชร แก้วศิริ. (2563). *ชนชั้นทางสังคม*. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก <https://sites.google.com/site/chnchanthangsangkham/home/chnchan-thang-sangkham>

ระบบราชการ เป็นรูปแบบของโครงสร้างการจัดการองค์การขนาดใหญ่ เกี่ยวข้องกับการจัดการบริหารหรือปกครองคนในองค์กรนั้นๆ ตามแนวคิดของเขา กลไกการบริหาร ต้องมีรูปแบบที่เหมาะสมกับรูปแบบของอำนาจที่ผู้นำหรือผู้ปกครองใช้อยู่ เขาแบ่งเป็น 3 รูปแบบ (คาร์ล เอมีล มักซิมิเลียน "มักซ์" เวเบอร์ (Max Weber), 1929)

1. รูปแบบการใช้อำนาจเฉพาะตัวแบบอาศัยบารมีเกี่ยวข้องกับ สถานภาพของผู้นำและความสัมพันธ์กับคนในองค์กร

2. รูปแบบการใช้อำนาจตามประเพณี

3. รูปแบบการใช้อำนาจตามกฎหมาย

ระบบราชการจะทำหน้าที่เป็นกลไกในการบริหารโดยอ้างอิงกับรูปแบบของ อำนาจในการบริหาร โดยส่วนใหญ่ผู้นำจะใช้อำนาจที่มีอยู่ปกครองในรูปแบบของอำนาจตามกฎหมาย ระบบราชการจึงมีโครงสร้างดังนี้

1. หลักลำดับชั้น เป็นตัวกำหนดทิศทางของการควบคุมที่รัดกุมทำ ให้เกิดความเสถียรภาพ ต่อการจัดการบุคคลในองค์กรและทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

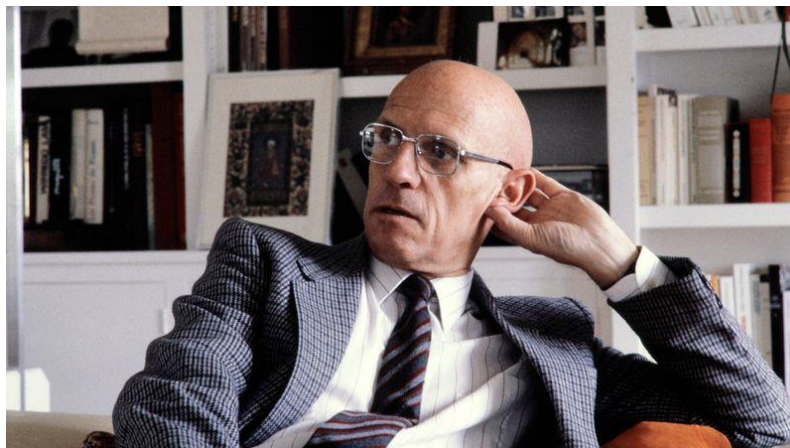

2. หลักการความรับผิดชอบ เกี่ยวข้องกับสำนึกของเจ้าหน้าที่ต่อการรับผิดชอบต่อการกระทำใด ๆ ที่ได้ทำลงไป
3. หลักแห่งความสมเหตุสมผล ความถูกต้องต่อแนวปฏิบัติที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ
4. การมุ่งสู่ความสำเร็จ การปฏิบัติงานใด ๆ ต้องมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรเสมอ
5. หลักทำให้เกิดความแตกต่างหรือความชำนาญเฉพาะทาง การจัดการตำแหน่งเฉพาะทางทำให้เกิดการกระจายอำนาจและจัดสรรทรัพยากรบุคคลให้เข้ากับความชำนาญนั้นๆ
6. หลักระเบียบวินัย เป็นกลไกการควบคุมบุคคลหรือกฎจำเพาะในองค์กรซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อบังคับขององค์กรนั้น ๆ
7. ความเป็นวิชาชีพ ผู้ปฏิบัติจะต้องมีความรู้ ภูมิ ระเบียบ ตลอดจนกระทั้งตัวกฎหมายและปฏิบัติงานตามกำหนดเวลาอย่างเคร่งครัด

ทฤษฎีระบบราชการไม่ได้ถูกใช้เพียงระบบราชการเท่านั้นแต่ยังสามารถใช้กับระบบเอกชน ทฤษฎีระบบราชการเป็นแบบแผนในการจัดลำดับกฎเกณฑ์ ตำแหน่งแห่งที่ หน้าที่บุคคลในสังคม ซึ่งให้เห็นการกระจายอำนาจ จากสิทธิทางชนชั้น ตำแหน่งแห่งที่ของบุคคล และเป็นกลไกสำคัญในการจัดแจงหน้าที่ของบุคคล ทำให้ตัวองค์กรมีมาตรฐานในแบบสากลและนำมาซึ่งสังคมอุดมคติ ทฤษฎีระบบราชการจึงมีผลลัพธ์จากการกระจายอำนาจเป็นลักษณะแนวตั้งจากบนลงล่าง จากผู้บังคับบัญชา ไปสู่ลูกจ้างทำให้เกิดรอยต่อระหว่างอำนาจของช่วงชั้น

ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดทฤษฎีระบบราชการเป็นส่วนหนึ่งในการสำรวจทิศทางการใช้อำนาจในการปกครองหรือใช้บริหารองค์กรและระบบราชการ แนวคิดทฤษฎีระบบราชการแสดงให้เห็นช่องว่างทางชนชั้นซึ่งเกิดขึ้นจากทิศทางการใช้อำนาจในลักษณะลำดับชั้น แนวคิดของแมกซ์ เวเบอร์ ถูกอธิบายออกมาในลักษณะเชิงนามธรรม ในบางกรณีถูกอธิบายในลักษณะภาพประกอบ แสดงให้เห็นการส่งทอดอำนาจจากบนลงล่างซึ่งให้เห็นลำดับชั้นทางสังคม และการกีดกันทางสังคม ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดดังกล่าวสามารถขยายผลให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งสามารถนำมาแสดงให้เห็นในกระบวนการทางศิลปะและแสดงให้เห็นการกีดกันทางสังคมผ่านช่วงชั้นซึ่งจะถูกขยายความในลำดับถัดไป

มิเชล ฟูโกต์

ภาพที่ 8 มิเชล ฟูโกต์ (Michael Foucault)

ที่มา: Teller Report. (2020). *Michel Foucault*. Retrieved March 31, 2020, from <https://www.tellerreport.com/life/2022-03-12-when-michel-foucault-spent-a-night-on-lsd-in-death-valley.rJIMQ19b9.html>

มิเชล ฟูโกต์ เป็นนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส มีอิทธิพลมากต่อแนวคิด โครงสร้างนิยม ซึ่งสำคัญต่องานวิชาการในช่วงสามทศวรรษสุดท้ายของศตวรรษที่ 20 อิทธิพลของแนวคิดในงานของเขา ถูกนำไปใช้ในการศึกษามนุษย์และสังคม ทั้งในวงวิชาการจากรัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา จิตวิทยา ปรัชญา แม้กระทั่งในงานวรรณกรรม

ฟูโกต์ เล็งไปที่วิธีการทำงานของอำนาจที่ปรากฏออกมาให้เห็นจากการเชื่อมโยงวาทกรรมเข้ากับปฏิบัติการทางสังคม อำนาจทุกชนิดเริ่มต้นด้วยการมีที่มา แต่เมื่อกระบวนการของมันดำเนินไปถึงจุดหนึ่ง อำนาจก็กลายเป็นสิ่งนิรนาม ไม่มีใครเป็นเจ้าของมันอย่างแท้จริง หลังจากที่ไหลลงมาเป็นกระแสใหญ่ในทิศทางเดียว มันก็ไหลเวียนไปมาในทุกทิศทาง จนแผ่ซ่านอยู่ในทุกระดับทุกพื้นที่ของสังคมอย่างไม่มีหัวมีหาง อำนาจจึงกลายเป็น “โครงสร้าง” อย่างหนึ่งที่เปิดประตูให้ผู้คนหลากหลายเข้าไปสวมบทบาทเป็นผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ วนเวียนสลับกันไป อำนาจมิได้เพียงกดขี่ ไลรอน หรือทำลาย หากยังผลิตสร้างสิ่งต่างๆขึ้นมากมาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความชอบธรรมหรือไม่เป็นอีกเรื่อง การขัดขืนต่ออำนาจก็เป็นปัจจัยหนึ่งในโครงสร้างของอำนาจที่อาจย้อนกลับมาพุงอำนาจนั้นเอาไว้ ” (ฟูโกต์, มิเชล, 2554) นพพร ประชากุล อ่างฟูโกต์ชี้ให้เห็นถึงทัศนะของฟูโกต์ ในการศึกษาเรื่องอำนาจ ฟูโกต์ มุ่งเน้นที่จะสำรวจและชำแหละ กระบวนการทำงานของอำนาจ และผลลัพธ์ในการใช้อำนาจผ่านรูปแบบต่างๆ ในผลงานของฟูโกต์ ร่างกายได้บงการที่กล่าวถึงอำนาจที่มาจาก

กฎระเบียบเครื่องแต่งกายและชีวิตประจำวันของทหาร จิตวิปลาสกับภาวะเสียดสีการใช้อำนาจในการคัดสรรและแบ่งแยกความเป็นปกติและไม่ปกติในสังคม เฝ้าดูและลงโทษกำเนิดของคุก การใช้อำนาจในการเฝ้าสังเกตและควบคุมผ่านบทลงโทษ โดยเฉพาะงานโบราณคดีแห่งความรู้ เป็นงานที่ขยายความแนวคิดเรื่อง วาทกรรม แนวคิดเรื่องวาทกรรมของฟูโกต์ เป็นส่วนสำคัญในการสำรวจอำนาจภายใต้ร่างกายขององค์ความรู้ และความเป็นเหตุเป็นผลที่สังคมจัดวางให้ผู้คนตามแนวคิดเรื่องความเป็นปกติ (Normalization) ซึ่งนำไปสู่ความเป็นบรรทัดฐานทางสังคม วาทกรรมจึงเป็นเหมือนจุดกำหนดความเข้าใจของคนในสังคมซึ่งเคลื่อนที่ตามกรอบคิดทางวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ และไปสู่การกำหนดทิศทางในสังคม

แนวคิดของฟูโกต์ในเรื่องการทำงานของอำนาจอธิบายให้เห็นบทบาท ระเบียบ เรื่องเล่าในชุมชน ความเชื่อซึ่งกลายเป็นจารีตของคนในสังคมหรือชุมชนหนึ่ง การรับเอาจารีตที่มีกลไกอำนาจอาจถูกเรียกว่าภาวะปกติ แนวคิดของฟูโกต์จึงส่งอิทธิพลต่อวงการทางวิชาการหลากหลายแขนงทั้งด้าน สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ รวมถึงศิลปกรรม ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบคิดในการสำรวจเรื่องเล่าในสังคม ดีความ และถ่ายทอดผลงานศิลปะโดยมีแนวคิดของฟูโกต์ในการยึดโยงเนื้อหาทางสังคมและนำมาสร้างสรรค์ผ่านภาษาทางศิลปะ ซึ่งจะนำมาขยายผลโดยใช้ในการชำแหละตัวละครสมทรงในเรื่องคำพิพากษา การทำความเข้าใจผลงานศิลปะโดยใช้กรอบคิดของฟูโกต์ ซึ่งจะขยายผลในลำดับถัดไป

บทความที่เกี่ยวข้อง

การใช้แนวคิดตะวันตกในการสำรวจปรากฏการณ์ทางสังคมไทย

“ พ่อมักบอกกับลูกเสมอ ๆ ว่าเราต้องก้าวไปพร้อม ๆ กัน ถ้าลูกคนโตสบายอยู่คนเดียวในขณะที่ลูกๆ 60 กว่าล้านคนต้องลำบากต้องโดนเอาเปรียบ

โดยการเปลี่ยนแปลงพี่น้องให้กลายเป็นทาส มอมเมาพี่น้องด้วยเงินทอง โทรศัพท์มือถือ การพนัน ไม่ถือเป็นการพัฒนา

พ่อบอกว่าให้ลูก ๆ เลือกตัวแทนมาทำงาน มาบริหารคนในครอบครัวโดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขของลูกๆทุกคน

ไม่ใช่เพื่อกำไรสูงสุดของครอบครัว แต่เพื่อความสุขของครอบครัวภายใต้เงื่อนไขที่มีอยู่มากมาย ทั้งในบ้านและรอบ ๆ บ้าน

แต่มีลูกที่ดีอรัน หยิ่งผยอง อวดดี ที่บังเอิญสวมหมวกแคะ และคุณธรรม คิวดัรรอยเท้าพ่อ

ใช้พี่น้องคนอื่น ๆ ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือบางคนก็รู้และสมยอมเพราะพี่ชายคนโต
มีท่าไม้ตายคือเงินพาดหัว ” (ผู้จัดการออนไลน์ 2548) (วรเทพ ว่องสรรพกร, 2562: 58)

ข้อความข้างต้นมาจากเรื่องเล่า “ลูกแกะหลงทาง” ปรากฏขึ้นในเว็บไซต์
ผู้จัดการออนไลน์ พ.ศ. 2548 ต่อมาบทความดังกล่าวถูกใช้ในการกล่าวปราศรัยในเวทีพันธมิตรโดย
นายสนธิ ลิ้มทองกุล วรเทพ ว่องสรรพกร อ้าง “บทความดังกล่าว กล่าวถึงพระราชอำนาจของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เป็นพ่อของประชาชน 60 ล้านคน รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ
ชินวัตร เป็นลูกที่ดื้อรั้นหรือเป็นพีคนโต ความหมายของความเป็นไทยที่มีความชัดเจนเป็นแก่นกลาง
ของความเป็นไทยมากที่สุดจึงเป็นความเป็นไทยในความหมายของการจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์
โดยสถาบันกษัตริย์เป็นสิ่งบ่งชี้ที่สำคัญถึงลักษณะของความเป็นไทยและเป็นศูนย์กลางที่สุดของวาท
กรรมกับความเป็นไทย” (วรเทพ ว่องสรรพกร, 2562: 58) วรเทพ อธิบายให้เห็นแนวคิดเรื่องชีว
อำนาจ (Biopower) ถูกใช้ในการสร้างการรับรู้ทางสังคมไทย การเชื่อมโยงอำนาจจากสถาบันกษัตริย์
ให้อยู่ใกล้เคียงกับประชาชนมากที่สุด โดยการใช้คำว่าครอบครัว ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ
ตรงกันและใกล้ชิดสถาบันกษัตริย์มากขึ้น การสร้างการรับรู้เรื่องลูกแกะหลงทาง เป็นการสร้างหลักคำ
สอนหรือข้อปฏิบัติ (Discipline) และทำให้วาทกรรมเรื่องลูกแกะหลงทางถูกกำหนดจัดสรรทางสังคม
(Social appropriation of discourse) เมื่อวาทกรรมลูกแกะหลงทางสร้างเงื่อนไขให้การรับรู้ทาง
สังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างสถาบันกษัตริย์ รัฐบาล และประชาชน
กระบวนการการจัดสรรและผลิตสร้างวาทกรรมเชิงเปรียบเทียบผ่านเรื่องเล่าทำให้สังคมเข้าถึงได้ง่าย
และสร้างแรงตื่นตัวแก่สังคมอย่างชัดเจน วรเทพ เลือกใช้แนวคิดของฟูโกต์ในการชำแหละวิถีทาง
การเมืองในการสร้างการรับรู้ในสังคมไทยเพื่อชี้ให้เห็นผลพวงจากการสร้างวาทกรรมและครอบงำ
ความคิดของคนในสังคมไทย จากกระบวนการสร้างวาทกรรมดังกล่าวจนเกิดการตื่นตัวทางสังคมไทย
ทำให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงและการรัฐประหารต่อมาในปี พ.ศ. 2549

วรเทพ อธิบายให้เห็นกระบวนการสร้างวาทกรรมผ่านเรื่องเล่า และนำไปสู่
แนวคิดความเป็นไทยกล่าวได้ว่าวาทกรรมการสร้างผ่านเรื่องราวและนำไปสู่การครอบงำหรือจัดสรร
สถานะทางสังคม กระบวนการสร้างวาทกรรมผ่านข้อความจึงทำหน้าที่สร้างความหมายในหัวของผู้รับ
สารผ่านการตีความเชิงอุปมาอุปไมย (Metamorphosis) กระบวนการสร้างวาทกรรมไม่เพียงแต่ถูกใช้
ผ่านเรื่องเล่าในการเมือง แต่ยังถูกใช้อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการโฆษณา วงการ
โฆษณาใช้กระบวนการสร้างสัญลักษณ์ผ่านภาพแต่สร้างความหมายในหัวของผู้รับสารได้เช่นกัน โดยจะ
ยกตัวอย่างตอนจากบทความกลวิธีประกอบสร้าง “อำนาจ” “ความรู้” และ “ความจริง” ในวาทกรรม
โฆษณา ผลิตภันท์ที่ให้ความขาว ผู้เขียน ทิสวัส อารังสานต์

“การที่บริษัทโฆษณาให้นักแสดงหรือดาราที่รู้จักอย่างชอลดา วิจิตรวงศ์ทอง” ที่แสดงละครมาแล้วหลายเรื่องมาเป็นนักแสดงโฆษณาสินค้าชี้ให้เห็นว่าบริษัทตระหนักดีถึงการเป็นบุคคลต้นแบบ (Prototype) ที่บรรดาแฟนคลับหรือผู้ชื่นชอบนักแสดงหรือดาราคนนั้นจะกระทำตาม จะพบว่าโฆษณาผลิตภัณฑ์ที่ให้ความขาวโดยเฉพาะประเภทเครื่องสำอางจะคัดเรื่องนักแสดงหรือดาราที่มีผิวขาวเป็นทุนเดิมมาโฆษณาผลิตภัณฑ์นั้นๆ และนักแสดงหรือดาราคนนั้นต้องเป็นที่รู้จักในสังคม กลวิธีนี้จะทำให้สินค้าโฆษณาดังกล่าวติดตา ตรึงใจผู้บริโภคซึ่งเรอบูลส์ (Reboul, 1984, p23) สรุปไว้ว่าน้ำหนักรับรู้ของเหตุผลที่สนับสนุนสินค้าของผู้เชี่ยวชาญและนักแสดงโฆษณานั้นจะขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือที่ทำให้ผู้บริโภคเชื่อมั่น” (สวัส อังรังสานต์, 2562: 97)

ทิสวัส อังรังสานต์ ยกตัวอย่างโฆษณาเครื่องสำอาง Ganier Sakura White Serum Cream SPF 21 PA+++ เขาชี้ให้เห็นว่า นักแสดงโฆษณาจำเป็นต้องสร้างตัวตนให้เป็นแบบอย่าง (Prototype) เพื่อนำเสนอสาระสำคัญของผลิตภัณฑ์ โดยมีเป้าหมายในการชักจูง หรือจูงใจผู้ชมและแฟนคลับที่นักแสดงรับโฆษณาให้กับผลิตภัณฑ์ก็เป็นส่วนหนึ่งในการผลิตภาพลักษณ์ของนักแสดงด้วย ทั้งนี้ในโฆษณายังนำเสนอข้อมูลหรือข้อเท็จจริงในลักษณะสถิติเพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์

กระบวนการสร้างต้นแบบบุคคลไม่เพียงนำเสนอวัตถุประสงค์ของผลิตภัณฑ์ แต่ยังสร้างค่านิยมให้กับสังคมผ่านวิธีการชวนเชื่อ ทิสวัส อังรังสานต์ อธิบายวิธีคิดแบบร้อยสร้างความหมาย อังแดร์ริดา (Derida) ว่า “ความขาว” คือ “ความสำเร็จของผู้หญิง หรือความโดดเด่นเหนือผู้อื่น” หรือ “ความชื่นชมจากสายตาผู้อื่น” (สวัส อังรังสานต์, 2562: 99) เขายังยกตัวอย่างโฆษณาผลิตภัณฑ์ซักผ้าโอโม่ พลัส และอธิบายว่าการสร้างวาทกรรมความขาวไม่ได้ถูกสร้างบนเรือนร่างของคนเท่านั้นแต่โฆษณาไทยยังสร้างวาทกรรมความขาวบนสินค้าอุปโภคอีกด้วย กระบวนการสร้างวาทกรรมดังกล่าวจึงกลายเป็นค่านิยมของสังคม หากสังคมยอมรับความหมายในเรื่องความขาวว่าจำเป็นต่อทุกสิ่งจนทำให้เกิดค่านิยมในชีวิตประจำ โฆษณาผลิตภัณฑ์ความขาวจะประกอบสร้างความหมายและโน้มน้าวให้เรากลายเป็นทาสของวาทกรรมนั้นไปในที่สุด

แนวคิดของมิเชล ฟูโกต์ กับบรรณกรรม

วรรณกรรมเรื่อง คำพิพากษา ของ ชาตี กอบจิตติ ผู้วิจัยใช้กรอบคิดแนวคิดของมิเชล ฟูโกต์ ในการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจเรื่องอำนาจ ค่านิยมและวาทกรรมที่ประกอบสร้างชุดคิดของสังคม ทำงานอยู่บนสังคมไทย ซึ่งถูกเล่าผ่านวรรณกรรมสะท้อนสังคม โดยจะหยิบยกบางเหตุการณ์จากวรรณกรรมและวิเคราะห์บทบาทและลักษณะบางประการของตัวละครบางตัวใน

วรรณกรรม วรรณกรรมเรื่อง คำพิพากษา ได้รับรางวัลนิยายดีเด่นแห่งชาติปี พ.ศ. 2524 และได้รับรางวัลซีไรต์ปี พ.ศ.2525 โดยถูกจัดประเภทเป็นวรรณกรรมเรื่องสั้นสะท้อนสังคม เรื่องราวเกิดขึ้นที่หมู่บ้านเล็กๆ แห่งหนึ่ง ในชนบท โดยมีตัวละครหลักอย่าง ฟัก เป็นตัวละครดำเนินเรื่อง ฟักบวชเณร ตั้งแต่ยังเล็กจนกระทั่งโต ผู้คนในหมู่บ้านต่างคาดหวังในตัวฟักผู้ว่าซักวันหนึ่งจะเป็นเจ้าอาวาสที่พร้อมไปด้วยคุณงามความดี แต่แล้วเหตุการณ์ในชีวิตของฟักก็พลิกผันเมื่อพ่อเริ่มแก่ตัวลงและมีอาการป่วย ฟักก็ออกมาและได้ไปรับภาระแทนพ่อและกลับมาหวังว่าจะได้ดูแลพ่อ ขณะเดียวกันในช่วงเวลาที่ไม่ได้ไปรับภาระ พ่อได้รับภรรยาใหม่เข้ามาชื่อว่า สมทรง ผู้ซึ่งเป็นผู้ไม่สมประกอบ เมื่อเวลาผ่านไปพ่อผู้ซึ่งเป็นภาระของโรงเรียนได้จากไป เหตุการณ์กลับตาลปัตร ฟักผู้ซึ่งเคยถูกชื่นชมต่าง ๆ จากการครองผ้าเหลืองหลังจากสึกออกมา ได้ถูกตีตราและกลายเป็นเหยื่อของสังคมอย่างไม่คาดฝันจากคำนิทาของชาวบ้าน เป็นผู้เอาภรรยาของพ่อมาเป็นภรรยาของตน คำนิทาจากสังคมได้ทำร้ายคนดีคนหนึ่งและทำลายชีวิตของฟัก จนนำไปสู่การตายของฟักในที่สุด

ผลงานคำพิพากษาเป็นเรื่องสั้นสะท้อนสังคมไทย โดยมีประเด็นแฝงอย่างมากมาย เช่น อิทธิพลของค่านิยมมีผลต่อปัจเจกบุคคลในสังคม สถานภาพทางสังคมมีผลต่อความน่าเชื่อถือของคนในสังคม กรณีอย่างตัวละครครูใหญ่ในบางช่วงบางตอนของเรื่องคำพิพากษาชี้ให้เห็นว่าครูใหญ่ได้โกงเงินของฟักและพ่อไปเมื่อฟักขู่ว่าจะเอาไปฟ้องชาวบ้านครูใหญ่กลับบอกว่าจะมีใครมาเชื่อการโรงซีเมาอย่างฟัก กรณีประเด็นในเรื่อง การกีดกันและกดทับผู้อื่นผ่านตัวละครสมทรงที่ถูกตีตราว่าเป็นคนบ้าและมีบทบาทเป็นตัวขัดขวางศีลธรรมอันดีงามของฟัก เรื่องคำพิพากษาซ่อนแง่มุมและประเด็นหลากหลายไว้ในเนื้อเรื่องอย่างแยบคายผ่านตัวละคร ฟัก ผู้เป็นเหยื่อของการกระทำจากสังคมโดยมีบรรทัดฐานและค่านิยมเป็นตัวรองรับในการตัดสินคุณค่าของคนในสังคม ทว่าผู้วิจัยกลับสนใจตัวละครอย่างสมทรงเนื่องมีถูกตีตราว่าบ้าและมีบทบาทในการดำเนินเรื่องได้อย่างน่าสนใจและยังถูกนำเสนอให้เป็นคนเลวและขัดต่อศีลธรรมอันดีของสังคม

ตัวละคร สมทรง เป็นผู้หญิงที่ถูกพ่อของฟักรับมาเป็นภรรยา ถูกนำเสนอให้เป็นคนสติไม่ สมประกอบ การสร้างตัวละครให้มีลักษณะฟันเฟืองเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้ตัวละครถูกอธิบายว่าเป็นปัญหาในสังคม เป็นปรัปักษ์ต่อกฎเกณฑ์ (Discipline) ของสังคมที่ถูกสร้างขึ้นทำให้วาทกรรมเรื่องความบ้า (Madness) กลายเป็นคู่ตรงข้ามของความมีเหตุมีผล ความมีเหตุผลจึงกลายเป็นกรอบกำหนดจัดสรรทางสังคม (Social Appropriation of Discourse) ว่าเป็นสังคมอันดีงามและเป็นปกติ เมื่อความบ้าเกิดขึ้นบนสังคมปกติ ความบ้าและคนบ้าจึงกลายเป็นปัญหาและต้องการกำจัดออกไป บทบาทของตัวละครสมทรงผู้คอยเก็บสิ่งของที่คนไม่ต้องการ ขยะ มาสะสมไว้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นรสนิยมแตกต่างจากสังคมปกติ เหตุการณ์สมทรงเปิดกระโปรงใส่ผู้ที่ตาบอด เนื่องจากทนมไม่ไหวจากการถูกตำหรือขวางก้อนหินใส่ เมื่อไม่มีวิธีการตอบโต้ การแสดงออกทางร่างกายจึงเป็นหนทางเดียวที่คนบ้าจะสามารถตอบโต้ได้ ผู้แต่งเลือกให้สมทรงเปิดเครื่องเพศเพื่อเป็นการตอบโต้และต่อต้าน ทั้งนี้เป็น

ความเชื่อของสังคมไทยที่มีต่ออวัยวะเพศเป็นของลับและของต่ำเหตุการณ์เปิดกระโปรงของสมทรง จึงสร้างความรู้สึกไม่พอใจต่อชาวบ้าน แสดงให้เห็นปฏิกิริยาตอบโต้ทางศีลธรรม (Moral Reaction) และยิ่งเน้นให้เห็นว่าความบ้ำนั้นเป็นตัวบ่อนทำลายศีลธรรม หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่าความไม่ปกติทำลายศีลธรรม สังคมไทยให้คุณค่ากับความเป็นศีลธรรมควบคู่ไปกับร่างกายเช่น เท้า เท้ากับของต่ำ หัว เท้ากับของสูง อวัยวะเพศเท่ากับสิ่งสกปรก น่ารังเกียจและขยะแขยง เมื่อสมทรงแสดงอวัยวะเพศต่อที่สาธารณะจึงเป็นการดูถูกต่อศีลธรรม จารีตและประเพณี ตัวละคร สมทรงถูกนำเสนอในแง่มุมของเหยื่อผู้ถูกรังเกียจ และถูกทำให้กลายเป็นคนชายขอบที่มีส่วนรวมในการอยู่ร่วมกันในสังคมว่าถูกกีดกันจากความคิดที่มีรากฐานจากศีลธรรม

ผู้วิจัยพบว่าชาติ กอบจิตติออกแบบตัวละครสมทรงให้ถูกปฏิบัติเหมือนไม่ได้เป็นมนุษย์คนหนึ่งเนื่องจากความคิด และการกระทำที่แตกต่างจากชาวบ้านปกติ เห็นได้ว่าตัวละครในเรื่องเผยแง่มุมของวาทกรรมเรื่องศีลธรรม จารีต ประเพณี ที่ผูกติดกับร่างกายจนกลายเป็นบรรทัดฐานทางสังคม จากการวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดของ พูโกต์ ผู้วิจัยพบว่าตัวละครสมทรงไม่เพียงแต่ถูกทำให้กลายเป็นเหยื่อของสังคม และผลักให้กลายเป็นชายขอบ แต่ยังสะท้อนให้เห็นความผิดปกติของสังคมที่หมกมุ่นกับจารีต ศีลธรรม ทว่ากลับปฏิบัติตัวต่อคนเห็นต่างโดยลืมนึกถึงความเป็นมนุษย์ ตัวละคร สมทรง จึงขับเน้นความวิปริตของคนที่หมกมุ่นต่อจารีต และศีลธรรม จากการทำความเข้าใจตัวละครสมทรง ผู้วิจัยพบความเป็นไปได้ในการใช้บทวิเคราะห์ดังกล่าวมาสร้างประเด็นทางสังคม และใช้กระบวนการทางศิลปะเพื่อสื่อสารต่อประเด็นทางสังคมผ่านการใช้บทบาทของตัวละคร และบริบทในวรรณกรรมแปลงเป็นภาพหรือภาษาทางศิลปะซึ่งจะถูกขยายความในลำดับถัดไป

กระบวนการผลิตสร้างวาทกรรมหรือชุดความคิดใดความคิดหนึ่งสามารถส่งผ่านได้หลายรูปแบบ เช่น เรื่องเล่า โฆษณา ภาพแทน บุคคลตัวอย่าง กิจกรรม ข้อความ สถิติ การสร้างวาทกรรมเพื่อใช้ในการสร้างค่านิยมหรือชุดความคิดจึงเป็นวิธีการหนึ่งในการขยายอำนาจเพื่อควบคุม หรือสร้างการครอบงำผ่านวิธีการแบบการใช้อำนาจทางอ้อม (Soft Power) แนวคิดวาทกรรมจึงเป็นกระบวนการสร้างอำนาจได้อย่างแยบคายและกลายเป็นเครื่องมือในการกล่อมเกลาสังคม บางครั้งกระบวนการสร้างวาทกรรมสามารถสร้างค่านิยมจนนำไปสู่การกีดกันต่อผู้เห็นต่าง และสร้างผลพวงไปสู่การสร้างอารมณ์ ความรู้สึกในสังคม และสำนึกทางสังคม ขณะเดียวกันการใช้อำนาจทางอ้อม (Soft Power) ยังเป็นเครื่องมือในการเผยให้เห็นวาทกรรมที่ถูกแฝงมากับสื่อต่างๆ และยังเป็นเครื่องมือในการต่อต้านหรือโต้กลับต่ออำนาจและหรือการควบคุมในสังคมผ่านวิธีการ และภาษาทางศิลปะ

เพื่อทำความเข้าใจและอธิบายเรื่องอำนาจ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของความเหลื่อมล้ำบนสังคม และมีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่มีรูปร่าง ไม่มีลักษณะทางกายภาพ ศิลปะเป็นองค์ความรู้รูปแบบหนึ่ง ซึ่งสามารถถ่ายทอดเรื่องราวนามธรรม สื่อสารออกเป็นรูปธรรมได้ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ

ที่มีอำนาจเป็นกลไก มีความเป็นไปได้ในการสื่อสารปรากฏการณ์ดังกล่าวให้เห็นเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยใช้กรอบคิด ของฟูโกต์ ซึ่งสามารถปรับใช้ความรู้ทางสังคมศาสตร์มาอธิบายกลไกในการสื่อสารของศิลปิน หรือ กลยุทธ์ในงานศิลปะรูปแบบต่างๆ ซึ่งสามารถเผยให้เห็น อำนาจ ถูกสื่อสารออกมาผ่านรูปธรรมในเชิงความหมายและสัญลักษณ์บนงานศิลปะ โดยจะยกตัวอย่างบางผลงานศิลปะและวิเคราะห์การสื่อสารของศิลปิน ผ่านการใช้ภาพแทน การจำลองสถานที่ การสร้างบทบาทให้แก่ตัวละคร เพื่อสื่อประเด็น ปัญหา ซึ่งเกิดขึ้นบนในประวัติศาสตร์

แนวคิดฟูโกต์กับงานศิลปะ

งานของฟูโกต์ ถูกเขียนขึ้นมาอธิบายการทำงานของอำนาจ และความสัมพันธ์ของอำนาจในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สัญญา วากรรม ข้อความ สิ่งของ หรือพฤติกรรม ผู้วิจัยเล็งเห็นว่างานของฟูโกต์ศึกษา ปรากฏการณ์จากความสัมพันธ์ของมนุษย์ซึ่งจัดสรรให้ความรู้ ความคิดเข้าไปอยู่ในสิ่งต่างๆ สร้างความหมายและมีอิทธิต่อความเข้าใจต่อปรากฏการณ์นั้น ๆ จากมุมมองของผู้วิจัยจึงหยิบยกแนวคิดของฟูโกต์ มาวิเคราะห์หรือตีความผลงานศิลปะเพื่อทำความเข้าใจความหมายของอำนาจและภาพแทนรูปธรรม

แมรี แมคดาเลน หญิงสาวผู้ใกล้ชิดสนิทสนมกับพระเยซู ตามตำนานแมรี แมคดาเลน ถูกเขียนไว้ในหลากหลายเรื่องราวบางตำนานกล่าวว่า แมรี แมคดาเลนเป็นโสเภณี บางตำนานบอกว่าเธอเป็นภรรยาของพระเยซู อย่างไรก็ตามชื่อของแมรี แมคดาเลนปรากฏอยู่บนพระคัมภีร์ แมรี แมคดาเลนมีบทบาท และเป็นสาวกคนสำคัญที่คอยติดตาม และปรนนิบัติต่อพระเยซู แมรี ติดตามพระเยซูได้ 3 ปี พระเยซูถูกจับกุมและตรึงกางเขนโดยทหารโรมัน ในตำนานกล่าวไว้ว่า แมรีเฝ้ามองพระองค์จวบจนวาระสุดท้ายด้วยความโศกเศร้าและทรมาณจากการเฝ้ามองพระองค์ถูกทรมานและยังถูกบันทึกไว้ว่าแมรีเป็นคนแรกที่ได้พบพระเยซูฟื้นคืนชีพจากความตาย และเธอได้กลายเป็นคนส่งสารข่าวนี้ไปบอกกับคนอื่น ๆ หลังจากการตายของพระเยซู 14 ปี ชาวยิวจำนวนหนึ่งจับแมรีพร้อมกับนักบุญคนอื่น ๆ ลงเรือแล้วปล่อยให้ลอยไปตามกระแสน้ำของมหาสมุทรจนไปเกยตื้นฝั่งตอนใต้ของประเทศฝรั่งเศส บั้นปลายชีวิตเธอได้สละทุกอย่าง แม้กระทั่งเสื้อผ้าของเธอแล้วใช้หมวกคลุมร่างกายเธอบำเพ็ญเพียรด้วยการไม่ดื่มไม่กินจวบจนวาระสุดท้ายของชีวิต

จากเรื่องเล่าของแมรี แมคดาเลน ผู้หญิงผู้มีบทบาทใกล้ชิดกับพระเยซู และเป็นส่วนสำคัญในการเผยแพร่เรื่องราวของศาสนาคริสต์ ถูกนำมาสร้างบนงานศิลปะผ่านการจำลองหรือใช้ภาพแทนหลากหลายเวอร์ชัน ผลงานแมรี แมคดาเลนกับเทวดา (Mary Magdalene with Angels) (ภาพที่ 9) ถูกสร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1490 จัดเก็บอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานบาวาเรียนในเมืองมิวนิค ประเทศเยอรมนี โดยอ้างอิงตามตำนานช่วงวาระสุดท้ายของแมรี แมคดาเลนผู้บำเพ็ญและละทิ้งซึ่งกิเลสเหลือเพียงร่างกายเปลือยเปล่าใช้หมวกคลุมร่างกายและอวัยวะเพศ และกำลังขึ้นสวรรค์โดยมีเทวดามารับ

งานศิลปะชิ้นดังกล่าวถูกสร้างด้วยไม้มีส่วนประกอบทั้งหมด 7 ส่วน ได้แก่รูปทรงผู้หญิงยืนพักขา 1 ข้างพนมมือไว้แนบอกดวงตาจ้องมองไปด้านหน้าเงยหน้าเล็กน้อย ผมยาว มีขนทั่วทั้งตัว อีก 6 ส่วน เป็นเทวดาผู้หญิง ข้างหลังมีปีก อยู่ในท่าทางที่ต่างกันไป มีขนาดเล็กกว่ากว่าผู้หญิงที่ถูกสร้างเป็นภาพ แทนแมรี แมคดาเลน งานทั้ง 7 ส่วนถูกติดตั้งติดผนัง

ภาพที่ 9 แมรี แมคดาเลน (Mary Magdalene)

ที่มา : Tilman Riemenschneider. (2022). *Mary Magdalene With Angel*. Retrieved April 1, 2022, from <https://tilmanriemenschneider.com/work/2020/02/28/mary-magdalene.html>

งานศิลปะชิ้นนี้นำเสนอประติมากรรมผู้หญิงในสถานะคนชายขอบ หรือหญิงสาวผู้ถูกตีตราว่าเป็นโสเภณีโดยการทำให้รูปทรงผู้หญิงปกคลุมไปด้วยขน ล้อมรอบไปด้วยเหล่าเทวดา ท่าทางสวดมนต์ภาวนา การนำเสนอภาพแทนดังกล่าวจึงมีนัยยะสำคัญ หากใช้กรอบคิดเรื่องวาทกรรม (Discourse) ผ่านงานศิลปะโดยยึดความหมายจากการใช้ภาษาทางศิลปะในรูปแบบการกลายร่าง (Transformation) ร่างกายของหญิงสาวทำหน้าที่ที่มีความหมายเพื่ออุปมาอุปไมย (Metamorphosis) ถึงบาป ขนที่รองรับสิ่งสกปรก คอยกักเก็บ หมักหมมเชื้อโรคใช้อธิบายให้เห็นเป็นรูปธรรม เป็นบุคคลน่ารังเกียจ และมีบาปติดตัว มีสถานะใกล้เคียงกับสัตว์ ท่าทางของหญิงสาวถูกจัดให้อยู่ในลักษณะสวดมนต์ภาวนา อธิบายถึงการบำเพ็ญของตัวละคร ท่าทางถูกจัดการให้เป็นคู่ตรงข้ามต่อความเป็นบาป เป็นการพยายามปฏิบัติเพื่อให้เข้าใจถึงการไล่บาป การใช้ท่าทางจึงกลายเป็นการสื่อสารผ่านภาษากาย (Body Language) เพื่อขัดขืนต่อภาพลักษณ์และทำให้ขัดแย้งต่อความหมาย

ของการอุปมาอุปไมยเรื่องบาป เมื่อเติมแต่งด้วยเทวดา และบริบทของการติดตั้งผลงาน ความขัดแย้งจากรูปลักษณ์ภายนอก และท่าทางที่สวดมนต์ภาวนา ร่วมกับบรรดาเทวดา ความขัดแย้งดังกล่าวจึงสร้างความหมายถึงการถูกยอมรับและให้อภัยในช่วงชีวิตสุดท้ายของ แมรี แมคคาเลนจึงถูกนำเสนอให้กลายเป็นก็ถูกไถ่บาปและขึ้นสวรรค์ การสื่อสารเรื่องราวของแมรี แมคคาเลน ผลงานชุดนี้ประกอบร่างจากวาทกรรม 2 ประการได้แก่ 1.คนบาปเป็นคนน่ารังเกียจ รูปลักษณ์ไม่สวยงาม มีขนตามตัว เป็นคนที่มีสถานะใกล้เคียงกับสัตว์ 2.แม้ร่างกายหรือสถานะเป็นคนบาปใกล้เคียงกับสัตว์แต่การปฏิบัติศีลจะสามารถทำหลุดพ้น ถูกให้อภัยและสามารถขึ้นสวรรค์ได้

จากการวิเคราะห์ผลงานศิลปะในรูปแบบประกอบร่างทางความหมาย แนวคิดวาทกรรมไม่ได้ใช้สำหรับการมองสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ในสังคมแต่ยังสามารถสื่อสารแปลงความคิดให้เป็นรูปธรรม วาทกรรมจึงสามารถสื่อสารผ่านทางศิลปะด้วยการใช้ภาษาทางศิลปะและ กลยุทธ์ทางศิลปะเพื่อนำเสนอนัยยะสำคัญของเรื่องราวหรือประเด็นที่ต้องการเสนอ และนำมาสู่การตั้งคำถาม ข้อสังเกตและตีความต่องานศิลปะ ซึ่งสร้างทิศทางการสื่อสารและสร้างความหมายได้มากขึ้น ผู้วิจัยพบความเป็นไปได้ในการสร้างแนวทางการสื่อสารทางภาษาทางศิลปะในลักษณะภาพแทนโดยใช้กระบวนการอุปมาอุปไมย ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดและพัฒนาประเด็นเรื่องการผลัดไคนกลายเป็นชายขอบในเห็นชัดเป็นรูปธรรมผ่านกลยุทธ์และความเป็นไปได้ในการสื่อสารผ่านผลงานศิลปะ ซึ่งจะถูกละทิ้งและแสดงให้ในกระบวนการทดลองทางศิลปะในบทการทดลองงานสร้างสรรค์

แนวคิดรัฐนาฏกรรม

แนวคิดรัฐนาฏกรรม ถูกพัฒนาโดย คลิฟฟอร์ด เกียตซ์ (Clifford Geertz) เขาศึกษาพิธีศพบของกษัตริย์ที่รัฐบาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย เขาแสดงให้เห็น รัฐ คือโรงละครทางการเมืองที่มีปฏิบัติการโดยใช้การแสดงพิธีศพบที่สร้างความรู้สึกยิ่งใหญ่ของรัฐต่อผู้คนที่เข้ามาร่วมในพิธี รัฐบาห์ลีให้ความสำคัญกับการแสดงของกลุ่มผู้ปกครองและชนชั้นนำมากกว่าการให้ความสนใจในการปกครองและสร้างชีวิตทางเศรษฐกิจให้กับประชาชน ประชาชนชาวบาห์ลีถูกผูกโยงความรู้สึกในการเป็นผู้ได้ปกครองด้วยการจัดการแสดงพิธีกรรมในพื้นที่ของรัฐในระบอบกษัตริย์ ยิ่งมีการแสดงพิธีกรรมที่ขริมหหลังทรงพลังยิ่งใหญ่เท่าใด ก็จะสะท้อนให้เห็นให้เห็นว่ารัฐกษัตริย์ในอาณาบริเวณนั้นๆ มีพลังอำนาจทางการเมืองและแผ่ซ่านเข้าปกครองประชาชนมากเท่านั้น (มนตรา พงษ์นิล, 2562: 165-166) กล่าวได้ว่าแนวคิดรัฐนาฏกรรมใช้อธิบายกิจกรรม ประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งถูกสร้างขึ้นภายใต้การจัดสรรสร้างเหตุการณ์โดย รัฐ เพื่อสะท้อนให้เห็นวิธีการกระจายอำนาจของรัฐและชนชั้นนำ นิธิ เอียวศรีวงศ์ อธิบายเพิ่มเติมว่ารัฐนาฏกรรมนั้นจะไม่สมบูรณ์หากถูกผลิตจากรัฐเพียงอย่างเดียว แต่ว่ารัฐนาฏกรรมจะสมบูรณ์มากขึ้นเมื่อประชาชนมีส่วนร่วมกับรัฐนาฏกรรมด้วย รัฐนาฏกรรมจึงเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ถูกสร้างขึ้นจากรัฐเพื่อแผ่ขยายอำนาจและสร้างเรื่องราวต่อความเข้าใจของประชาชน ส่วน

ประชาชนทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร เรื่องราว เป็นส่วนประกอบสำคัญที่จะทำให้เรื่องเล่าของรัฐนั้นๆ ผลิตซ้ำและแผ่ขยายอำนาจของรัฐกระจายไปในพื้นที่ต่าง ๆ ทำซ้ำจนกลายเป็นขนบและประเพณี นำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมทางสังคม (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2560) ขณะที่แอนดรู อลัน จอห์นสัน นักมนุษยวิทยา ได้อธิบายการขยายตัวของอำนาจของรัฐไทยและอุดมการณ์ของระบบกษัตริย์ในฐานะ “เจ้า” ว่ายังสื่อถึงอำนาจอธิปไตยด้วยการเป็นผู้ครอบครองบริวารหรือสิ่งของ ความเป็นเจ้าจึงกลายเป็นต้นแบบของความสมบูรณ์ ความเป็นเจ้าของระบบอุดมการณ์กษัตริย์ที่ขยายไปถึงท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่นมรการปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจจนถูกผสมผสาน โนม่น้ำวและดิงดูเข้าเป็นพวกเดียวกับเจ้า (มนตรี พงษ์นิล, 2562: 173) จากการสำรวจแนวคิดเรื่องรัฐนาฏกรรม ความเห็นของนิธิ เอียวศรีวงศ์ และความเห็นของแอนดรู จอห์นสัน พบว่ารัฐนาฏกรรมสมัยใหม่สามารถถูกสร้างขึ้นผ่านสื่อในรูปแบบใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะขยายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและพื้นที่ต่างๆ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ในการสร้างความเข้าใจ โนม่น้ำว ผสมผสานความเป็นหนึ่งเดียวให้กับชนชั้นนำ

ผู้วิจัยพบว่ารัฐนาฏกรรมที่ส่งผลกลายเป็นวัฒนธรรมและเด่นชัดในสังคมไทยอย่างกรณีการยืนตรงต่อเพลงสรรเสริญพระบารมีในโรงภาพยนตร์ ผู้วิจัยเห็นว่ามิวสิควิดีโอเพลงสรรเสริญพระบารมีทำหน้าที่เป็นสื่อตัวแทนของรัฐ และกลายเป็นนาฏกรรมของรัฐ โดยผู้วิจัยแยกองค์ประกอบไว้ดังนี้

1. ภาพประกอบ (Image) ภาพประกอบเพลงสรรเสริญพระบารมีจะฉายภาพประกอบเป็นพระบรมฉายาลักษณ์ในพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อแสดงให้เห็นพระมหากรุณาธิคุณต่อประชาชน ภาพประกอบเพลงจึงทำหน้าที่เป็นตัวแทน (Represent) ของความสำคัญและความยิ่งใหญ่ของกษัตริย์ ที่สะท้อนให้เห็นออกมาเป็นรูปธรรม

2. เนื้อเพลง (Text) ทำหน้าที่สื่อสารความหมายต่อผู้รับฟัง มุ่งเน้นให้เห็นพระราชอำนาจและสร้างความยินยอมพร้อมใจอันหนึ่งอันเดียวกันของประชาชนที่คอยเป็นส่วนสนับสนุน เป็นเบื้องล่าง เป็นบริวารของสถาบันกษัตริย์ เนื้อเพลงยังมีลักษณะโน้มน้าวใจให้เคารพนอบน้อมในลักษณะศิโรราบ ทำให้จำยอมโดยปริยาย แสดงให้เห็นการจัดแจงตำแหน่งในสังคม

3. การบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีในโรงภาพยนตร์ มักจะใช้การบรรเลงที่เรียบเรียงเสียงประสานเพื่อให้ออกเสียงเครื่องดนตรี สร้างความกังวานของทำนองเพลง มุ่งเน้นที่จะสร้างบรรยากาศ (Ambient) ให้มีมนต์ขลัง ทำนองเพลงสร้างผลลัพธ์ของอารมณ์และความรู้สึก (Emotional) ของความยิ่งใหญ่ของบทเพลง

4. ผู้ชมหรือผู้ฟัง (Audience) ผู้ชมทำหน้าที่ส่งเสริมความหมายของเนื้อเพลง เป็นผู้รับความหมายจากเนื้อเพลง และมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อเพลง มีปฏิกิริยาตอบโต้ (Reaction) และเป็นส่วนหนึ่งกับสื่อของรัฐ และยังทำหน้าที่ผลิตซ้ำและสร้างชุดความคิดต่อนาฏกรรมของรัฐให้คงอยู่

เมื่อมีเพลงสรรเสริญพระบารมีบรรเลงขึ้นประชาชนคนไทยมีหน้าที่ยืนตรงเคารพการยืนตรงจึงเป็นส่วนหนึ่งการแสดงความเคารพต่อสถาบัน เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมต่อสื่อของรัฐ

แนวคิดเรื่องรัฐนาฏกรรมจึงสมบูรณ์ การยื่นตรงเคารพเพลงสรรเสริญพระบารมียังสร้างวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อจิตใจ ผู้วิจัยพบว่าเมื่อนาฏกรรมของรัฐถูกผลิตซ้ำจนกลายเป็นขนบ ผนวกกับแนวคิดวาทกรรมของ พุโศต์ การทำงานระหว่างแนวคิดทั้ง 2 ดังกล่าวสร้างเงื่อนไขและบทบาทของประชาชนต่อสื่อของรัฐและนำไปสู่ค่านิยมของคนในสังคม เมื่อกระบวนการของสื่ออย่างเพลงสรรเสริญพระบารมีทำหน้าที่เป็นวาทกรรมสร้างสำนึกในสังคม ประชาชนจึงมีบทบาทและทำหน้าที่ส่งเสริมวาทกรรมโดยผ่านการแสดงออก รัฐนาฏกรรมจึงกลายเป็นรูปแบบของการแสดงอำนาจของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นปกติ ความเป็นขนบ และเป็นธรรมเนียมของสังคม ประชาชนมีหน้าที่ผลิตซ้ำและรักษาไว้ซึ่ง ขนบธรรมเนียมของสังคมนั้น ๆ ไว้ เมื่อมีผู้ใดทำผิดต่อขนบและธรรมเนียมดังกล่าวจะถูกกีดกันและประนามต่อพฤติกรรม การใช้แนวคิดรัฐนาฏกรรมในการสำรวจสื่อที่ถูกสร้างโดยรัฐ นาฏกรรมที่ถูกสร้างขึ้นจากรัฐไม่เพียงสื่อสารเฉพาะเพียงความหมายแต่ยังสามารถโน้มน้าวอารมณ์ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชมหรือผู้รับฟังให้มีส่วนร่วมตามได้อีกด้วย

ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการสร้างรัฐนาฏกรรมมีความสอดคล้องกับกระบวนการสื่อสารทางศิลปะสมัยใหม่ เนื่องจากมีการใช้ตรรกะของภาษาในลักษณะคล้ายกันเช่น การใช้ภาพ (Image) ในการสื่อความหมายเพื่อเป็นตัวแทน (Represent) ของบุคคลหรืออำนาจ การใช้อักษร (Text) ในการสื่อความหมายแบบอุปมาอุปไมย (Metamorphosis) การใช้ทำนองในการสื่อบรรยากาศ (Ambient) การดึงให้ผู้ชมมีส่วนร่วม (Interactive) กระบวนการสร้างสื่อในลักษณะดังกล่าวจึงมีความเป็นไปได้ที่จะถูกนำมาใช้ในภาษาทางศิลปะเพื่อเป็นการล้อเลียนหรือเป็นการสร้างสื่อที่มีลักษณะต่อต้าน ชัดขึ้น (Resistance) หรือสะท้อนให้เห็นนาฏกรรมของรัฐ ซึ่งมีผลต่อความคิดของคนส่วนใหญ่เพื่อก่อให้เกิดการตั้งคำถาม ตระหนักรู้หรือชวนสงสัยซึ่งเป็นแนวทางในการสำรวจความเหลื่อมล้ำสังคมไทยร่วมสมัยที่เป็นผลผลิตของความขัดแย้งจากแนวคิดทางการเมือง ชนชั้น และปัญหาสังคม

การศึกษาและเก็บข้อมูลภาคสนาม

การศึกษาข้อมูลภาคสนามโดยอิงจากพื้นที่ของความขัดแย้งในสังคมไทยซึ่งเป็นสถานที่สำคัญ และถูกใช้อยู่บ่อยครั้งในการทำให้กลายเป็นเวที หรือพื้นที่ในการต่อรองกับอำนาจรัฐซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการนำมาสู่การหาความเป็นไปได้ในการสำรวจข้อมูลภาพซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อข้อมูลเชิงประจักษ์

การสำรวจจากปรากฏการณ์การประท้วงผู้วิจัยซึ่งนำมาสู่ฐานข้อมูลในการสร้างสรรค์ผู้วิจัยลงสำรวจพื้นที่ในการประท้วงเพื่อสำรวจแรงต่อต้าน กิจกรรมที่เกิดขึ้น การเลือกใช้พื้นที่หรือสิ่งของเพื่อสื่อสารถึงรัฐ และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและรัฐ โดยแบ่งข้อมูลจากสำรวจซึ่งแยกออกมาดังนี้

สถานที่และสิ่งปลูกสร้าง

การประท้วงมักเกิดบนพื้นสำคัญและเป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์การเมืองในสังคมไทย การเลือกพื้นที่ในการประท้วงจึงเป็นส่วนหนึ่งในการแสดงเจตนาและสร้างการรับรู้ให้กับชุมชนถึงวัตถุประสงค์ในการประท้วง สถานที่ที่ถูกใช้บ่อยเช่น อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ สนามหลวง เป็นต้น พื้นที่และสถานที่จึงบ่งบอกถึงเป็นหมุดหมายและฉากที่ทำหน้าที่บ่งบอกนัยยะทางการเมืองและสร้างการรับรู้ถึงอุดมการณ์สร้างนัยยะต่อการเคลื่อนไหว สถานที่หรือฉากจึงทำหน้าที่เป็นภาพแทน (Represent) ของเหตุการณ์รวมถึงสร้างความหมายในเชิงอำนาจผ่านเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นและกลายเป็นภาพที่คอยกระตุ้นความหมายทางประวัติศาสตร์และความทรงจำ

ผู้วิจัยพบว่าสถานที่ในการประท้วงทำหน้าที่หลายรูปแบบ เป็นภาพแทน (Represent) เป็นฉาก (Scenes) และทำหน้าที่เป็นตัวหมาย (Text) สถานที่จึงสร้างรูปแบบเฉพาะของกิจกรรมและแสดงให้เห็นลักษณะกิจกรรม (Characteristic Activities) และยังทำหน้าที่คอยกระตุ้นความทรงจำของเหตุการณ์ในอดีต (Building of Remembrance)

ภาพที่ 10 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย พ.ศ.2563

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

กิจกรรมและการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์

กิจกรรมและการแสดงออกทางสัญลักษณ์ในการประท้วงในปัจจุบันถูกสร้างขึ้นอย่างมากมายหลายหลายรูปแบบเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มหรือแสดงวัตถุประสงค์ในการเรียกร้องเช่น การเขียนข้อความแสดงความคิดเห็นในลักษณะข้อความสั้น การร่วมกันส่งจดหมายถึงภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพหรือปัญหาในสังคม การวิ่งรอบสถานที่ที่จัดการประท้วง เช่น มือบวิ่งไล่ลุง การจัดงานวิ่งมาราธอนเพื่อแสดงจุดยืนทางการเมืองและล้อเลียนไปกับการวิ่งคนละก้าวของฟิตตูนซึ่งเป็นลักษณะล้อเลียนเพื่อตั้งคำถามถึงเรื่องเงินบริจาคและเงินภาษีของประชาชน การ

ร่วมกันเปิดแฟลช หรือการชูสามนิ้ว กิจกรรมและการแสดงออกทางสัญลักษณ์จึงมีลักษณะเป็นการสร้างกลุ่มคนที่เห็นด้วยกับอุดมการณ์ทางการเมือง การสร้างชุมชนตระหนักรู้ต่อปัญหา และเป็นการระบายหรือแสดงความคิดเห็นผ่านการกระทำ (Action) และเป็นภาพสะท้อน (Reflection) ต่อปัญหาภายในสังคม

ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมและการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์มีองค์ประกอบอีกมากมายซึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารปัญหาทางสังคมที่ถูกสะท้อนให้เห็นออกมาจากการล้อเลียน การทำกิจกรรม เช่น เครื่องแต่งกาย สัญลักษณ์ทางกาย (Body Language) ป้ายที่มีข้อความ อุปกรณ์ดัดแปลงตู้ไปรษณีย์ขนาดใหญ่กว่าปกติ สิ่งเหล่านี้ถูกเปลี่ยนฟังก์ชันใหม่ (Function) คือเครื่องมือในการขัดขืนต่ออำนาจของรัฐและปัญหาภายในสังคม

ภาพที่ 11 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและกิจกรรมการเขียนข้อความ พ.ศ.2563
ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

ภาพที่ 12 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและกิจกรรมยื่นจดหมาย พ.ศ.2563
ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

กลุ่มคน

กลุ่มคนเป็นส่วนประกอบหลักและเป็นส่วนสำคัญสำหรับการประท้วง กลุ่มคนที่มาร่วมตัวจึงแสดงถึงพลังของคนที่เห็นด้วยกับอุดมการณ์ขณะเดียวกันกลุ่มคนจึงบ่งบอกถึงตัวละครที่มีบทบาทหรือได้รับผลกระทบจากการจัดสรรอำนาจของรัฐ กลุ่มคนยังแสดงให้เห็นการแบ่งพรรคแบ่งฝ่าย แสดงให้เห็นคู่ตรงข้าม เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เมื่อมีกลุ่มคนลงบนท้องถนนพบว่าจะมีการจัดสรรการตรึงกำลัง การควบคุมไม่ให้เกิดความวุ่นวาย ในบางกรณีเมื่อควบคุมไม่ได้จะพัฒนาไปสู่ความรุนแรง กล่าวได้ว่ากลุ่มคนเป็นตัวบ่งบอกถึงคู่ขัดแย้งภายในสังคมและแสดงให้เห็นการปะทะกันของชุดความคิด การปะทะกันทางกายภาพรวมไปถึงการปะทะกันของความเห็นต่าง กลุ่มคนยังแสดงให้เห็นถึงการต่อรองอำนาจระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคประชาชน บ่งบอกถึงบทบาทหน้าที่และเป็นตัวละครซึ่งสำคัญต่อเหตุการณ์ เรื่องราวซึ่งปรากฏขึ้นบนสังคม

ภาพที่ 13 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยแสดงให้เห็นกลุ่มคนและเครื่องแบบต่าง ๆ พ.ศ.2563
ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามการปะทะกันของคนในสังคมไทยจากข้อมูลภาพและการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบความเป็นไปได้ในการดึงข้อมูลภาพสามารถนำไปสู่การสร้างภาษาทางศิลปะและทัศนธาตุซึ่งแปลงมาสู่การสร้างสรรค์ได้เช่น การใช้ข้อความตัวอักษร (Text) สำหรับสื่อความหมายหรือสื่อถึงอารมณ์ การใช้สี (Color) ในการแบ่งแยกกลุ่มคน การใช้รูปทรง (Form) คนสถาปัตยกรรม เพื่ออธิบายถึงสถานการณ์ สถานที่ ตัวละคร การใช้สัญลักษณ์ (Symbol) เพื่อสื่อสารความหมายแบบอุปมาอุปไมย การใช้ภาษาทางกาย (Body Language) เพื่ออธิบายอากัปกิริยาของผู้คน

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลงานศิลปะ

ในประวัติศาสตร์งานศิลปะถูกอธิบายไว้ว่าเป็นเครื่องมือในการนำเสนอความเข้าใจต่อโลก จากมุมมองของคนผ่านภาพแทน รูปแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ โดยอ้างอิงจากความรู้ ประสบการณ์ และความเข้าใจในยุคสมัย งานในประวัติศาสตร์ศิลปะส่วนใหญ่จึงนำเสนอภาพแทนของความเชื่อ ศาสนา บุคคลสำคัญ และมักอ้างอิงกับเรื่องเล่าปรัมปราต่างๆ ซึ่งเป็นตัวแทนของความเชื่อทั้งในเรื่องของ กฎหมาย ข้อบังคับ หรือสถานภาพของบุคคล งานศิลปะในประวัติศาสตร์จึงเกี่ยวข้องกับภาพแทนของ บุคคล กฎ กติกา ความเชื่อในสังคมแต่ละยุคสมัย งานศิลปะจึงเป็นวิธีการรูปแบบหนึ่งในการสื่อสาร ผ่านกลยุทธ์วิธีการต่าง ๆ เช่น ภาพแทน (Representation) การจำลองสถานการณ์ (Simulation) การสวมบทบาทให้แก่ตัวละคร

อำนาจ ภาพแทน เหตุการณ์ และการกำหนดจุดรวมสายตา

ศิลปะยุคก่อนฟื้นฟูศิลปวิทยาการมักนำเสนอมุมมองของสายตาในลักษณะสมจริงแบบ อุดมคติ มักนำเสนอมุมมองแบบพระเจ้าเป็นเจ้ามองลงมายังโลก หรือมุมมองภาพแบบฉากหรือ สถานการณ์ที่มีตัวละครประกอบ และมักนำเสนอภาพแทนแบบอุดมคติ งานศิลปะก่อนยุคเรอเนอซองค์ นำเสนอสภาวะของเรื่องเล่าขานผ่านแบบอุดมคติ โดยอ้างอิงความเชื่อเป็นแก่นแกนในการสร้าง เรื่องราวบนงานศิลปะ จนกระทั่งความเชื่อทางศาสนาเสื่อมความศรัทธาลง ศิลปะยุคเรอเนอซองค์ หรือยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการเริ่มก่อตัวขึ้น งานศิลปะจึงเริ่มเปลี่ยนวิธีการมองจากอุดมคติมาสู่ การมองโลก โดยอ้างอิงวิถีคิดแบบมนุษย์เป็นจุดศูนย์กลางของโลก งานจิตรกรรมในยุคเรอเนอซองค์เริ่มมีความ สมจริงโดยอ้างอิงหลักการและเหตุผลมากขึ้น ทว่ายังคงใช้เรื่องราวจากความเชื่อทางศาสนาเป็นบทใน การดำเนินเรื่องราวในงานจิตรกรรม ศิลปะยุคเรอเนอซองค์เริ่มสำรวจสิ่งรอบตัวของมนุษย์โดยอาศัย ปัจจัยภายนอกเป็นต้นตอในการสังเกตเช่น ร่างกายของมนุษย์ หลักกายวิภาคของสัตว์ และหลักการที่ โดดเด่นเป็นเป็นอิทธิพลต่อหลังยุคสมัยเรอเนอซองค์คือหลักการเชิงทัศนียภาพ

หลักทัศนียภาพเป็นวิธีการทำความเข้าใจโลก 3 มิติโดยอาศัยการจำลองภาพแบบ 2 มิติ เริ่มจากการกำหนดจุดศูนย์กลางของภาพหรือที่เรียกกันว่าจุดรวมสายตา (Vanishing Point) (ธีรพล หอสง่า, 2553) ซึ่งมักอยู่ที่ใดที่หนึ่งของภาพจิตรกรรมนั้นๆ จุดลับสายตาจะเป็นจุดอ้างอิง ทิศทางของวัตถุและทิศทางมุมมองภาพ จุดรวมสายตาจึงเป็นแก่นแกนสำคัญในการกำหนดสัดส่วน ของวัตถุ ระยะ มิติ ในองค์ประกอบของภาพทั้งหมด ทั้งนี้จุดรวมสายตาจึงทำให้ภาพในงานจิตรกรรม มีความสมจริงทางด้าน 3 มิติมากขึ้น หลักทัศนียภาพไม่เพียงเป็นหลักฐานในการชี้ให้เห็นการ เปลี่ยนแปลงวิถีคิดต่อโลก แต่ยังคงแตกต่างจากวิถีคิดแบบชนบในประวัติศาสตร์งานศิลปะ 2 มิติ โดยจุด ลับสายตาเกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้ดู เมื่อความสมจริงเกิดขึ้นบนภาพ จุดรวมสายตาในงานจึงเป็น เงื่อนไขบังคับผู้ดูให้กลายเป็นผู้สังเกตการณ์ในภาพทันทีที่กล่าวได้ว่าจุดรวมสายตาทำหน้าที่เป็นเงื่อนไข

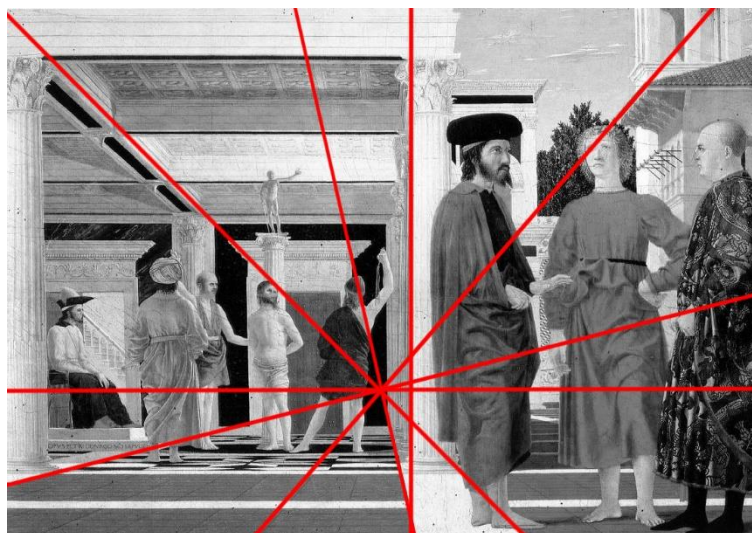
ให้ผู้ชมจำเป็นจะต้องจับเรื่องเล่าภายในภาพซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างข้อบังคับต่อผู้ชมในโลกของเรื่องเล่า ซึ่งแตกต่างจากงานศิลปะก่อนยุคเรอเนอซองค์เนื่องจากงานศิลปะก่อนยุคเรอเนอซองค์นำเสนอภาพแบบความจริงเชิงอุดมคติ งานศิลปะยุคก่อนเรอเนอซองค์จึงเป็นภาพแทนของมุมมองพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของงานจิตรกรรมก่อนยุคเรอเนอซองค์มีลักษณะเป็นภาพ Montage คือมีภาวะตัดต่อให้อยู่ในสถานการณ์เดียวกันแต่ไม่มีความสมเหตุสมผลของฉากหลังและตัวละคร

ภาพที่ 14 พระเยซูถูกเขียน (The Flagellation of Christ) ถูกเขียนโดยปีเอโร เดลลา ฟรานเชสกา (Piero Della Francesca)

ที่มา: Wikipedia. (2020). *Flagellation of Christ*. Retrieved March 31, 2020, from [https://en.wikipedia.org/wiki/Flagellation_of_Christ_\(Piero_della_Francesca\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Flagellation_of_Christ_(Piero_della_Francesca))

ภาพพระเยซูถูกเขียน ของปีเอโร เดลลา ฟรานเชสกา ถูกเขียนในปี ค.ศ.1468-1470 ผลงานประกอบไปด้วย 2 สถานการณ์ เรื่องราวทางด้านซ้าย ปีเอโร นำเสนอสถานการณ์ของพระเยซูคริสต์ถูกตรึงไว้กับเสาโดยมีทหารโรมันกำลังทำการเขียนตีพระองค์ ภาพทางซ้ายถูกทำให้อยู่ระยะราวกับว่าเป็นภาพเป็นเพียงฉากหลังของงาน เหตุการณ์ทางด้านขวามีผู้ชายชาวโรมัน 3 คนแต่งตัวทำทางเป็นชนชั้นสูงกำลังพูดคุยกันและมีท่าทีเฉยเมยกับเหตุการณ์ของการทรมานพระเยซูคริสต์ราวกับว่าเป็นเรื่องสมเหตุสมผลหลักการของจุดรวมสายตาถูกใช้ในตำแหน่งของใกล้เคียงชาวโรมันผู้เขียนตีพระเยซู (ภาพที่ 15) ราวกับต้องการขบเน้นเหตุการณ์พระเยซูคริสต์ถูกเขียนตีและได้รับความทรมานทุกข์ทรมาน ซึ่งขัดแย้งกับวิธีการในการเน้นระยะหน้าและหลังในผลงานชิ้นนี้

ภาพที่ 15 วิเคราะห์หลักการแบ่งสัดส่วนในภาพพระเยซูถูกเขียน (The Flagellation of Christ) ถูกเขียนโดยปีเอโร เดลลา ฟรานเชสกา (Piero Della Francesca)

อธิบายโดย: วรศ คุณาเจริญทรัพย์

ปีเอโร สร้างผลงานชิ้นนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ของยุคสมัยที่ศาสนามีความเสื่อมศรัทธาลงโดยอาศัยกลวิธีในการผลัดเหตุการณ์ของพระเยซูคริสต์ให้ไกลออกไปดูราวกลับว่าเป็นเพียงฉากหลังของเหตุการณ์เหล่าขุนนางที่พุดคุยกัน ซึ่งนำเสนอภาพแทนของเหตุการณ์ทางโลก สิ่งที่ถูกให้ความสำคัญกับสิ่งภายนอกไม่ว่าจะเป็นเรื่อง สถานภาพ ความรู้ ชุดสวยหรู หรือ เงินทอง เขาจึงนำเสนอเหล่าขุนนางไว้ในระยะหน้าของตัวผลงานทำให้บุคคลทั้งที่มีขนาดใหญ่กว่าภาพเหตุการณ์ของพระเยซู ปีเอโรชี้ให้เห็นปัญหาปัญหาของยุคสมัยได้อย่างแยบยล ความน่าสนใจของงานของปีเอโรในชิ้นนี้คือการนำเสนอเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ซึ่งดำเนินเรื่องไปพร้อมๆ กัน ราวกับบังคับให้คนดูเลือกพิจารณารับชมเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง

หลักทัศนียภาพแบบจุดรวมสายตายังถูกใช้อย่างแพร่หลายไม่เพียงแต่ในงานจิตรกรรม แต่งานประติมากรรมก็ถูกใช้เช่นเดียวกัน ผลงานในช่วงเวลาก่อนหน้าของภาพพระเยซูถูกเขียน อย่างงาน ประตูสวรรค์ (The Gates of Paradise) (ภาพที่ 16) ของ โลเรนโซ กิลเบอร์ตติ (Lorenzo Ghiberti) ถูกสร้างขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1425 -1425 เป็นประติมากรรมนูนต่ำตั้งอยู่ที่ หอศิลป์จุ่มซานโจวานนี (Basttisto di San Giovanni) ในเมืองฟลอเรนซ์ งานชิ้นดังกล่าวประกอบไปด้วยประติมากรรมนูนต่ำ 10 เหตุการณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญและเหตุการณ์สำคัญในพระคัมภีร์ไบเบิล และเป็นผลงานประติมากรรมชิ้นแรกๆ ที่มีการใช้จุดรวมสายตาเข้ามาใช้ในการสร้างผลงาน

ภาพที่ 16 ประตูสวรรค์ (The Gates of Paradise) โลเร็นโซ กิลเบอร์ตี (Lorenzo Ghiberti)
ที่มา: Lorenzo Ghiberti. (2020). *The Gate of Paradise*. Retrieved March 31, 2020, from <http://www.lorenzoghilberti.org/gates-of-paradise/>

ฉากหนึ่งในงาน ประตูสวรรค์ ที่ชื่อว่า โจเซฟ ถูกขายไปเป็นทาส (Joseph Sold into Slavery) (ภาพที่ 17) เป็นฉากน่าสนใจฉากหนึ่ง เขาแสดงให้เห็นหลักทางทัศนียภาพในงาน ประติมากรรมนูนต่ำ งานชิ้นนี้ไม่เพียงผลักระยะด้วยวิธีการสร้างจุดรวมสายตา แต่ยังชี้ให้เห็นงาน ประติมากรรมสามารถสร้างสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตัวมันเอง ตัวงานประกอบไปด้วยฉากของอาคารทรง ยูโรปผสมทรงโรมัน กลุ่มคนในระยะไกล กลางและหน้า ซึ่งกำลังทำกิจกรรมต่างๆ ระยะหน้าสุดเยื้อง ซ้ายเป็นเหตุการณ์ การประมุขทาสซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ โจเซฟ กำลังถูกซื้อเป็นทาส หลักทัศนียภาพถูก ใช้ในจุดศูนย์กลางของภาพตรงประตูของอาคารทรงกลม เหตุการณ์ที่น่าสังเกตในฉากดังกล่าวคือ เหตุการณ์ด้านบนมุมขวาในระยะที่ลึกที่สุด ดูราวกับว่าไม่สมเหตุสมผลกับหลักทัศนียภาพเลย ซึ่ง ตำแหน่งดังกล่าวมีบุคคลต่างๆ ซึ่งดูไม่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ของ โจเซฟที่ถูกขายเป็นทาส กำลังพูดคุย และสนทนา ราวกับว่าเป็นเวทุดากำลังถกเถียงเหตุการณ์ทางบนโลกมนุษย์ เขาสร้างเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ในฉากเดียว

ภาพที่ 17 เหตุการณ์โจเซฟถูกขายไปเป็นทาส (Joseph Sold into Slavery) ส่วนหนึ่งในงานประติมากรรม (The Gates of Paradise) โลเรนโซ กิลเบอร์ตี (Lorenzo Ghilbeti)

ที่มา: วรศ คุณาเจริญทรัพย์

การใช้หลักทัศนียภาพจุดรวมทางสายตาไม่เพียงสร้างความสมจริงทางมิติ แต่เมื่อศิลปินสร้างเหตุการณ์ที่ไม่เหมาะสมตามหลักทัศนียภาพเข้าไปในงาน งานดังกล่าวจึงมีช่วงเวลา (Time) ที่มากกว่าเหตุการณ์เพียงเหตุการณ์เดียวแต่ยังสร้างภาวะการกลายเป็น หรือกำลังจะเป็น (Becoming) หรือภาวะก่อนหน้า (Before) วิธีการดังกล่าวไม่เพียงแต่สร้างความสมจริงทางด้านมิติ แต่เปลี่ยนวิธีมองโลกไปสู่การคำนึงถึงเหตุการณ์ตามลำดับ วิธีการดังกล่าวต้องพึงพิงประสบการณ์รับรู้ภาพของมนุษย์ ทำให้โลกของเรื่องเล่าในงานศิลปะจึงใกล้เคียงกับความจริงและการรับรู้ของมนุษย์มากขึ้น วิธีการกำหนดจุดรวมทางสายตาด้านงานศิลปะจึงขยายไปสู่การวิธีการที่ศิลปินเป็นผู้กำกับมุมมองของผู้ชมให้เห็นความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ก่อนหน้าและเหตุการณ์ภายหลังโดยมีงานศิลปะเป็นตัวกลางในการขยายความเข้าใจเหตุการณ์ที่ไม่ปรากฏ

ผลงาน เดวิด (David) (ภาพที่ 18) ของ จัน ลอเรนโซ แบร์นินี เป็นผลงานประติมากรรมลอยตัวถูกสร้างในปี ค.ศ. 1623-1624 มีความสูง 170 เซนติเมตร แบร์นินีนำเสนอเดวิดในช่วงเวลาและเหตุการณ์ที่ต่างไปจากประติมากรรมรูปเดวิดก่อนหน้าไม่ว่าจะเป็นเดวิดของ มิเกลันเจโล หรือ โดนาเตโล เดวิดของ แบร์นินีนำเสนอจากการต่อสู้ ท่าทางของเดวิดกำลังจะเหวี่ยงก้อนหิน โดนศรีษะของศัตรู ขาขวาก้าวไปข้างหน้าและยื่นหยัดอย่างมั่นคง ขาข้างซ้ายยกสั้นเท้าขึ้นเล็กน้อย ปลายเท้าเป็นจุดหมุนในการเหวี่ยง บิดลำตัวไปและศรีษะ มือทั้งสองข้างกำลังเหนี่ยวถ่วงหนึ่งและก้อนหิน เตรียมเหวี่ยงออกไป ใบหน้าเกร็งอย่างมุ่งมั่น มองขึ้นเล็กน้อยราวกับจะมองหน้าเป้าหมายที่มอง

ไม่เห็น แบรินีนีออกแบบงานชิ้นนี้ในช่วงเวลาสำคัญของเนื้อเรื่อง เขาเลือกเว้นว่างศัตรูที่มองไม่เห็นไว้ให้คนดูจินตนาการ (จักรพันธ์ วิลาสินีกุล, 2560) ประเด็นสำคัญในผลงานชิ้นนี้แบรินีนีชี้ให้เห็นในเรื่องเวลา (Time) ในงานประติมากรรมลอยตัว การนำเสนอภาวะการกลายเป็นหรือกำลังจะเป็น (Becoming) หรือภาวะก่อนหน้า (Before) จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์ของคนดูโดยมีผลงานของเขาชักจูงหรือกระตุ้นให้ผู้ชมตีความทั้งในแง่ของบริบท สิ่งแวดล้อม ในเหตุการณ์ทั้งก่อนหน้าและหลังจากที่เดวิดขว้างหินไปแล้ว งานของเขาพาผู้ชมขยายขอบเขตของจินตนาการไปสู่ความเป็นไปได้ในเข้าใจความเป็นนามธรรมของเวลาและเหตุการณ์

ภาพที่ 18 เดวิด ถูกสร้างโดย จัน โลเรนโซ่ แบรินินี (Gian Lorenzo Bernini)

ที่มา: Wikipedia. (2020). *David*. Retrieved March 31, 2020, from [https://en.wikipedia.org/wiki/David_\(Bernini\)](https://en.wikipedia.org/wiki/David_(Bernini))

ศิลปินในยุคฟื้นฟูศิลปปะหรือยุคเรอเนอซองค์ไม่เพียงนำเสนอภาพเหมือนจริงหรือเหตุการณ์เหมือนจริง แต่ยังสร้างสัญลักษณ์ไว้ในงานซึ่งเป็นภาพแทนของ ความเชื่อ ศาสนา เพศ ตัวแทนของอำนาจ การต่อต้าน หรือกระทั่งความรู้ งานสถาปัตยกรรมที่มีอิทธิพลต่องานจิตรกรรมอย่าง โบสถ์น้อย (Tempietto) ถูกสร้างขึ้นโดยโดนาโต บรามานเต (Donato Bramante)

ในปี ค.ศ. 1444-1514 ผลงานชิ้นนี้ฉีกขนบดั้งเดิมในการออกแบบโบสถ์ที่กำหนดให้โบสถ์ลักษณะนี้มีรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ศิลปินออกแบบโบสถ์ที่มีการออกแบบโรงสวดอย่างสมมาตร โถงจะถูกครอบด้วยโดมขนาดใหญ่ (รูปที่ 19) บรามานเตตั้งใจจะผสมวิทยาการทางความรู้สถาปัตยกรรมแบบโรมันโดยอ้างอิงจากรูปทรงของโคลอสเซียม และการผสมผสานโครงสร้างของวิหารแพนเธียน (Gombrich E.H., 2018) สถาปัตยกรรมดังกล่าวไม่เพียงนำเสนอภาพลักษณ์ของความรุ่งเรืองทางศาสนา แต่ยังภาพตัวแทนของการผสมผสาน องค์ความรู้ระหว่างกรีก และโรมัน นัยยะของสถาปัตยกรรมแบบโรมันและกรีกที่มีรูปทรงสมมาตร ยังหมายถึงจุดศูนย์รวมของอำนาจ รูปทรงผสมผสานแบบงานสถาปัตยกรรมของบรามานเต ยังส่งอิทธิพลต่อจิตรกรรมชื่อดังอย่าง ราฟาเอล (Raffaello sanzio da Urbino) ในชื่อผลงาน การสมรสของพระนางพรมาจารี (Marriage of the Virgin) ถูกสร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1504

ภาพที่ 19 โบสถ์น้อย (Tempietto) สร้างโดยโดนาโต บรามานเต (Donato Bramante) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ. 1444-1514

ที่มา: Wikipedia. (2020). *Tempietto*. Retrieved March 31, 2020, from https://en.wikipedia.org/wiki/Donato_Bramante#/media/File:Roma-tempiettobramante01R.jpg

ภาพที่ 20 เหรียญคาราดอสโซ่ (Caradosso) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ.1506
ที่มา: Pinterest. (2020). *Caradosso*. Retrieved March 31, 2020, from https://www.pinterest.com/pin/407646203746951874/?nic_v1=1aWb70H4Z4ds7pbzV6tyjbjf9Lv8hUc%2F%2Bz21mT2cz14GGdi8LXaX9gnY4V08Q%2FUkhQ

ผลงาน การแต่งงานของหญิงพรหมจารี (Marriage of the Virgin) (ภาพที่ 21) ราฟาเอล สร้างจุดรวมสายตาไว้ตรงประตูของวัด เขาจัดวางตำแหน่งของบุคคลอย่างสมดุลระหว่างซ้ายและขวา เหตุการณ์ข้างหน้าของภาพเป็นเหตุการณ์การแต่งงานของพระแม่มาเรีย หญิงผู้ถือพรหมจารี โดยมีนักบวชอยู่ตรงกลางของภาพผู้เป็นคนดำเนินพิธี พระนางมาเรียนำมือสยายเพื่อรับแหวน จากนักบุญโยเซฟ ด้านข้างมีพยานของทั้งสองฝ่าย อาคารด้านหลังมีลักษณะเป็นอาคารทรงกลมแบบโรมันผสมผสานโครงสร้างแบบกรีก ราฟาเอลจงใจเลือกฉากให้หลังอย่างมีนัยยะสำคัญ อำนาจในยุคเรอเนอซองค์เกี่ยวข้องกับศาสนา ราฟาเอลจึงเลือกการใช้อาคารดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์แทนความหมายของอำนาจของศาสนา ราฟาเอลเลือกวิธีการจัดการหรือเปลี่ยนบริบทของสถาปัตยกรรม (Recontextualize) นำเข้ามาอยู่ในงานของเขาความหมายดั้งเดิมของสถาปัตยกรรมหรือสัญลักษณ์ของสถาปัตยกรรมจึงทำหน้าที่ในการสร้างความหมายเชิงลึกให้กับภาพ การวางตำแหน่ง (Proportion) ในงานของราฟาเอล การสร้างฉากอาคาร การวางตัวละคร 2 ข้าง อย่างเท่ากัน ไม่

เพียงสะท้อนให้เห็นว่าอำนาจที่ใหญ่ที่สุดเป็นของพระเจ้าเป็นเจ้าของ แต่ยังชี้ให้เห็นตำแหน่งแห่งที่หรือบทบาทของมนุษย์

ภาพที่ 21 การสมรสของพระนางพรหมจารี (Marriage of the virgin) ผลงานของ ราฟาเอล ซานซีโอ ดา เออบินโน่ (Rafaello sanzio da Urbino) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ.1504
 ที่มา : Art History. (2020). *Marriage of The Virgin*. Retrieved March 31, 2020, from [https:// thearthhistoryblog.tumblr.com/](https://theearthhistoryblog.tumblr.com/)

สถาปัตยกรรมในภาพเขียนยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการทำหน้าที่เป็นภาพแทนของอำนาจของศาสนา ภาพเมืองในอุดมคติ (The Ideal City) ถูกว่าจ้างโดยราชสำนัก เฟเดรีโก ดา มอนเจเฟลโตร (Federico da Montefeltro) แต่ไม่ปรากฏชื่อศิลปิน ภาพดังกล่าวนำเสนอเมืองอุดมคติที่ปราศจากผู้คนเป็นเพียงภาพของเมืองโดยใช้หลักจุดทัศนียภาพในรูปแบบหนึ่งมีจุดนำสายตากลางภาพ โบสถ์ถูกนำเสนออยู่กลางภาพอย่างเด่นชัดด้านข้างของโบสถ์เป็นตึกรามบ้านช่อง ด้านหน้าของโบสถ์เป็นลานกลางแจ้งขนาดใหญ่ด้านซ้ายและขวาของลานมีบ่อสำหรับทำพิธีศีลจุ่ม ผลงานชิ้นนี้ถูกออกแบบอย่างพิถีพิถันถูกเขียนโดยใช้หลักการออกแบบอย่างเป็นระเบียบ ศิลปินถูกว่าจ้างให้นำเสนอภาพ

เมืองในอุดมคติหรือโลกอุดมคติ (Utopia) ซึ่งเป็นกรอบคิดที่ถูกยึดโยงบนความเชื่อทางศาสนา แนวคิดของเมืองอุดมคติจึงทำหน้าที่เป็นความหวังเป็นภาพแทนของความสงบเป็นตัวแทนของอำนาจทางศาสนาที่ปราศจากความโกลาหลุ่นวาย สถาปัตยกรรมในงานเขียนยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการไม่ได้ทำหน้าที่เป็นฉาก (Scene) แต่ยังทำหน้าที่ถ่ายทอดแนวคิดโลกแบบอุดมคติที่ปราศจากความโกลาหลมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและคอยจัดสรรระเบียบ สถาปัตยกรรมในงานเขียนยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการจึงสร้างความหมายเชิงลึกเกี่ยวกับโลกแห่งความสงบสุข (Utopia)

ภาพที่ 22 เมืองอุดมคติ (The Ideal City) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ.1400 - ค.ศ. 1500

ที่มา: Wikidata. (2020). *The Ideal City*. Retrieved March 31, 2020, from <https://www.wiki data.org/wiki/Q1113938>

งานในช่วงยุคฟื้นฟูศิลปปะขยายแนวทางการศิลปะอย่างมากไม่ว่าจะเป็นการใช้มุมมอง การใช้องค์ความรู้แบบเรขาคณิตในการสร้างองค์ประกอบของงานศิลปะ การใช้ฉากหลังของภาพโดยอ้างอิงจากสถานที่ที่มีอยู่จริงแล้วนำมาปรับเปลี่ยนบริบทไว้บนงานจิตรกรรม การจัดตำแหน่ง ของตัวละครในงานศิลปะทั้งประติมากรรมและประติมากรรมที่แสดงให้เห็นถึงนัยยะทางอำนาจ ชนชั้น การสร้างเนื้อเรื่องหรือเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์แบบคู่ขนาน การสร้างเรื่องเล่าในหลายบริบท ทำให้เกิดภาวะกำลังจะเป็นหรือกำลังกลายเป็น ด้วยสถานภาพของศิลปินและโครงสร้างทางสังคมในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการงานศิลปะในยุคดังกล่าวจึงเชื่อมโยงกับ การเมือง ศาสนา และอำนาจ ความเป็นไปได้ทางศิลปะและองค์ความรู้ทางด้านปรัชญา สังคม ศาสนา วิทยาศาสตร์

ความหมาย ภาพ และบริบท

ศตวรรษที่ 19 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั่วยุโรปทั้งในแง่ของเศรษฐกิจ การปฏิวัติอุตสาหกรรมและผลพวงจากการปฏิวัติประชาธิปไตยงานศิลปะแบบตามหลักวิชาการ (Academic Art) เริ่มเสื่อมลง งานศิลปะแบบสมัยใหม่เริ่มเติบโตขึ้นอย่างมาก ประชาชนทั่วไปเริ่มเชื่อ

โยงกับศิลปะสมัยใหม่ได้ง่ายขึ้น แนวคิดความเป็นปัจจุบันสำคัญและมีคุณค่าพอกับประวัติศาสตร์เกิดขึ้น ศิลปินทำงานออกมาหลากหลายวิธีบางกลุ่มสะท้อนเหตุการณ์ทั่วไปของชนชั้นกลาง เช่นงานของฟรานซิสโก เดอ โกย่า (Francisco de Goya) เขียนผลงานชื่อว่า 3 พฤษภาคม 1808 (The Third of May 1808) เป็นผลงานที่สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ทหารฝรั่งเศสรุกรานสเปน การเกิดการรุกรานดังกล่าวทำให้ประชาชนทั่วไปเดือดร้อนจากภาวะทางการเมือง ศิลปินบางกลุ่มสร้างรูปแบบสะท้อนชีวิตประจำวันทั่วไปด้วยการใช้ฝีแปรงเช่นกลุ่มลัทธิประทับใจ (Impressionism) บางกลุ่มแสดงอารมณ์แสดงอารมณ์ผ่านรูปทรงโดยฝีแปรง (Expressionism) บางกลุ่มแสดงความงามเชิงอุดมคติ (Abstract Art) บางกลุ่มปฏิเสธแนวทางของสุนทรียศาสตร์ (Anti Art) จนนำมาสู่การเกิดงานศิลปะแนวความคิด (Conceptual Art)

ศิลปะแนวความคิด (Conceptual Art) สร้างวิถีคิดทางศิลปะหลากหลายมากขึ้น นำมาสู่การมาถึงศิลปะแนวหยิบยืม (Appropriation Art) ทำให้วงการศิลปะและศิลปินเริ่มเชื่อมตัวเองเข้ากับเรื่องราวในอดีตและประวัติศาสตร์ผ่านวิธีการหยิบยืม รูปแบบ รูปร่าง หรือเนื้อหา เข้ากับผลงานทางศิลปะ ในข้อเท็จจริงจากอดีต วิธีการหยิบยืมถูกใช้อยู่บ่อยครั้ง เช่นงานพระนางพรหมจารี (The Marriage of the Virgin) มีการใช้องค์ประกอบของงานพระเยซูมอบกุญแจให้นักบุญปีเตอร์ (Entrega de las llaves a San Pedro) ของปีเอโตร เปรูจिन (Pietro Perugino) หรืองาน แอล เอช โอ โอ คิว (L.H.O.O.Q) ของคูซองปี หยิบยืม รูปของโมนาลิซ่า (Mona Lisa) ของลีโอนาร์โด ดา วินชี (Leonardo da Vinci) มาเติมหนวด ผลพวงจากการเกิดกล้องเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ศิลปะแนวหยิบยืมถูกใช้อย่างแพร่หลายมากขึ้น ในยุคหลังสมัยใหม่งาน ไหล่ เฟง (Lei Feng) ของวิกเตอร์ เบอร์จัน (Victor Burgin) ประกอบไปด้วยภาพถ่าย และข้อความทั้งหมด 9 ภาพ ข้อความอธิบาย

ส่วนที่ 1 เป็นภาพถ่ายทั้ง 9 ซ้ำๆ กัน เป็นภาพครอบครัว พ่อ แม่ และลูกสาว ผู้เป็นพ่อยืนอยู่หลังโซฟา ยิ้มอย่างตลกดีใจ ผู้เป็นแม่นั่งอยู่บนโซฟาสายตามองยังลูกสาวทางซ้ายมือของผู้เป็นแม่ถือหนังสือนิตยสารโว้ก (Vouge) ที่มีหน้าของลูกสาวอยู่ ลูกสาวนั่งอยู่บนเก้าอี้ข้างๆ ใบหน้ายิ้มแย้ม บรรยากาศในภาพถ่ายเป็นห้องนั่งเล่นในบ้าน ครอบครัวดูราวกับมีความสุขเนื่องจากลูกสาวได้รับการถ่ายแบบขึ้นปกนิตยสารชื่อดัง ภาพดังกล่าวมีที่มาจากการ์ตูนโฆษณา บริสตัล ครีม เชอร์รี่ (Bristol Cream Cherry) ศิลปินทำซ้ำกันโดยการใช้ภาพถ่ายดังกล่าว ทว่าเปลี่ยนข้อความ (Text)

ส่วนที่ 2 ศิลปินเอาเรื่องเล่าของหมาเจอตุง ที่เล่าในเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับการรับใช้ส่วนรวม สำคัญกว่าความสำเร็จส่วนบุคคล ข้อความดังกล่าวย้อนแย้งกับภาพอย่างชัดเจน ในภาพผู้ชมจะเห็นครอบครัวมีความสุขจากความสำเร็จของลูกเพียงคนเดียว

ส่วนที่ 3 เป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับบทความทางวิชาการ ว่า ด้วยเรื่อง สัญญาวิทยา (Semiotic) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างข้อความ (Text) ภาพ (Image) และการตีความระหว่าง สัญลักษณ์ และความหมาย ทั้ง 3 ส่วนไม่มีความสอดคล้องกันในแง่เนื้อหา แต่กลับ

ตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิง ภาพที่แสดงให้เห็นความสำเร็จของบุคคลในครอบครัว เรื่องเล่าของพรรคทางการเมืองที่อ้างประโยชน์ส่วนรวม บทความทางวิชาการในการทำความเข้าใจสัญลักษณ์ และความหมายในสังคม ศิลปินเลือกหยิบภาพที่มีอยู่แล้วบนสังคมเพื่อใช้เป็นตัวแทนของความหมายสังคมบริโศคและเลือกเรื่องเล่าที่พูดถึงอุดมคติขงมนุษย์ผู้เป็นสัตว์สังคมที่ควรคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ทำให้เรื่องในผลงานถูกแยกออกเป็น 2 ส่วน ศิลปินเพิ่มเงื่อนไขให้แก่ผู้ชมโดยการหยิบยกกรอบคิดทางวิชาการให้ผู้ชมไว้สำหรับกลั่นกรองระหว่างภาพและเรื่องเล่า งานของเบอร์จิ้น เปิดขอบเขตในการสร้างงานศิลปะมากขึ้นและให้เครื่องมือกับผู้ชมไว้สำหรับตีความ เมื่อภาพและเรื่องเล่าไม่สอดคล้องกัน แต่วิธีการสำหรับเชื่อมโยงระหว่างเรื่องเล่า และ ภาพ ทำให้สารที่อยู่ในงานของเบอร์จิ้นเป็นสิ่งที่คนดูจะต้องตีความ

ภาพที่ 23 ไหล่ เฟง (Lei-Feng) ผลงานของ วิกเตอร์ เบอร์จิ้น (Victor Buegin) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ. 1974
ที่มา : Artnet. (2020). *Lei-Feng series*. Retrieved March 31, 2020, from http://www.artnet.com/artists/victor-burgin/lei-feng-series-lzGzLJNtXB0Alqk6XiD-_g2

งานของเบอร์จิ้นไม่เพียงหยิบรูปภาพที่มี เรื่องเล่าและบทความทางวิชาการ เขาเปลี่ยนสัมพันธ์บทใหม่ (Recontextualize) นำไปสู่การโยงใยให้เกิดความหมายใหม่ การใช้กระบวนการสร้างเนื้อหาที่แตกต่างกันระหว่างภาพ เนื้อหา และประวัติศาสตร์ (Contrast) ทำให้ผู้ชมต้องตั้งคำถามและข้อสังเกตต่อ ภาพ ประวัติศาสตร์ของภาพ ข้อความ บริบทแวดล้อมของข้อความ

สัญญา และสาระสำคัญต่างๆที่เกิดขึ้นในงาน งานศิลปะแนวหยาบเริ่มสร้างการเชื่อมโยงระหว่างประวัติศาสตร์ของวัตถุในงานศิลปะ ความหมายของวัตถุ วัสดุ และความเข้าใจของผู้ชม

การเมือง เหตุการณ์ ประวัติศาสตร์ และความทรงจำ

งานศิลปะในช่วงหลังของศตวรรษที่ 21 เริ่มมีการผสมผสานระหว่างสื่อสมัยใหม่มากขึ้น ทั้ง ประติมากรรม จิตรกรรม วิดีโอ เทคโนโลยี และการจัดวาง ศิลปะร่วมสมัยเกิดความเป็นไปได้หลากหลายมากขึ้น ไม่ปักหลักอยู่กับแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์แต่ศิลปะร่วมสมัยพัฒนาไปสู่การเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆอย่างมากมาย ความรู้ทางประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ปรัชญา มนุษยศาสตร์ หรือแม้แต่แพทยศาสตร์ งานศิลปะถูกร้อยเรียงเรื่องราวระหว่างประวัติศาสตร์ การเมืองชาติพันธุ์เข้าด้วยกันอย่างน่าสนใจ ผลงานของศิลปินแอฟริกัน ยินกา โซนิแบร์ (Yinka Shonibare) ชื่อ การแย่งชิงเพื่อแอฟริกา (Scramble for Africa) ถูกสร้างขึ้นในปี 2003 ผลงานประติมากรรมจัดวางประกอบไปด้วย คน 14 คน ขนาดเท่าจริง ไม่มีหัว แต่งชุดสวยหรู สีฉูดฉาด นั่งล้อมโต๊ะ ทำทางพูดคุยเรื่องสำคัญ

ภาพที่ 24 การแย่งชิงเพื่อแอฟริกา (Scramble for Africa) ผลงานของ ยินกา โซนิแบร์ (Yinka Shonibare) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ. 2003

ที่ ม ๑ : Yinkashonibare. (2020). *Scramble for Africa*. Retrieved March 31, 2020, from http://yinka-shonibare.com/artwork/sculpture/?image_id=30

งานยินิกา มีลักษณะพิเศษ ศิลปินออกแบบเครื่องแต่งกายของตัวละครในลักษณะแบบ หุ่นจำลองเสื้อผ้า ท่าทางของตัวละครอ้างอิงสถานการณ์ตอนหนึ่งในประวัติศาสตร์ของแอฟริกาในยุคล่าอาณานิคม ตัวละครไม่มีใบหน้าไม่บ่งบอกตัวตน เพศ หรือเชื้อชาติ ศิลปินเน้นสถานภาพ เพศ วัจนเครื่องแต่งกาย จากรูปแบบเสื้อผ้า ผู้ชมสามารถคาดเดาวัฒนธรรมของการแต่งกายของยุโรป ทว่า ลวดลายผิดแปลกไปจากวัฒนธรรมยุโรป ศิลปินจงใจใส่ลวดลายจากวัฒนธรรมของแอฟริกาบนรูปแบบเสื้อผ้าของยุโรป บนโต๊ะมีลวดลายรูปร่างคล้ายแผนที่แอฟริกา ยินิกาจำลองสถานการณ์ในอดีตผ่านการตีความการล่าอาณานิคมในแอฟริกา การเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ผ่านเครื่องแต่งกายและลวดลายทำให้ผลงานมีเอกลักษณ์อย่างมาก ยินิกา เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ ชนชาติ และประเด็นทางการเมืองไว้บนงานศิลปะของศิลปินอย่างแนบเนียน ยินิกาให้สัมภาษณ์อย่างชัดเจน “เขาสนใจปรัชญาทางประวัติศาสตร์ การเมือง และศิลปะ” (Tate, 2020) การเลือกใช้ลวดลายแอฟริกาไว้บนเสื้อผ้าในลักษณะของยุโรปสร้างความหมายเกี่ยวข้องกับสถานทางชนชั้น รวากับว่าการมีเสื้อผ้าสวยหรูแสดงถึงนัยทางอำนาจของชนชั้น

ภาพที่ 25 เดอะ คราวน์นิง (The Crowning) ผลงานของ ยินิกา โชนิแบร์ (Yinka Shonibare) ถูกสร้างขึ้น ค.ศ. 2007

ที่มา: Yinkashonibare. (2020). *The Crowning*. Retrieved March 31, 2020, from http://yinkashonibare.com/artwork/sculpture/?image_id=37

ผลงาน เดอะ คราวน์นิง (The Crowning) 2007 ยินกา สร้างผลงานผ่านการตีความจากเหตุการณ์ก่อนเกิดการปฏิวัติในฝรั่งเศส เขาอ้างอิงผลงานจิตรกรรมของฟราโกนาร์ต (Fragonard) ผลงานชิ้นนี้ศิลปินจำลองเหตุการณ์การสวมมงกุฎดอกไม้ของชนชั้นสูง ผลงานประกอบไปด้วยตัวละคร 2 คน ไม่มีหัวเพศชายและหญิง สวมชุดในลักษณะยุคกลางของฝรั่งเศส มีลวดลายแบบแอฟริกา สีสันสดใส ผู้ชายนั่งต่ำกว่าผู้หญิง มือข้างหนึ่งจับมือผู้หญิงไว้ หันตัวเข้าหาฝ่ายหญิงราวกับว่าจะมองหญิงที่อยู่ตรงหน้า ผู้หญิงนั่งอย่างเรียบร้อย มือของเธอถือมงกุฎทำทางจะสวมมงกุฎให้ฝ่ายชายทั้งสองนั่งอยู่บนสวนดอกไม้ ด้ายซ้ายของฝ่ายหญิงมีกระเป๋าลวดลายแบนด์เนมและหนังสือวางอยู่ ยินกา อ้างอิงเรื่องราวและวัฒนธรรมฝรั่งเศส ผลงานชิ้นนี้เขาล้อเลียนความโรแมนติกของชนชั้นสูง เขานำเสนอการสร้างวัฒนธรรมของผู้ที่เรียกตัวเองว่าซีวีไลซ์ผ่านการยึดครองวัฒนธรรมอื่น เขาตอกย้ำและล้อเลียนเรื่องราวทางเชื้อชาติความโหดร้ายของการล่าอาณานิคมผ่านการจำลองเหตุการณ์ และเลือกใช้ลวดลายที่ไม่สอดคล้องกับรูปแบบของเสื้อผ้า เขาสร้างผลงานผ่านสถานการณ์ที่เคยเกิดขึ้นผนวกเข้ากับข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ กระตุ้นให้ผู้ชมกลับมาตั้งคำถามถึงตัวตน ประวัติศาสตร์ทางการเมือง ความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้น และเป็นหมุดหมายในการทวนลำลึกถึงอดีต

สรุปสิ่งที่ได้จากการศึกษาผลงานศิลปะ

ผู้วิจัยพบแนวทางและความเป็นไปได้ในการสร้างประเด็นทางศิลปะและกระบวนการสร้างสรรค์เพื่อนำเสนอประเด็นทางสังคม โดยผู้วิจัยแบ่งประเด็นทางศิลปะไว้ดังนี้

ประเด็นเรื่องภาพแทน

ผู้วิจัยพบว่า การนำเสนอภาพแทนของศิลปินในอดีตนำเสนอภาวะนามธรรมซึ่งสะท้อนให้เห็นประเด็นทางสังคมในเรื่อง อำนาจ ผ่านการใช้สัญลักษณ์ บุคคล หรือสถานที่ ซึ่งแสดงให้เห็นทิศทางของเรื่องราว สถานะของตัวละคร ผู้วิจัยพบว่าภาพแทนยังสามารถเชื่อมโยงประเด็นเรื่องของอำนาจกับประวัติศาสตร์ผ่านการกลยุทธการปรับเปลี่ยนสัมพันธภาพ ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานในวิทยานิพนธ์ชุดนี้

ประเด็นการสวมบทบาทให้ตัวละคร

การสวมบทบาทให้กับตัวละคร สร้างการเชื่อมโยงระหว่างความเข้าใจของผู้ชมกับความหมายของประวัติของตัวละคร ภูมิหลัง เครื่องแต่งกาย อากัปกริยาของรูปทรง รายละเอียดของผลงานในลักษณะที่ขัดแย้งหรือเข้ากัน การสวมบทบาททำหน้าที่อุปมาอุปไมยระหว่างผลงานศิลปะกับเรื่องราวที่เคยเกิดขึ้นบนสังคม หรือเรื่องราวจากภูมิหลังของตัวละคร สร้างบทสนทนาปลายเปิดให้กับผู้ชมเพื่อตั้งคำถามต่อประวัติศาสตร์ซึ่งถูกเปรียบเทียบกับลักษณะเฉพาะของตัวละคร ผู้วิจัยเห็นความ

เป็นได้ในการนำเสนอกระบวนการในการใช้ลักษณะพิเศษของตัวละครซึ่งสามารถขบขันภาชนะนามธรรมของเรื่องเล่าในประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าวรรณกรรม หรือสถานการณ์ทางสังคมผ่านอากัปกริยาซึ่งแสดงออกผ่านรูปทรงและมีความเป็นไปได้ในการสื่อสารภายใต้วิทยานิพนธ์ชุดนี้

การจำลองสถานการณ์

การจำลองสถานการณ์เป็นกลยุทธ์รูปแบบหนึ่งในผลงานศิลปะซึ่งเชื่อมโยงการรับรู้ของผู้ชมกับเหตุการณ์ตรงหน้า การจำลองสถานการณ์เป็นการนำเสนอประสบการณ์จากพื้นที่จริงผ่านประติมากรรมรูปแบบจัดวาง สร้างพื้นที่หรือเหตุการณ์เสมือน ซึ่งสามารถเชื่อมโยงสถานการณ์ทางประวัติศาสตร์และข้อมูลเข้าด้วยกัน ผู้วิจัยพบว่าการใช้กลยุทธ์การจำลองสถานการณ์ทำหน้าที่ตอกย้ำหรือสะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นบนสังคม ย้ำเตือนถึงเหตุการณ์ในความทรงจำซึ่งสามารถสื่อสารผ่านรูปแบบของงานประติมากรรมกลุ่มและการจำลองสถานการณ์ผ่านงานประติมากรรม

จากการวิเคราะห์และหาความเป็นไปได้นำมาสู่การค้นหาคำประเด็นทางศิลปะเพื่อพัฒนาสู่การสร้างสรรคภายใต้หัวข้อ ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย ผู้วิจัยพบว่างานประติมากรรมเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถนำประเด็นจาก 3 ส่วนข้างต้นมาพัฒนาเพื่อสื่อสารให้เกิดเป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถสื่อสารภาชนะนามธรรมของอำนาจซึ่งเป็นกลไกทำให้ความเหลื่อมล้ำยังคงอยู่ ประติมากรรมรูปแบบจัดวางสามารถแสดงให้เห็นเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นและสามารถเชื่อมโยงสถานการณ์กับผู้ชม การใช้บทบาทของตัวละครสามารถขบขันอากัปกริยาซึ่งไม่สามารถแสดงออกในสังคม แสดงให้เห็นผลต่อเนื่องจากการถูกกระทำและสะท้อนให้เห็นถึงการตอบโต้ทางศีลธรรม ผู้วิจัยพบว่าแนวทางดังกล่าวจึงมีความเป็นไปได้ที่จะสื่อสารประเด็นทางสังคมผ่านผลงานศิลปะ

บทที่ 3

กระบวนการและองค์ประกอบในการสร้างสรรค์

ผลงานวิทยานิพนธ์ ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย จากการสืบค้นข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อมูลทางทฤษฎี บทความทางวิชาการ การวิเคราะห์วรรณกรรมสะท้อนสังคม การวิเคราะห์ผลงานศิลปะ เพื่อนำไปสู่การค้นหาประเด็นทางสังคม และศึกษาความเป็นไปได้ในภาษาทางศิลปะเพื่อใช้ในการสื่อสาร สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมในชุดวิทยานิพนธ์ ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลและกระบวนการในการในการสร้างสรรค์ดังนี้

ช่วงวิธีวิทยาและการประมวลผลทางความคิด (Research)

วิทยานิพนธ์ชุดนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามต่อความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัยว่าเหตุใดมีแนวโน้มจะสูงขึ้นและพัฒนาไปสู่ความรุนแรงและเกิดซ้ำขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคมไทย ผู้วิจัยพบว่าความเหลื่อมล้ำมีอำนาจเป็นกลไกและเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยให้มีแนวโน้มสูงขึ้น อำนาจเป็นส่วนประกอบสำคัญซึ่งเกิดจากการเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ในสังคม ทั้งในด้านการเข้าถึงการเข้าถึงโอกาสในการหารายได้ คุณภาพชีวิต สถานภาพ รวมถึงกฎหมาย ทำให้เกิดความต่างของการเข้าถึงโอกาส และเกิดช่องว่างทางชนชั้น เพื่อทำความเข้าใจอำนาจซึ่งนำมาสู่ช่องว่างทางชนชั้น วิทยานิพนธ์ชุดนี้ใช้กรอบการมองอำนาจในรูปแบบการทำงานของอำนาจแบบทฤษฎีระบบราชการ ของแมกซ์ เวเบอร์ ซึ่งอธิบายกลไกการทำงานของในลักษณะเป็นเส้นตรงโดยยึดหลักในการทำงานในรูปแบบสั่งการผ่านอำนาจจากศูนย์กลางหรืออำนาจจากบนลงล่าง โดยอาศัยสถานภาพหรือตำแหน่งคอยจัดสรรคำสั่ง และใช้กรอบมองอำนาจในรูปแบบของวาทกรรม ตามแนวคิดของมิเชล ฟูโกต์ เพื่อสำรวจอำนาจที่เคลื่อนไหวและแผ่ผ่านกิจกรรม สิ่งของ คำพูดหรือหลักคิดต่างๆ ในสังคมซึ่งทำหน้าที่ในลักษณะ คอยควบคุมความหมาย จัดการความคิด สร้างเส้นแบ่งความเป็นปกติและไม่ปกติในสังคม คอยกำหนดจัดสรรทางสังคม (Social Appropriation of Discourse) อำนาจจึงกลายเป็นส่วนสำคัญทำให้ความเหลื่อมล้ำกลายเป็นรูปแบบของ วัฒนธรรมบนศีลธรรม (Cultural Setting and Moral)

จากข้อมูลเชิงประจักษ์ผู้วิจัยพบว่าความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน ในรูปแบบของการจัดสรรอำนาจและโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร จากการสำรวจจากเหตุการณ์บนสังคมไทยผ่านความสัมพันธ์โดยมีรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจในการควบคุม จัดสรร การจัดสรรอำนาจผ่านนโยบายจากการตั้งใจหรือไม่ตั้งใจมีการโน้มเอียงการเลือกข้าง การละเลย การซ่อนเร้น สร้างเรื่องเล่าชวนเชื่อ ปลอบปะโลม ซึ่งมีลักษณะไม่เป็นธรรม หรือทำให้เรื่องไม่ยุติธรรมกลายเป็นเรื่องปกติ จากกระบวนการการใช้อำนาจของรัฐในลักษณะไม่เป็นธรรมนำไปสู่

พัฒนาการของสังคมที่เฉยชาและทำให้ไม่ยุติธรรมกลายเป็นเรื่องเคยชินในสังคมไทย มักพบบ่อยกับปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมายจากกรณีของบุคคลที่มีสถานภาพพิเศษในสังคมไทย กระบวนการบังคับใช้กฎหมายในลักษณะไม่เป็นธรรมในหลายๆ กรณีจนบ่อยครั้งนำไปสู่สังคมชินชาและสังคมเฉยชาต่อปัญหาทางสังคม และทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำไม่ถูกแก้ไขและอาจมีแนวโน้มสูงขึ้น

ความขัดแย้งในสังคมไทยเป็นผลพวงจากปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ถูกสั่งสมจากกระบวนการปกปิด ซ่อนเร้น อำพราง บิดเบือน ทำให้เกินจริง หรือบังคับให้หายไป จนนำไปสู่การกีดกันสิทธิสถานภาพ การปิดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร นำไปสู่การเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องสิทธิและโอกาสเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียม การเคลื่อนไหวดังกล่าวส่งผลต่อการปะทะกันระหว่างอำนาจของรัฐและประชาชน เมื่อการปะทะเกิดขึ้นและมีลักษณะไม่เป็นธรรมนำมาสู่การสร้างชุมชนทางอารมณ์ (Social Emotional) และพัฒนาสู่ความรุนแรงในที่สุด

จากการสืบค้นสำรวจเหตุการณ์ความขัดแย้งในสังคมไทย เพื่อทำความเข้าใจพัฒนาการของความเหลื่อมล้ำ และผลพวงจากปัญหาความเหลื่อมล้ำซึ่งก่อให้เกิดเป็นชุมชนทางอารมณ์ในหลายๆ ฝ่ายซึ่งเป็นต้นตอของการแบ่งแยกและต้นตอของพัฒนาการความรุนแรงในสังคม เพื่อเป็นแก่นการพัฒนาการทางความคิดจนนำไปสู่การตั้งคำถามต่อประเด็นเชิงสังคมและนำมาสู่การสื่อสารผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ผู้วิจัยหาข้อมูลจากเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและการสำรวจปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อบันทึกและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์ของผู้ประท้วงกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เหตุการณ์ในอดีตที่ส่งผลต่อการประท้วง ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ที่ใช้ในการประท้วง กิจกรรมในการแสดงออกทางสัญลักษณ์ เหตุการณ์การแสดงออกของผู้ที่ไม่พอใจต่อการทำงานของรัฐบาล การจัดการของรัฐต่อประชาชน ที่ก่อให้เกิดสังคมแห่งความขัดแย้งและเป็นผลพวงจากปัญหาความเหลื่อมล้ำ

ข้อมูลในการสร้างสรรค์

จากการสำรวจจากปรากฏการณ์การประท้วงนำมาสู่ฐานข้อมูลในการสร้างสรรค์ ผู้วิจัยลงสำรวจพื้นที่ในการประท้วงเพื่อสำรวจแรงต่อต้าน กิจกรรมที่เกิดขึ้น การเลือกใช้พื้นที่หรือสิ่งของเพื่อสื่อสารถึงรัฐ และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนและรัฐ และสำรวจความเป็นไปได้ภายใต้ข้อมูลของการสร้างสรรค์ โดยแบ่งข้อมูลจากสำรวจซึ่งแยกออกมาดังนี้

หลักฐานเชิงประจักษ์

หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวข้องกับวัตถุดิบ สถานที่ ข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์ หลักฐานเชิงประจักษ์จึงเป็นส่วนหนึ่งในการย้ำเตือนความทรงจำของการต่อสู้ ชัดขึ้น จากอำนาจที่โน้มเอียง และเป็นเครื่องมือสื่อสารทางอารมณ์ และความรู้สึกซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาความขัดแย้ง

ภาพที่ 26 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ปี พ.ศ.2563
 ที่มา: BBC News. (2564). “เยาวชนปลดแอก” ชุมนุมประท้วงรัฐบาล. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2564,
 จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-53456468>

ภาพที่ 27 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ปี พ.ศ. 2563
 ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

ภาพที่ 28 การประท้วงหน้าอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ปี พ.ศ. 2563
ที่มา: Twitter. (2564). *มือบ 18 ตุลา 2563*, สืบค้น 20 พฤษภาคม 2564, จาก <https://twitter.com/ilawfx/status/1317753170722910208>

สถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมเช่น อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ทำเนียบรัฐบาล รัฐสภา ลานพระรูปทรงม้า สถาปัตยกรรมมีลักษณะเฉพาะ เป็นพื้นที่เปิดสาธารณะ เป็นสัญลักษณ์ของสถาบันทางสังคม สถาปัตยกรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของตัวแทนอำนาจในการเมือง ผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่าสถาปัตยกรรมทำหน้าที่เป็นฉาก เป็นพื้นที่สำหรับสร้างบทสนทนาและยังสามารถคาดเดาถึงเป้าหมายของการสื่อสารจากมือบว่าต้องการสื่อสารกับใคร

ผู้วิจัยพบว่าสถาปัตยกรรมมีลักษณะเฉพาะ เป็นฉาก และเป็นตัวแทน นำมาใช้สื่อสารทางศิลปะเพื่อประกอบสร้างรูปร่าง รูปทรงเช่น เค้าโครงเฉพาะของสถาปัตยกรรม เพื่อสร้างการรับรู้และประสบการณ์ร่วมระหว่างผู้ชมและสถานที่

ภาพที่ 29 อุปกรณ์หรือวัตถุที่ถูกใช้เพื่อสื่อสารในการประท้วง ปี พ.ศ. 2563
ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

วัตถุ

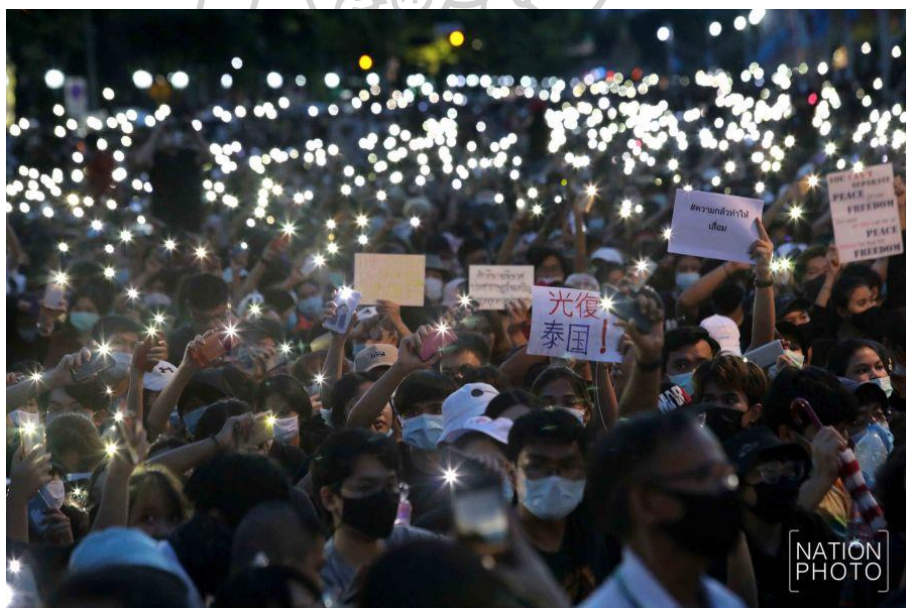
วัตถุ สิ่งของบนพื้นการประท้วง ลักษณะของวัตถุหรือสิ่งของจะเปลี่ยนไปตามหัวข้อของการชุมนุม เช่น ตูไปรษณีย์ขนาดใหญ่ หมุดคณะราษฎรที่ถูกทำใหม่ เสื้อผ้า สร้างอัตลักษณ์ของกลุ่ม ไม้กวาดที่ถูกล้อเลียน ไปกับไม้กวาดเวทมนต์ของแฮร์รี่ พอตเตอร์ กระบวนการเปลี่ยนความหมายของวัตถุ เพื่อล้อเลียนไปกับเรื่องหรือหัวข้อของผู้ชุมนุม เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างอารมณ์ทางชุมชนในลักษณะขบขัน หยอกล้อ หรือล้อเลียน เพื่อกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึก และสำนึกจากผู้รับชมเหตุการณ์

ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการดังกล่าวสามารถใช้สื่อสารผ่านภาษาทางศิลปะ เพื่อเชื่อมโยงผู้ชมกับเนื้อหาทางซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาความเหลื่อมล้ำและอำนาจผ่านข่าวของเครื่องใช้ ซึ่งถูกนำเสนอในมิติความหมายแบบอื่นๆ

ภาพที่ 30 กิจกรรมในมือบวิ่งไล่ลุง ปี พ.ศ. 2563

ที่มา: Bottom Line. (2564). แกะรอยการเมือง จากแฟลชม็อบ – วิ่งไล่ลุง. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2564, จาก https://bottomlineis.co/Discourse_of_Political_Activities

ภาพที่ 31 กิจกรรมเปิดไฟ ปี พ.ศ. 2563

ที่มา: ประชาชาติธุรกิจ. (2564). วันนี้ (29 ต.ค.) มีนัดชุมนุมที่ไหนบ้าง เช็กพิกัดได้ที่นี้ บช.น. แนะ เลียงเส้นทาง. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.prachachat.net/politics/news-546434>

ปฏิสัมพันธ์หรือกิจกรรมระหว่างกลุ่มคน

ปฏิสัมพันธ์ หรือกิจกรรม มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเปลี่ยนไปตามหัวข้อที่เรียกร้อง กิจกรรมจึงเป็นการสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคน ผู้วิจัยพบว่าปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมระหว่างกลุ่มคนมีปัจจัยเกี่ยวข้อง 3 ประการ

1. คน (People) กลุ่มคนผู้ประท้วงมีสิ่งเรียกร้องต่างกันซึ่งจะมีทั้งกลุ่มเห็นด้วยและกลุ่มไม่เห็นด้วยเข้ามามีปฏิสัมพันธ์ลักษณะผู้กระทำ (Action) ผู้รับการกระทำ และผู้ตอบโต้ (Reaction) ซึ่งกันและกันผ่านการใช้ท่าทางร่างกาย การสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ

2. เนื้อหา เนื้อเรื่อง (Story) เป็นตัวบ่งชี้ข้อเรียกร้องหรือบทสนทนา ระหว่างผู้ประท้วงกับรัฐ เปลี่ยนไปตามหัวข้อต่าง ๆ มีลักษณะหลายรูปแบบ เช่น นำกิจกรรมมาอุปมาอุปไมยความไม่ยุติธรรมในสังคม การรวมกลุ่มในอินเทอร์เน็ต พอดเตอร์ซึ่งเป็นภาพยนตร์แฟนตาซี (Fantasy) เกี่ยวข้องกับตัวเอกต่อสู้กับอำนาจมืด การสร้างกิจกรรมวิ่งมาราธอนวิ่งไล่ลุง นำกีฬาเพื่อสุขภาพมาใช้ในการสื่อสารเรียกร้องให้คนในสังคมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เนื้อหา เนื้อเรื่อง จึงมีลักษณะเปลี่ยนสัมพันธ์บท จากเรื่องทั่วไปสู่เรื่องที่ต้องการเปรียบเทียบ

3. สถานที่ สถานที่ที่เป็นเครื่องยืนยันเจตจำนงค์ของข้อเรียกร้องและหัวข้อในการสื่อสารซึ่งมักจะถูกใช้ซ้ำ บนสถานที่ทางประวัติศาสตร์ทางการเมือง

จากการประมวลข้อมูลเชิงประจักษ์ ข้อมูลภาพและข้อมูลบนพื้นที่การประท้วงแสดงให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้น การรวมกลุ่มคนที่เห็นต่าง การขัดขืนต่อภาครัฐในรูปแบบต่าง ๆ ทางสัญลักษณ์ การปะทะกันทั้งในเชิงกายภาพ และความคิด การแสดงออกเป็นแรงสะท้อนที่ชี้ให้เห็นถึงการระบายออกถึงความไม่พอใจ สำจากการลงพื้นที่สำรวจและเชื่อมโยงกับการข้อมูลเชิงประจักษ์ผู้วิจัยพัฒนาเนื้อหาทางความคิดและแบ่งประเด็นออกเป็น 3 ส่วน

1. อำนาจและการใช้อำนาจในการครอบงำ ควบคุม จัดสรร ผ่านกระบวนการโฆษณาชวนเชื่อ นำไปสู่ค่านิยมทางสังคม สร้างสำนึกไร้คำถามและนำไปสู่สังคมยอมจำนน

2. ผลผลิตจากการครอบงำ ควบคุม จัดสรร ผ่านการใช้วัฒนธรรมทางสังคม และศีลธรรมทางสังคมแยกแยะความเป็นปกติและผิดปกตินำไปสู่การกดทับ การกีดกัน และผลักให้คนบางกลุ่มกลายเป็นคนชายขอบ

3. ผลลัพธ์จากการกดทับ กีดกัน ปิดกั้น ปกปิด หรือผลักให้กลายเป็นกลุ่มชายขอบนำมาสู่ ความขัดแย้งทางความคิด และพัฒนาไปสู่การสร้างอารมณ์ทางชุมชนสังคมแห่งความขัดแย้ง ต่อต้าน และชุมชนตระหนักถึงปัญหา

กระบวนการบันทึกข้อมูลและทดลองเชิงทัศนศิลป์

ผู้วิจัยใช้กระบวนการสืบค้นข้อมูล และลงพื้นที่ในการบันทึกภาพจากสถานที่ทางประวัติศาสตร์ สถานที่จริงในการประท้วง พยานวัตถุ สถาปัตยกรรมและหาข้อมูลจากความเป็นไปได้จากสื่อและข้อมูลที่เกิดขึ้นบนสังคม เป็นปรากฏการณ์ของความขัดแย้งมีลักษณะเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกบนพื้นที่เชิงประวัติศาสตร์จนกลายเป็นภาพจำ และนำมาสู่การทดลองหาความเป็นไปได้โดยอาศัยแนวคิดรัฐนาฏกรรม ที่มุ่งเน้นสร้างละครในรูปแบบของสื่อเพื่อกระตุ้นความทรงจำในอดีต อารมณ์ความรู้สึก และความขัดแย้งจากรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยเริ่มใช้ข้อมูลจากภาพจากพื้นที่จริง ข้อมูลเชิงประจักษ์ และทำการทดลองด้วยกลวิธีในการสร้างโครงเรื่องใหม่ ปรับเปลี่ยนสัมพันธ์บทการใช้กลุ่มประติมากรรมในการสื่อสาร การใส่ลักษณะเฉพาะของตัวละครเพื่อเปรียบเทียบสถานการณ์ การอุปมาอุปไมยในเรื่องเล่าอื่นกับสถานการณ์ทางสังคม

ภาพที่ 32 การบันทึกข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจวัดตุพยาน หรือสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์ ปี พ.ศ. 2563

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

ภาพที่ 33 การบันทึกข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจวัดอุทยาน หรือสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์ ปี พ.ศ. 2563

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

การเปลี่ยนสัมพันธ์บท

จากการลงพื้นที่สำรวจและบันทึกภาพผู้วิจัยพบความเป็นไปได้จากแหล่งข้อมูลในลักษณะของสถานที่ ฉาก ตัวละคร ซึ่งทำหน้าที่เป็นรูปร่าง รูปทรง ภาพ กลุ่มคนและบรรยากาศสะท้อนให้เห็นความเกี่ยวข้องของคนในสังคม เพื่อแสดงให้เห็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ทางสังคม ความเป็นไปได้ในการสื่อสารในลักษณะทางภาษาศิลปะการใช้กลวิธีเปลี่ยนสัมพันธ์บทจึงเป็นกลวิธีหนึ่งที่แสดงให้เห็นความเกี่ยวข้องโยงเรื่องราวประวัติศาสตร์ในมิติที่แตกต่างจากเรื่องเล่ากระแสหลักซึ่งมักนำเสนอในทิศทางเดียว

การเปลี่ยนสัมพันธ์บท การปะติดปะต่อ เรื่องเล่าประวัติศาสตร์จากข้อมูลหลายแหล่ง เป็นกลไกรูปแบบหนึ่ง ผู้วิจัยสามารถนำมาทดลองนำตัวละครทางประวัติศาสตร์ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีต เรื่องเล่าจากวรรณกรรม และเหตุการณ์ปัจจุบันมาสร้างช่วงเวลาใหม่ ทำลายเรื่องเล่าเดิม สร้างเรื่องเล่าใหม่ โดยอาศัยภาษาทางศิลปะสร้างเป็นผลงาน 3 มิติ การใช้ประติมากรรมคนในขนาดต่างกันขยับเน้นถึงอำนาจที่ใหญ่กว่า ใช้สถาปัตยกรรมขนาดจำลอง ที่มีลักษณะเป็นตัวแทน ของสถาบันทางการเมือง การฉายภาพ เคลื่อนไหวในลักษณะแสงทับบนสถาปัตยกรรมเพื่อพูดถึงเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นบนสถานที่

ผู้วิจัยพบว่ากระบวนการเปลี่ยนสัมพันธบท และการปะติดปะต่อ เรื่องราวใหม่ สามารถสร้างการตีความเชิงประวัติศาสตร์ในรูปแบบต่างจากเรื่องราวกระแสหลัก การตั้งวัตถุประสงค์ สถานการณ์ เรื่องเล่าจากวรรณกรรม ภาพจำของเหตุการณ์สามารถกระตุ้นความทรงจำที่มีลักษณะเป็น นามธรรม ความทรงจำทำหน้าที่เป็นประสบการณ์ร่วมของคนในสังคม กระบวนการดังกล่าวจึง กลายเป็นการสร้างพื้นที่ในการสื่อสาร ระหว่างผู้ชมและข้อมูลทางศิลปะ เพื่อการตั้งคำถามต่อ เหตุการณ์ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพื่อพิจารณาถึงกลไกอำนาจซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนความเหลื่อมล้ำ ให้คงอยู่บนสังคม ให้เห็นเป็นรูปธรรม

การใช้ประติมากรรมกลุ่ม

จากการสังเกตกิจกรรม ปฏิสัมพันธ์ ของคนบนพื้นที่ความขัดแย้ง ผู้วิจัยพบว่ากลุ่ม คนเป็นส่วนสำคัญที่แสดงให้เห็นการมีปฏิสัมพันธ์แบบต่าง ๆ เช่น กีดกัน รวมกันเป็นกลุ่ม การตอบโต้ การต่อต้านหรือการปะทะกัน กลุ่มคนจึงแสดงให้เห็นอากัปกริยาของการกระทำ ผู้ถูกกระทำ กลุ่มคน จึงเป็นส่วนหนึ่งในการสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งของคนในสังคม

ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มคนจึงเป็นส่วนสำคัญในการชี้ให้เห็นความขัดแย้ง การนำกลุ่มคนมา ใช้ในงานประติมากรรมจึงเป็นการสื่อสารถึงความเป็นคู่ตรงข้ามในการสื่อสารทางภาษาศิลปะโดยมี ความเป็นไปได้ในการแสดงให้เห็นความต่างของกลุ่มคนผ่านรูปแบบภาษาทางศิลปะเช่น ขนาดที่ ต่างกัน มิติที่ถูกบิดเบือนของคนต่างกลุ่ม กลุ่มคนที่มีเสื้อผ้าแตกต่างกัน สีของกลุ่ม การใช้กลุ่ม ประติมากรรมแสดงให้เห็นถึงการปะทะกัน ความขัดแย้ง อำนาจของคนต่างกลุ่มซึ่งแสดงให้เห็นเป็น รูปธรรม

การใช้ลักษณะเฉพาะของตัวละคร

จากข้อสังเกตจากกิจกรรมในการประทั่งผู้วิจัยพบกลวิธีการใช้เรื่องราววรรณกรรม มาเป็นเครื่องมือในการอุปมาอุปไมยสถานการณ์ทางสังคม การใช้ลักษณะเฉพาะของตัวละครที่ถูก แสดงออกให้เห็นจริงทำให้เห็นอากัปกริยาของผู้ถูกกระทำหรือผู้กระทำ

การตั้งบทบาทของตัวละครมาสร้างบนโลกความเป็นจริง เป็นการกระตุ้นอารมณ์ และสร้างความรู้สึกในการเปรียบเทียบสังคม เมื่อเกิดการสวมบทบาทของตัวละครผู้ถูกกระทำ จึง สร้างทิศทางของการรับรู้และการตอบสนองต่อเรื่องราว หรือกิจกรรมไปในทิศทางเดียวกัน กลวิธี ดังกล่าวเป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างชุมชนทางอารมณ์ ผ่านบทบาทจากตัวละครในลักษณะเกิน จริงเพื่อสร้างจินตนาการต่อการอุปมาอุปไมยต่อสถานการณ์ และเป็นสร้างพื้นที่ให้ผู้ชม หรือผู้อยู่ใน เหตุการณ์มีส่วนร่วมในการตีความเหตุการณ์ในสังคม

ช่วงการทำวิทยานิพนธ์

ช่วงประมวลผลทางความคิดและ การหาความเป็นไปได้ทางศิลปะ ผู้วิจัยกำหนดประเด็นทางสังคม ประเด็นทางศิลปะและวัตถุประสงค์ทางศิลปะ เพื่อเป็นแนวทางในการทดลองทางศิลปะ การสร้างแบบร่าง และหาความเป็นไปได้ ไว้ดังนี้

ประเด็นทางสังคม	ประเด็นทางศิลปะ	จุดมุ่งหมายในการสื่อสารทางศิลปะ
1. อำนาจและการใช้อำนาจในการครอบงำ ควบคุม จัดสรร ผ่านกระบวนการโฆษณาชวนเชื่อ นำไปสู่ค่านิยมทางสังคม สร้างสำนึก ไร่คำถามและนำไปสู่สังคมยอมรับ	- ภาพแทนแสดงให้เห็นการใช้อำนาจของอำนาจในการปลุกฝังหรือจัดสรรตำแหน่งแห่งที่ ภาพแทนจึงทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดทิศทางของเรื่องราว สถานะของตัวละครและฉาก	- การวิพากษ์ เรื่องเล่ากระแสหลักที่ถูกรัฐสร้างขึ้นเพื่อจัดสรรตำแหน่งที่หน้าที่พลเมือง และชนชั้นทางสังคม แฝงนัยยะในการกล่อมเกลาระหว่างชนชั้น
2. ผลผลิตจากการครอบงำ ควบคุม จัดสรร ผ่านการใช้วัฒนธรรมทางสังคมและศีลธรรมทางสังคมแยกแยะความเป็นปกติและผิดปกตินำไปสู่การกดทับ การกีดกัน และผลให้คนบางกลุ่มกลายเป็นคนชายขอบ	- การใช้ลักษณะเฉพาะของตัวละคร เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนความคิดของร่างกาย หรือความคิดปกติของการแสดงออกซึ่งอารมณ์ที่มาจากกรอุกกระทำหรือเป็นผู้กระทำ ซึ่งถูกแสดงออกมาผ่านบทบาทของตัวละคร	- วิพากษ์ ความเป็นปกติทางสังคมผ่านการหยิบยกเหตุการณ์ในวรรณกรรมสะท้อนสังคม โดยมีจุดหมายที่จะชี้ให้เห็น ปฏิกริยาตอบโต้ ทางร่างกายของตัวละครต่างกลุ่ม โดยมุ่งเน้นแสดงให้เห็นการตอบโต้เชิงศีลธรรม
3. ผลลัพธ์จากการกดทับ กีดกัน ปิดกั้น ปกปิด หรือผลักให้กลายเป็นกลุ่มชายขอบนำมาสู่ ความขัดแย้งทางความคิดและพัฒนาไปสู่การสร้างอารมณ์ทางชุมชน สังคมแห่งความขัดแย้ง ต่อต้านและชุมชนตระหนักถึงปัญหา	- การจำลองสถานการณ์แสดงให้เห็นถึงการปะทะกันของรูปทรง และแสดงให้ออกปฏิกิริยาของรูปทรง ที่มีต่อสิ่งเร้าในรูปแบบเรื่องราว ข้อมูล หรือเหตุการณ์	- แสดงให้เห็นการรวมกลุ่มกันสังเกตการณ์ความคิดปกติ ที่มุ่งเน้นในการเรียกร้อง กระตุ้นสังคมคืนตัวต่อเหตุการณ์ตรงหน้า ผ่านวิธีการภาษาทางร่างกาย และฟุ้งขุ่นของร่างกาย

ภาพที่ 34 อธิบายการกำหนดทิศทางการสร้างประเด็นทางศิลปะและจุดมุ่งหมายสร้างสรรค์
ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

แนวทางการสร้างแบบร่างผลงานชิ้นที่ 1

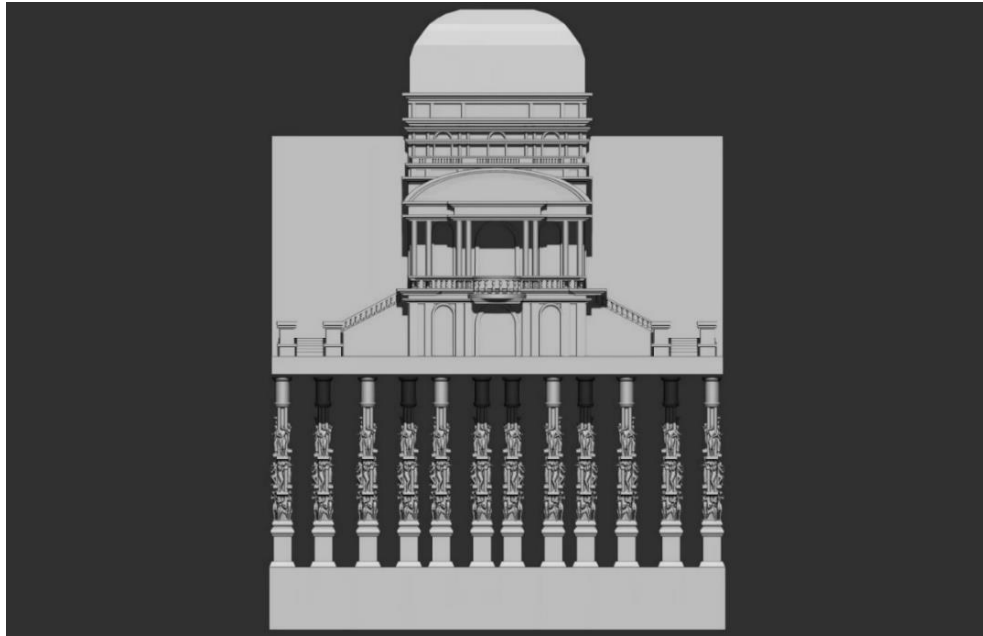
ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายในการสื่อสารทางประเด็นทางศิลปะชิ้นนี้ซึ่งแสดงให้เห็นการสยบยอมศิโรราบ และกลายเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนต่ออำนาจของรัฐโดยเกิดขึ้นจากการยอมรับจารีตประเพณีของความแตกต่างทางชนชั้น ทั้งนี้เกิดจากการแสดงของรัฐต่อประชาชนซึ่งมีลักษณะเป็นภาพฉาย ภาพซ้ำ เป็นการตอกย้ำผ่านกระบวนการชวนเชื่อผ่านจารีตประเพณีนำมาสู่การปลุกฝังให้กับประชาชน กลายเป็นการกดทับในระดับจิตสำนึก จนนำมาสู่สังคมเฉยชาและไม่ตั้งคำถาม

ผู้วิจัยเลือกใช้ข้อมูลจากภาคเอกสารและแนวคิดรัฐนาฏกรรมประกอบกับแนวคิดของ พุโกต์ ในการวิเคราะห์สถาปัตยกรรมบนพื้นที่ประท้วง และประติมากรรมประดับสถานที่สำคัญซึ่งมีลักษณะเป็นพยานวัตถุ โดยมีรัฐเป็นผู้สร้างสื่อถึงประวัติศาสตร์ที่เคยเกิดขึ้นแสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่ของสถาบัน วัตถุพยานจึงทำหน้าที่เป็นหลักฐานของการเกิดขึ้นของเหตุการณ์และแสดงถึงชนชั้นทางสังคมซึ่งรัฐเป็นผู้จัดสรรและแสดงออกผ่านการสร้างพยานวัตถุ เพื่อที่จะสื่อสารภาพแทนอำนาจ พยานวัตถุที่รัฐสร้างขึ้นจึงเป็นส่วนสำคัญซึ่งขยายความของอำนาจจากรัฐทำหน้าที่ครอบงำจัดสรรทางสังคม

ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม ทำให้เห็นสถาปัตยกรรมในลักษณะ นีโอ คลาสสิก (Neo-Classic) ทำหน้าที่เป็นฉากหนึ่งซึ่งเป็นภาพแทนอำนาจของรัฐแสดงให้เห็นถึงอำนาจและความยิ่งใหญ่ของอำนาจจากรัฐ ผู้วิจัยพบว่าสถาปัตยกรรมในบางพื้นที่ยังมีการประดับด้วยรูปปั้นคน กล่าวได้ว่าภาพแทนของอำนาจรัฐมีคนเป็นส่วนประกอบในการสร้างภาพแทนอำนาจ รูปปั้นคน สามารถแสดงให้เห็นตัวละครที่เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับภาพแทนอำนาจรัฐ ตำแหน่งของตัวละครและความสำคัญของตัวละครต่าง ๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้นบนสถานที่ที่เป็นภาพแทนของอำนาจรัฐจึงทำหน้าที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของรัฐที่มีต่อประชาชน ผู้วิจัยเลือกใช้รูปทรงของสถาปัตยกรรมซึ่งได้จากการสำรวจภาคสนามนำมาเป็นจุดเริ่มต้นของการทดลองหาความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์ และใช้รูปคนซึ่งมีที่มาจากการสำรวจประติมากรรมประดับพื้นที่สำคัญซึ่งถูกนำเสนอเป็นเพียงภาพประดับของสถานที่สำคัญมาปะติดปะต่อในรูปแบบอื่นเพื่อสร้างการตีความต่อตัวประติมากรรมในรูปแบบใหม่

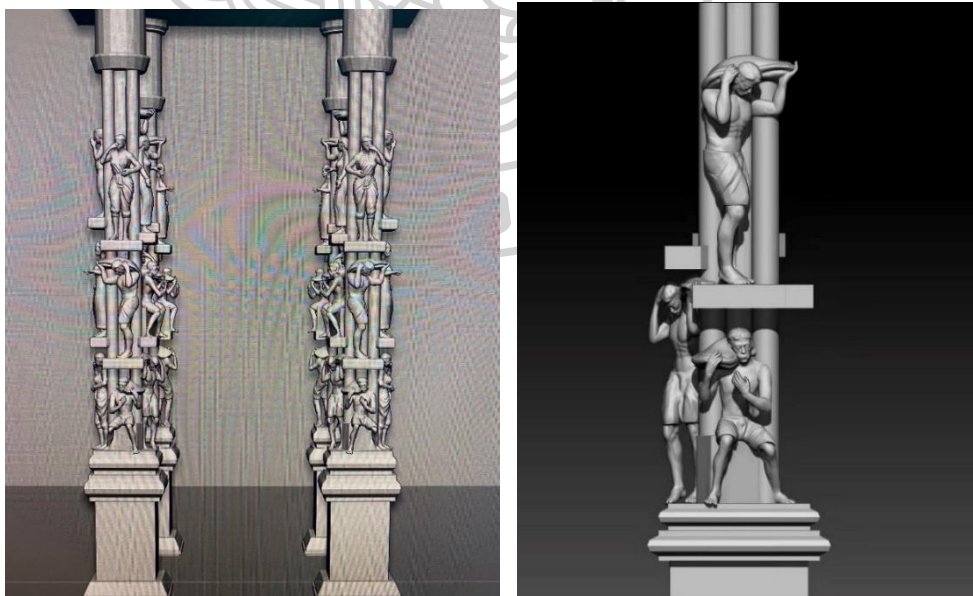

แบบร่างผลงานชิ้นที่ 1

ภาพที่ 35 แบบร่างผลงานชิ้นที่ 1

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

ภาพที่ 36 รายละเอียดแบบร่างชิ้นที่ 1

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

กระบวนการทดลองผลงานชิ้นที่ 1 เป็นการนำข้อมูลจากการสำรวจ สถาปัตยกรรม และประติมากรรม ซึ่งปรากฏเป็นฉาก เป็นวัตถุพยานของประวัติศาสตร์ในสังคมไทย เป็นวัตถุที่ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐ เป็นอนุสรณ์และพื้นที่ในการกระตุ้นความทรงจำ ผู้วิจัยทดลองนำวัตถุคนละชนิดและคนละบริบท ปรับเปลี่ยนบริบทใหม่ เปลี่ยนสัมพันธ์ และปะติดปะต่อ และเลือกใช้การวางตำแหน่ง เพื่อสร้างองค์ประกอบของเรื่องราวและความสำคัญของตัวละครภายในงาน จัดวางในลักษณะแนวตั้ง โดยมีอาคารซึ่งมีลักษณะเป็นรูปทรงที่ปรากฏอยู่ด้าน รูปทรงเสาซึ่งมีขนาดเล็กประกอบจากรูปทรงคนกลายเป็นเสาของมนุษย์ถูกวางอยู่ในตำแหน่งด้านล่าง

จากการทดลองผู้วิจัยพบว่ากระบวนการดังกล่าว นำ รูปร่าง รูปทรง ที่มาจากข้อมูล ซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยรัฐมาปะติดปะต่อกันโดยอาศัยการจัดเรียงตำแหน่งจากบนลงล่าง โดยรูปทรงที่มีขนาดใหญ่ทับอยู่บนรูปทรงขนาดเล็กเรียวย่อม ผลลัพธ์จากการทดลองในการสร้างรูปทรง 2 ส่วน ทำให้หน้าแสดงให้เห็นสัดส่วนความสำคัญต่างกัน ภาพทดลองรูปทรงทั้ง 2 ชนิดหลอมรวมเป็นการนำเสนอภาพแทนของอำนาจจากรัฐ คอยกำหนดตำแหน่งแห่งที่ ความสัมพันธ์ และเรื่องราวระหว่างรัฐและคนในสังคม ซึ่งมีลักษณะคอยกระตุ้นย้ำเตือนถึงบทบาทของคนในสังคม และสร้างการตีความต่อตำแหน่งต่างๆ ของเรื่องราวที่ถูกสร้างขึ้นภายในงานศิลปะ

แนวทางการนำมาสร้างแบบร่างผลงานชิ้นที่ 2

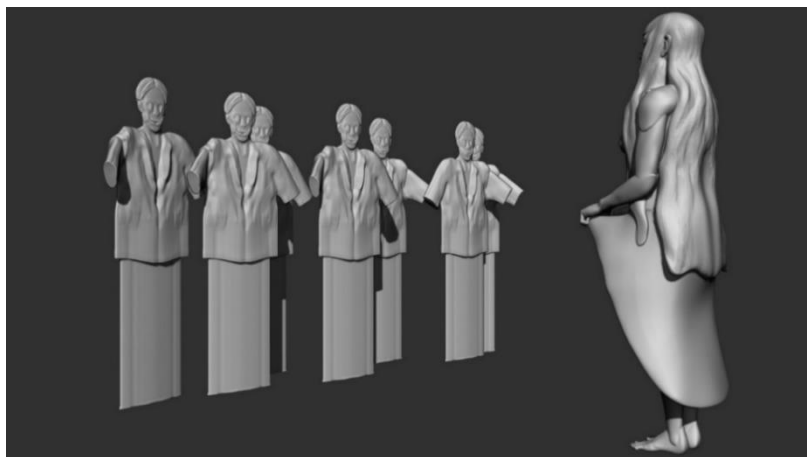
ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายในการสื่อสารประเด็นทางศิลปะแสดงให้เห็นการผลักไสผู้เห็นต่างหรือมีความแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ให้กลายเป็นชายขอบโดยอ้างอิงศีลธรรมและจารีตของคนกลุ่มใหญ่ และแสดงให้เห็นการโต้กลับของคนกลุ่มน้อยโดยหีบยกกรณีของ สมทรง ในเรื่องคำพิพากษาเป็นตัวละคร

ผู้วิจัยเลือกใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ตัวละครสมทรง ซึ่งมีที่มาจากวรรณกรรมเรื่องคำพิพากษา โดยผ่านการตีความใหม่ จากข้อมูลในการวิเคราะห์จากบทที่ 2 พบว่าตัวละครสมทรง ถูกทำให้กลายเป็นจำเลยของสังคมเนื่องจากมีความคิดผิดปกติจากสังคม ตัวละครสมทรงถูกกระทำทั้งทางร่างกาย และจิตใจ วรรณกรรมเรื่องคำพิพากษาสะท้อนให้เห็นบทบาทของสังคมซึ่งมีส่วนในการตัดสินถูกหรือผิด และมีอำนาจในการกีดกัน แยกแยะความเป็นปกติไม่ปกติ ตัวละคร สมทรง ยังเผยแง่มุมที่สะท้อนให้เห็นความผิดปกติของกลุ่มคนที่ยึดมั่นถือมั่นจารีต แต่กลับปฏิบัติตัวต่อผู้เห็นต่างหรือผู้ผิดปกติอย่างไม่มีมนุษยธรรม ตัวละครดังกล่าวจึงเป็นเสมือนภาพสะท้อนความวิปริตของความคิดจนนำมาสู่การกีดกันและปฏิบัติต่อผู้เห็นต่างอย่างไม่เท่าเทียม

ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม พบว่าความขัดแย้งในสังคมแบ่งคนต่างความคิดออกจากกัน ผู้วิจัยนำรูปทรงของคน มาใช้ในผลงาน โดยทดลองนำกลุ่มคนที่มีลักษณะแบบเดียวกันจัดเป็นหมวดหมู่กลุ่มก้อน วางเผชิญหน้าต่อรูปทรงคนแบบล้อมกรอบ หรือ เผชิญหน้าอย่างตรงไปตรงมา ซึ่ง

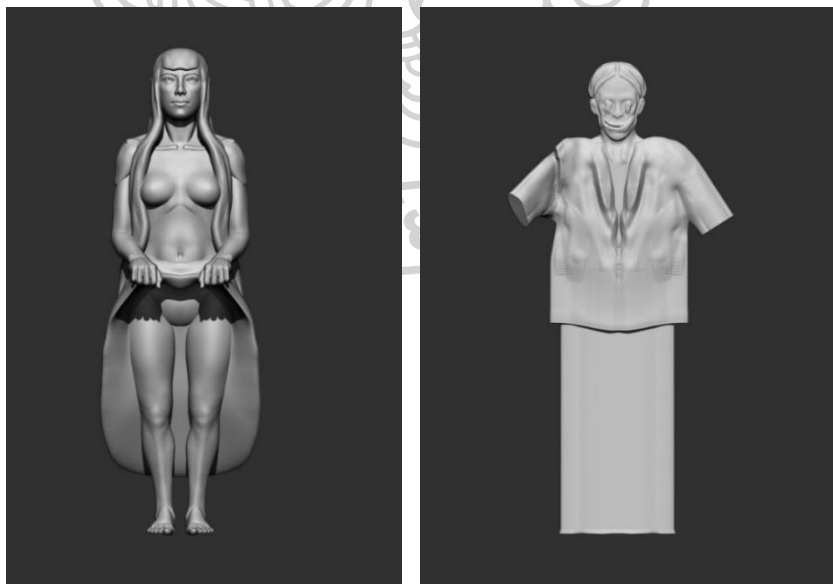
ทำหน้าที่เป็นภาพแทนของคนต่างกลุ่ม ประติมากรรมซึ่งวางแยกออกจากกันเผชิญซึ่งกันและกัน สื่อสารกันผ่านภาษากาย เพื่อแสดงให้เห็นการกระทำของคนทั้ง 2 ฝ่ายซึ่งมีลักษณะตอบโต้กันและกัน

แบบร่างผลงานชิ้นที่ 2

ภาพที่ 37 แบบร่างผลงานชิ้นที่ 2

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

ภาพที่ 38 รูปรายละเอียดแบบร่างผลงานชิ้น 2

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

กระบวนการทดลองผลงานขั้นที่ 2 ผู้วิจัยเลือกใช้เรื่องราวและเหตุการณ์จากวรรณกรรม “คำพิพากษา” ของชาติ กอบจิตติ เปรียบเทียบกับเหตุการณ์ทางสังคม เพื่อนำเสนอสถานการณ์ ของการแยกแยะความผิดปกติของสังคมผ่านการแบ่งแยกกลุ่มคน ผ่านการตีความจากบุคลิกของตัวละคร สะท้อนให้เห็นถึงการต่อต้านผ่านการใช้ภาษากายของตัวละคร ซึ่งลักษณะเป็นการต่อต้านต่อกลุ่มคนตรงหน้า มีลักษณะเป็นการตอบกลับผ่านการแสดงออกต่อการกีดกันจากกลุ่มคนอีกฝั่ง โดยอ้างอิงเหตุการณ์การเปิดกระโปรงของตัวละคร สมทรง

จากการทดลองผู้วิจัยพบว่าการบทบาทของตัวละครจากวรรณกรรมมาสร้างประติมากรรม โดยอ้างอิงเหตุการณ์ทางสังคม สร้างกลุ่มงานประติมากรรมที่มีลักษณะขัดแย้งกัน ผ่านการใช้ลักษณะของมิติ ที่แตกต่างกันเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมของประติมากรรมในลักษณะอ้างอิงกับเหตุการณ์ ทำหน้าที่ล้อเลียนและอุปมาอุปไมยไปกับเรื่องเล่าวรรณกรรมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนสังคม เพื่อกระตุ้นให้ผู้ชมแยกแยะความเป็นปกติ ผ่านภาษาทางศิลปะที่ต่างกัน และมิติที่ต่างกันโดยอาศัย มิติ และภาษาทางกายเพื่อสื่อสารระหว่างกลุ่มของประติมากรรม

แนวทางการนำมาสร้างแบบร่างผลงานขั้นที่ 3

ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายในการสื่อสารทางศิลปะแสดงให้เห็นการตาสว่าง การมองย้อนกลับไปสู่พัฒนาการของความเหลื่อมล้ำ ต้นตอของความขัดแย้ง และผลกระทบต่อเนื่องของการตื่นรู้ทำให้คนในสังคมมีปฏิสัมพันธ์กันในโลกสมัยใหม่จนนำมาสู่ปรากฏการณ์ของการตระหนักรู้ซึ่งมีลักษณะเป็นลูกโซ่ จับจ้อง จับผิด และมองย้อนกลับต่อเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้น

แบบร่างในประเด็นที่ 3 เป็นผลงานที่เกิดจากความต่อเนื่องจากประเด็นของการกดทับ ปกปิด ปลอบปะโลม ชวนเชื่อ หรือซ่อนเร้น ในลักษณะแนวคิดรัฐนาฏกรรมได้อธิบายไว้ปรากฏการณ์ของการตื่นรู้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ในโลกที่มีการสื่อสารเปิด ทำให้คนในสังคมเริ่มตื่นตัวต่อปัญหาที่ถูกสั่งสมไว้ จากการสำรวจพื้นที่ความขัดแย้งผู้วิจัยพบปรากฏการณ์ของกลุ่มคนซึ่งต้องการแสดงออกผ่านกิจกรรมร่วมกันเพื่อสื่อสารและแสดงให้เห็นการขัดขึ้นต่ออำนาจของรัฐ กิจกรรมการเปิดไฟแฟลชแสดงให้เห็นการร่วมมือร่วมของกลุ่มคนผู้สงสัยต่อรัฐ การเปิดแฟลชมีนัยยะ 2 ประการที่ 1 คือการส่องชี้ให้เห็นความผิดปกติภายในสังคม จ้องจับผิดกับการจัดการของรัฐ ประการที่ 2 การร่วมมือกันเปิดแฟลชแสดงให้เห็นกลุ่มคนพยายามร่วมมือร่วมใจขับเคลื่อนเพื่อให้สังคมเกิดความหวังไฟแฟลชในประการที่ 2 จึงทำหน้าที่เป็นเหมือนแสงของความหวัง

ผู้วิจัยนำรูปทรงคนซึ่งมีลักษณะเป็นกลุ่มมาใช้ภายในงาน โดยอาศัยท่าทางที่มีลักษณะแบบเดียวกันเพื่อแสดงให้เห็นอากัปกริยา และใช้ภาพเคลื่อนไหวในลักษณะข้อมูลไม่สามารถจับต้องได้ เกิดจากข้อมูลของรัฐถูกสร้างขึ้น ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบภาพเคลื่อนไหวนำภาพเหตุการณ์

ในอดีตกลับมาฉายซ้ำ ผู้วิจัยอาศัยกลยุทธ์การจำลองสถานการณ์เพื่อสื่อสารของการร่วมกลุ่มคนปะทะกับข้อมูลตรงหน้าเกิดเป็นการจำลองสถานการณ์ภายในงาน

แบบร่างผลงานชิ้นที่ 3

ภาพที่ 39 แบบร่างผลงานชิ้นที่ 3

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

ภาพที่ 40 แบบร่างผลงานชิ้นที่ 3

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

กระบวนการทดลองผลงานชิ้นที่ 3 เพื่อสื่อสารภายใต้ประเด็นการสร้างชุมชนทาง อารมณ์ก่อตัวเป็นชุมชนตระหนักรู้ ผู้วิจัยใช้ภาพเคลื่อนไหวในการสื่อสาร ภาพเคลื่อนไหวเกิดจากเรื่อง ที่ถูกสร้างขึ้นสลับกับข้อมูลจริง ภาพเคลื่อนไหวที่ถูกสร้างขึ้นมีลักษณะไม่สอดคล้องกันกับข้อมูลจริง มี ลักษณะเป็นภาพที่ถูกจำลองขึ้นจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีท่าทีของข้อมูลที่ผิดปกติก่อนจะเกิดจริง ฉายต่อหน้าประติมากรรมกลุ่มลักษณะเป็นมนุษย์ขนาดเล็ก มีส่วนหัวโปร่งแสงในท่าทางเบิกตาต่อต่อ เรื่องราวตรงหน้า เลือกลงใช้กระบวนการเปลี่ยนคุณสมบัติของประติมากรรมล้อเลียนไปกับฟังก์ชันของ หลอดไฟ เพื่อสื่อสารการเกิดขึ้นของสังคมที่พยายามตระหนักรู้ถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นตรงหน้า ใช้ระบบ เซ็นเซอร์เพื่อเชิญชวนให้ผู้ชมมีส่วนร่วมกับผลงานเมื่อผู้ชมเดินผ่านไฟตรงส่วนหัวของประติมากรรมจะ สว่าง ถูกจัดวางเป็นกลุ่มต่อหน้าภาพเคลื่อนไหว

จากการทดลองพบว่ากระบวนการดังกล่าวสร้างสถานการณ์จำลองซึ่งใช้ลักษณะของ เหตุการณ์ที่เป็นภาพและเป็นข้อมูลที่มีลักษณะปกติสลับกับข้อมูลที่ถูกผลิตขึ้นมีบางอย่างไม่ถูกต้อง การใช้ระบบเซ็นเซอร์ในการดึงผู้ชมมามีส่วนร่วมในผลงานเป็นกระบวนการทำให้บรรยากาศของ ผลงานเปลี่ยนไป เพื่อสื่อสารกับผู้ชมและสื่อสารถึงประเด็นเรื่องสังคมตระหนักรู้ที่เกิดจากการร่วมมือ ของการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบจนนำไปสู่การพยายามตั้งคำถามต่อเหตุการณ์ การจำลอง สถานการณ์จึงเป็นการสร้างปรากฏการณ์ภายในงานซึ่งมีผู้ชมมีส่วนร่วมในการจับจ้องกับ ภาพเคลื่อนไหวและมีปฏิสัมพันธ์กับผลงานประติมากรรม

บทที่ 4

ผลงานวิทยานิพนธ์และการวิเคราะห์ผลงาน

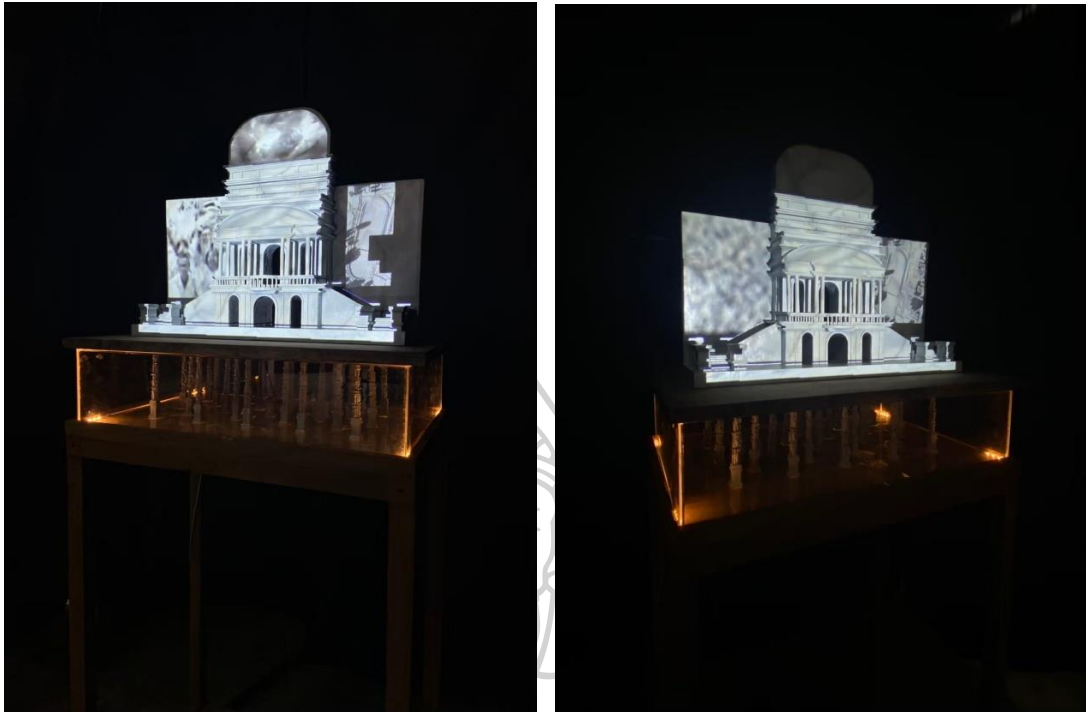
จากการศึกษาผ่านการสืบค้นข้อมูลเชิงประจักษ์ การลงพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่าความเหลื่อมล้ำมีอำนาจเป็นองค์ประกอบสำคัญคอยขับเคลื่อนความเหลื่อมล้ำให้คงอยู่ เมื่ออำนาจถูกใช้อย่างโน้มเอียง ไม่ยุติธรรม มีลักษณะปกปิด จัดสรร กีดกัน กดทับ จนนำไปสู่การสร้างช่องว่างทางชนชั้น เมื่อช่องว่างทางชนชั้นปรากฏขึ้นมากเท่าไรความเหลื่อมล้ำจะพัฒนาไปสู่ความขัดแย้ง ความรุนแรง และสร้างชุมชนของความรุนแรง ความเหลื่อมล้ำจึงไม่ใช่ปัญหาเชิงเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวแต่หมายรวมถึงความไม่ลงรอยทางด้านความคิด ความเข้าใจต่อปัญหาที่คลาดเคลื่อน การเข้าถึงอำนาจอย่างไม่ปกติ และพัฒนาไปสู่สังคมแห่งความไม่เท่าเทียม

วิทยานิพนธ์ “ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย” นำเสนอปรากฏการณ์ความขัดแย้ง การต่อต้าน ความรุนแรง และผลต่อเนื่องจากความเหลื่อมล้ำ โดยมีอำนาจเป็นองค์ประกอบ คอยจัดสรร กดทับ กดขี่ และกีดกัน ซึ่งแสดงให้เห็นพัฒนาการของความเหลื่อมล้ำ สร้างชุมชนทางอารมณ์ นำมาสู่การปะทะกันทั้งทางกายภาพ ความคิด และหลอมรวมไปสู่สังคมแห่งความขัดแย้ง ซึ่งปรากฏซ้ำบนสังคมไทยราวกับว่าเป็นเรื่องปกติ

ภายใต้หัวข้อวิทยานิพนธ์ “ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย” เกิดจากการประกอบสร้าง เหตุการณ์ เรื่องราวในอดีต พื้นที่ ผู้คน ปฏิสัมพันธ์กันของคนในสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดจากความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นโดยมีกลไกของอำนาจคอยจัดสรร ผ่านการจำลองปรากฏการณ์ความขัดแย้ง บรรยากาศของความขัดแย้ง เพื่อเผยให้เห็นต้นตอของความเหลื่อมล้ำ และแนวโน้มของพัฒนาการความเหลื่อมล้ำ นำเสนอผ่านผลงานศิลปะในรูปแบบประติมากรรมจัดวาง เพื่อสร้างพื้นที่ในการสื่อสาร กระตุ้นให้ผู้ชมเกิดการตั้งคำถาม และตระหนักรู้ถึงกลไกของความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นบนสังคม จนนำมาสู่แก้ปัญหาความขัดแย้งบนสังคมไทย

วิทยานิพนธ์ชุดนี้ประกอบไปด้วยผลงาน 3 ชุด นำเสนอประเด็นแตกต่างกัน โดยมีที่มาจากหัวข้อ “ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย” ผลงานแต่ละชุดมีการใช้ภาษาทางศิลปะแตกต่างกัน เช่น การจำลองขนาด การใช้ประติมากรรมกลุ่ม การสวมบทบาทตัวละคร การสร้างสถานการณ์ การใช้แสงฉายทับบนลงตัววัตถุ เป็นต้น ความแตกต่างของการสื่อสารขึ้นอยู่กับประเด็น วิธีวิทยาในการสร้างผลงาน และวัตถุประสงคในการสื่อสาร

ผลงานชิ้นที่ 1

ภาพที่ 41 ผลงานชิ้นที่ 1

ชื่อผลงาน : The Theater State

วัสดุ : พลาสติก วิดีโอ ไม้

ขนาด : แปรผันตามพื้นที่

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

ภาพที่ 42 รายละเอียดเสาด้านล่างผลงานชิ้นที่ 1

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

วิเคราะห์กระบวนการทำงานผลงานชิ้นที่ 1

การสร้างผลงานชิ้นที่ 1 ภายใต้ประเด็น อำนาจและการใช้อำนาจในการครอบงำ ควบคุม จัดสรร ผ่านกระบวนการโฆษณาชวนเชื่อ เรื่องเล่ากระแสหลัก นำไปสู่ค่านิยมทางสังคม สร้างสำนึกไร้คำถามและนำไปสู่สังคมยอมจำนน ผลงานชิ้นนี้มุ่งเน้นวิพากษ์วิจารณ์เรื่องเล่ากระแสหลักของรัฐ ถูกนำเสนออยู่บ่อยครั้ง และถูกทำซ้ำ ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะงานเทศกาล เหตุการณ์ที่ทำเป็นปกติวันสำคัญ กระบวนการดังกล่าวถูกผลิตซ้ำพร้อมกับวาทกรรมรวมชาติไว้กับสถาบัน การทำซ้ำ เหตุการณ์หรือเทศกาล มีลักษณะเป็นละครที่ไม่รู้จบฉายซ้ำ คอยตอกย้ำและจัดแจงหน้าที่ของคนในสังคม

ผลงานชิ้นที่ 1 มีส่วนประกอบด้วยกัน 3 ส่วนได้แก่ 1.สถาปัตยกรรมทำหน้าที่เป็นฉาก 2.เสาที่อยู่ด้านใต้มีรูปทรงคนประกอบเข้าไปกับเสา 3.ภาพเคลื่อนไหวซึ่งถูกฉายลงบนรูปทรงสถาปัตยกรรมจำลอง กระบวนการสร้างผลงานชิ้นเป็นการนำเสนอสถาปัตยกรรมขนาดเล็ก มีลักษณะเป็นอาคารทรงยุโรปตรงกลางมีโถงด้านข้างมีบันได สถาปัตยกรรมถูกนำเสนอในลักษณะเป็นฉากสูง โดยเลือกนำเสนอให้มีจุดเด่นไว้กลางภาพคล้ายฉากละครลิเก โดยสื่อถึงโรงละครแห่งอำนาจ ได้สถาปัตยกรรมมีเสาทำหน้าที่เป็นฐานรับสถาปัตยกรรม ซึ่งประกอบไปด้วยคนท่าทางต่างๆ แสดงให้

เห็นการถูกประดับไว้กับเสา ภาพเคลื่อนไหวถูกฉายทับลงบนสถาปัตยกรรม ถูกแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ฝั่งซ้ายเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์วันสำคัญและเทศกาลซึ่งถูกทำซ้ำจนกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคม ฝั่งขวาเป็นภาพสถานที่ ถูกทำจำลองในรูปแบบ 3 มิติจากคอมพิวเตอร์ และตัดสลับกับเหตุการณ์ โศกนาฏกรรมในประวัติศาสตร์การเมืองไทยซึ่งมีประชาชนเป็นผู้นำ บนสุดของตัวอาคารเป็นภาพ ท้องฟ้าถูกฉายเข้าไปเข้ามา ล่างสุดเป็นข้อความบอกเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทย

ผลงานนี้เลือกใช้วิธีการใช้ขนาด เพื่อจำลองให้เหมือนเป็นฉากขนาดเล็กคล้ายกับงาน โมเดลจำลองสถานที่ ใช้ภาพเคลื่อนไหวที่มีลักษณะเป็นแสงฉายทับลงเพื่อไป การจัดตำแหน่ง เพื่อ เน้นความสำคัญขององค์ประกอบภาพและลำดับเหตุการณ์ ในแต่ละลำดับมีความหมายแตกต่างกัน สถาปัตยกรรมแสดงถึงฉากทำหน้าที่เป็นตัวแทนของอำนาจเป็นร่างประทับของเรื่องราวต่างๆ ที่ถูกฉาย เข้าไปเข้ามา เสาทำอยู่ในตำแหน่งที่บ่งบอกถึงความเป็นลำดับขั้นถูกตั้งไว้ต่ำกว่าสถาปัตยกรรมราว กับเป็นเสาที่คอยค้ำจุนให้ตัวสถาปัตยกรรมตั้งอยู่ได้ ตำแหน่งของภาพเคลื่อนไหวมีเรื่องราวที่แตกต่าง กันถูกฉายทับลงบนฉาก (Projection Mapping) ทำหน้าที่เป็นเรื่องราวที่มีเวลาบ่งบอกเมื่อเล่นเสร็จก็ จะถูกเล่นกลับมาใหม่แสดงให้เห็นถึงเวลาที่เกิดขึ้นบนพื้นที่เดียวกันแต่ลำดับเหตุการณ์แตกต่างกัน ผลงานชิ้นนี้จึงนำเสนอโรงละครแห่งอำนาจซึ่งทำหน้าที่จัดสรรตำแหน่งทางชนชั้นและเล่นเหตุการณ์ เดิมๆ ซ้ำราวกับเป็นเหตุการณ์ปกติที่เกิดขึ้นเป็นประจำ

ผลงานชิ้นที่ 2

ภาพที่ 43 ผลงานชิ้นที่ 2

ชื่อผลงาน : Who's Crazy

วัสดุ : พลาสติก กระดาษ ไม้

ขนาด : แปรผันตามพื้นที่

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

ภาพที่ 44 ผลงานชิ้นที่ 2

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

วิเคราะห์กระบวนการทำงานชิ้นที่ 2

ผลงานชิ้นที่ 2 ภายใต้ประเด็น ผลผลิตจากการครอบงำ ควบคุม จัดสรร ผ่านการใช้ วัฒนธรรมทางสังคม และศีลธรรมทางสังคมแยกแยะความเป็นปกติและผิดปกตินำไปสู่การกดทับ การ กีดกัน และผลักให้คนบางกลุ่มกลายเป็นคนชายขอบ ผลงานชิ้นนี้เกิดจากการวิเคราะห์วรรณกรรม เรื่องคำพิพากษา หีบยกตัวละคร สมทรง มาเป็นตัวละครหลักเพื่อเปรียบเทียบเหตุการณ์ความ ขัดแย้งบนสังคมไทย ซึ่งมีการปะทะกันระหว่างความคิดของคนต่างรุ่น และต่างอุดมการณ์ มีลักษณะ ปฏิเสธกันและกัน กีดกัน ลดคุณค่า หรือผลักคนบางกลุ่มให้กลายเป็นชายขอบ โดยมุ่งเน้นที่จะวิพากษ์ ความเป็นปกติของสังคมผ่านการหีบยกวรรณกรรมสะท้อนสังคม แสดงให้เห็นถึง ปฏิกริยาตอบโต้ ทางศีลธรรมของตัวละครกับกลุ่มคน

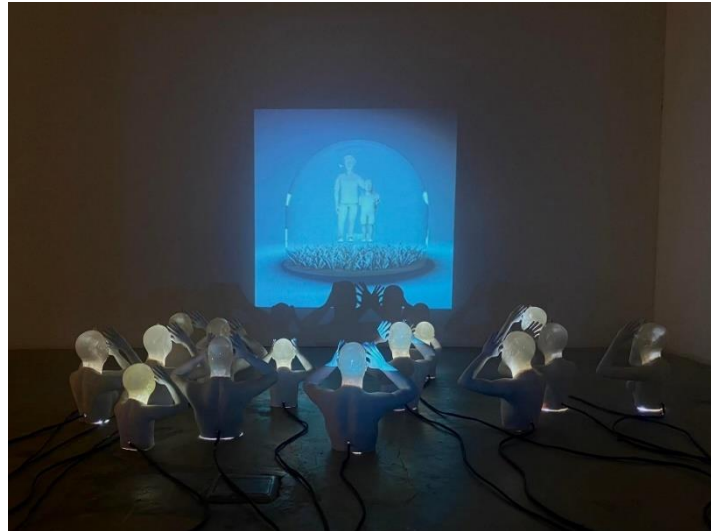
ผลงานชิ้นที่ 2 มีส่วนประกอบด้วยกัน 2 ส่วนได้แก่ 1. ประติมากรรมรูปทรงผู้หญิง 2. ประติมากรรมกลุ่มคนที่มีลักษณะเป็นภาพ ประติมากรรมรูปทรงผู้หญิงมีลักษณะเป็น 3 มิติ ผสมยาว ทำทางเปิดกระโปรงคล้ายล้อเลียนหรือต่อต้านมีลักษณะเป็นการแสดงอวัยวะเพศ ประติมากรรมกลุ่ม คนมีลักษณะเป็นหุ่นตัว ค่ายภาพแทนหรือตัวแทน (Standy) ยืนเป็นกลุ่ม ใบหน้าบางส่วนไม่มี รายละเอียด ใส่เสื้อผ้าที่ทำมาจากกระดาษ ชุดต่างๆ แสดงสถานภาพทางชนชั้น งานทั้ง 2 ส่วนวาง เผลิงหน้าซึ่งกันและกัน

ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มคน เฉลียวหน้ากันและกันแสดงให้เห็นกลุ่มคนซึ่งมีลักษณะปะทะกันผ่านภาษากาย ผู้หญิงทำท่าเปิดกระโปรงใบบนหน้าเรียบเฉยแสดงถึงความไม่เขินอายต่อการโชว์อวัยวะเพศต่อหน้าสาธารณะ ผู้หญิงเป็นงานประติมากรรมลอยตัวตั้งอยู่หน้ากลุ่มคนที่มีลักษณะเป็นภาพ มีใบหน้าไม่เหมือนคน ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการทำให้กลุ่มงานมีลักษณะไม่สอดคล้องสร้างความขัดแย้งด้านมิติ เพื่อแสดงให้เห็นความเป็นคู่ตรงข้าม ภายใต้ประติมากรรมผู้หญิงมีกระจงเงา ซึ่งสะท้อนให้เห็นใบหน้าของคนคู่ตรงข้าม การปะทะกันของประติมากรรมกลุ่มสร้างความรู้สึกรู้สึกของความปกติและไม่ปกติในความหมายของสังคม การไม่เขินอายต่อการแสดงอวัยวะเพศบนที่สาธารณะแสดงให้เห็นถึงการต่อต้านสังคมขณะเดียวกันก็แสดงภาวะความไม่ปกติต่อความเข้าใจในสังคม กลุ่มคนหน้าตาผิดแปลกมนุษย์ลักษณะแบน ใส่เสื้อผ้าชุดราชการไม่มีแขนไม่มีขายื่นต่อหน้ากับประติมากรรมรูปผู้หญิงแสดงให้เห็นความเป็นภาพแทนของชนชั้นในสังคมและทำหน้าที่เป็นกลุ่มก้อน เป็นพวกเดียวกัน ผลงานชิ้นนี้เลือกที่สร้างกลุ่มคนที่ปะทะกันผ่านภาพแทนมีลักษณะไม่ลงตัว ไม่เข้ากลุ่มและแบ่งกลุ่มซึ่งนำเสนอความไม่เข้าพวก การกีดกัน และล้อเลียนไปกับความปกติและไม่ปกติในสังคม

ผลงานชิ้นที่ 3

ภาพที่ 45 ผลงานชิ้นที่ 3

ชื่อผลงาน : Who's Sacrifice?

วัสดุ : พลาสติก วิดีโอ

ขนาด : แปรผันตามพื้นที่

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

ภาพที่ 46 ผลงานชิ้นที่ 3

ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

ภาพที่ 47 รายละเอียดของภาพเคลื่อนไหวผลงานชิ้นที่ 3
ที่มา: วเรศ คุณาเจริญทรัพย์

วิเคราะห์กระบวนการทำงานชิ้นที่ 3

ผลงานชิ้นที่ 3 ผลลัพธ์จากการกดทับ กีดกัน ปิดกั้น ปกปิด หรือผลักให้กลายเป็น กลุ่มชายขอบนำมาสู่ ความขัดแย้งทางความคิด และพัฒนาไปสู่การสร้างอารมณ์ทางชุมชน สังคมแห่ง ความขัดแย้ง ต่อต้าน และชุมชนตระหนักถึงปัญหา ผลงานชิ้นนี้เกิดจากการสังเกตกิจกรรมในการ ประทับ และผลลัพธ์ของการใช้อำนาจในการปกปิด ปิดกั้น บิดเบือน จนเกินเลย นำมาสู่การรวมกลุ่ม และการให้ความร่วมมือของคนในสังคม สร้างอารมณ์ทางชุมชนที่มุ่งจะตรวจสอบข้อมูล ที่ถูกบิดเบือน และกลายเป็นสังคมตระหนักรู้

ผลงานชิ้นที่ 3 ประกอบไปด้วย 2 ส่วน 1. ประติมากรรมกลุ่มคน 2. ภาพเคลื่อนไหว ประติมากรรมกลุ่มคนมีลักษณะเป็น 3 มิติ มีขนาดจำลอง มี 3 ลักษณะ เพศชาย เพศหญิง และเด็ก ทำทางเปิดตา ส่วนหัวเป็นวัสดุโปร่งใส มีคุณสมบัติคล้ายหลอดไฟ สามารถติดได้ โดยมีเซ็นเซอร์ ตรวจจับความเคลื่อนไหว 2. ภาพเคลื่อนไหว ถูกนำเสนอในลักษณะภาพจำลองจากโปรแกรมสามมิติ คล้ายล้อเลียนเหตุการณ์ทางสังคม สลับกับข้อมูลภาพเคลื่อนไหวซึ่งถูกฉายเป็นปกติในสังคม

ผู้วิจัยเลือกใช้รูปร่างของคนเพื่อเป็นตัวแทนของคนในสังคมมีท่าทางในลักษณะเปิด ตามองดูภาพเคลื่อนไหวที่อยู่ตรงหน้าราวกับจะจับผิดภาพเคลื่อนไหวดังกล่าว ส่วนหัวมีคุณสมบัติ

คล้ายหลอดไฟ เมื่อผู้ชมมีปฏิสัมพันธ์กับผลงานด้วยการเดินเข้ามาใกล้ตัวรับสัญญาณ ไฟจะติดขึ้น ส่องสว่างผ่านหัวของประติมากรรม ประติมากรรมขนาดเล็กหลายตัวกระจายบนพื้นที่กลายเป็นกลุ่มของประติมากรรม ถูกวางให้ปะทะต่อภาพเคลื่อนไหวตรงหน้า ภาพเคลื่อนไหวถูกทำขึ้นจากการใช้สัญลักษณ์ทางการเมืองมาสร้างขึ้นใหม่ในลักษณะล้อเลียน ผ่านการจำลองสามมิติ และทำให้แตกหัก หรือทำให้กลายเป็นฉากในโหลแก้ว ตัดสลับกับข้อมูลละครในสังคมไทยและข้อมูลจากเหตุการณ์จริงมีลักษณะนำเสนอค่านิยมของคนไทย ผลงานชิ้นนี้ใช้ประติมากรรมกลุ่มในการสร้างบรรยากาศของการรวมกลุ่มของชุมชนมีลักษณะมุ่งที่จะมองปรากฏการณ์ตรงหน้า ตั้งคำถามต่อสื่อและข้อมูลของสังคมจนนำมาสู่การสร้างชุมชนตระหนัก

สรุปผลท้ายบท

ผลงานในวิทยานิพนธ์ ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยร่วมสมัย นำเสนอประเด็นทางสังคมซึ่งมีที่มาจากความเหลื่อมล้ำ ในผลงานชุดที่ 1 ผู้วิจัยนำเสนอต้นตอของความเหลื่อมล้ำจากการกดทับกดขี่ครอบงำ โดยนำเสนอผ่านภาษาทางศิลปะโดยอาศัยภาพแทนในการสื่อสาร ผลงานชิ้นแรกไม่ได้นำเสนอการกดทับ การกดขี่ ครอบงำทางร่างกาย แต่นำเสนอภาพแทนทางอำนาจ ทำหน้าที่คอยย้ำเตือนให้คนในสังคมรู้ถึงหน้าที่ของตนเอง ภาพแทนอำนาจจึงมีลักษณะกล่อมเกลารอบงำและจัดสรรตำแหน่งแห่งที่ของคนในสังคม ผู้วิจัยรวบรวมสื่อของรัฐ สัญลักษณ์ที่ถูกรัฐสร้างขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นการอบรมสั่งสอน ชี้นำ แฝงมาอย่างแนบเนียนจนกลายเป็นชนบ ผลงานชุดที่ 1 เป็นการนำเสนอต้นตอของความเหลื่อมล้ำซึ่งมีที่มาจากอำนาจซึ่งคอยกดทับคนในสังคม

ในผลงานชุดที่ 2 นำความคิดต่อยอดจากประเด็นทางสังคมจากการกดทับ เมื่อการกดทับมากจนเกินเลยนำไปสู่การต่อต้าน ทำให้เกิดการแบ่งแยกและการกีด ทำให้เป็นชายขอบ ผลงานชุดที่ 2 นำเสนอการกีดกันทางสังคมซึ่งเกิดจากความคิดของคนต่างกลุ่ม แยกแยะความผิดปกติดออกจากสังคม ผ่านภาษาทางศิลปะโดยใช้การสวมบทบาทและบุคลิกของผู้ถูกระทำและผู้กระทำ แสดงให้เห็นคนต่างกลุ่มเผชิญหน้ากันและกัน ปะทะกันผ่านสีหน้า ท่าทาง และร่างกาย ผลงานชิ้นนี้แสดงให้เห็นพัฒนาการของความเหลื่อมล้ำซึ่งมีอำนาจเป็นองค์ประกอบซึ่งพัฒนามาสู่การปะทะกันของคนในสังคม

ในผลงานชุดที่ 3 เป็นการนำเสนอผลพวงจากการกดทับ การกดขี่ การปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียม ทำให้เกิดการสร้างชุมชนทางอารมณ์รวมตัวกลายเป็นสังคมจ้องจับผิด และหายไปสู่สังคมตระหนัก ผลงานชุดที่ 3 เป็นการนำเสนอภาวะทางสังคมไทยในปัจจุบันมีลักษณะตั้งคำถามต่อการจัดการของรัฐ เป็นสังคมหวาดระแวง ผลงานชุดนี้นำเสนอประติมากรรมคนจำลองสถานการณ์ในการจ้องจับผิดเหตุการณ์หรือสื่อของรัฐตรงหน้า ผลงานชุดนี้นำเสนอสภาวะของสังคมซึ่งกำลังเริ่มก่อตัวเป็นสังคมจ้องจับผิดและตระหนัก

ผลงานในวิทยานิพนธ์ร้อยเรียงต่อกันผ่านประเด็นทางสังคมแสดงให้เห็นต้นตอ ผลพวง และ ผลลัพธ์จากปัญหาความเหลื่อมล้ำ ผ่านภาษาทางศิลปะในลักษณะรูปคน สถานที่ บรรยากาศ ผ่านกลยุทธ์ ทางศิลปะแบบภาพแทน การสวมบทบาท การจำลองสถานการณ์นำเสนอปรากฏการณ์ทางสังคมไทย ทั้งในภาวะที่เคยเป็น กำลังเป็นอยู่ และกำลังจะกลายเป็น เพื่อเปลี่ยนภาวธรรมของ ความเหลื่อมล้ำ ให้กลายเป็นรูปธรรม จับต้องได้ สื่อสารเพื่อกระตุ้น ให้ผู้ชมตั้งคำถาม ตระหนักรู้ และเป็นสื่อกลางใน การเปิดพื้นที่ในการพูดคุยถึงปัญหาในสังคม

บทที่ 5

บทสรุป

ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย เป็นโครงการสำรวจและวิจัยปัญหาความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง สัมมอย่างยาวนานในสังคมไทย มีแนวโน้มขยายตัวและพัฒนาไปสู่ความขัดแย้ง จากการสืบค้นข้อมูลภาคเอกสารและการทบทวนวรรณกรรม ปัญหาความเหลื่อมล้ำเป็นผลมาจากการจัดการของรัฐ ทำให้ประชาชนเข้าถึงโอกาสได้อย่างไม่เท่าเทียม ความเหลื่อมล้ำที่สูงขึ้นจึงเกิดจากปัจจัยด้านอำนาจในการเข้าถึงโอกาส การต่อรอง การยกระดับคุณภาพชีวิต การเข้าถึงกระบวนการทางกฎหมาย เมื่อปัจจัยทางด้านอำนาจมีลักษณะโน้มเอียงทำให้เกิดช่องว่างทางชนชั้น จนนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัจจัยด้านอำนาจจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้ความเหลื่อมล้ำยังคงอยู่และฝังตัวในสังคมไทย เมื่อการใช้อำนาจของรัฐมีลักษณะปิดกั้นอาจนำมาสู่ความขัดแย้งในสังคม

ความขัดแย้งในสังคมไทยเกิดจากการจัดการของรัฐอย่างไม่เท่าเทียม พบเห็นได้จากการเคลื่อนไหวของชาวสวน การต่อต้านจากชนชั้นแรงงาน การประท้วงบนท้องถนน ปรากฏขึ้นอยู่บ่อยครั้งจนเป็นภาพชินตาบนสังคมไทย การเคลื่อนไหวของชาวสวน การต่อต้านของแรงงาน สะท้อนให้เห็นความล้มเหลวของการจัดการจากภาครัฐ ชี้ให้เห็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐรัฐและประชาชน เมื่อรัฐเลือกที่จะเพิกเฉย ครอบงำ ปล่อยปะโลมหรือซ่อนเร้นความล้มเหลวของการจัดการ ทำให้คนในสังคมตั้งข้อสังเกต จ้องจับผิด กลายเป็นต้นตอของพัฒนาการของความขัดแย้ง ผู้วิจัยพบว่าเมื่อความขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดการปะทะ ต่อต้านทั้งทางตรง ทางอ้อมผ่านทางอารมณ์ ร่างกาย และความคิดของคนในสังคม นำไปสู่ผลลัพธ์การกีดกัน การกดทับ การทำให้เป็นชายขอบ กลายเป็นการแบ่งแยกของคนในสังคม และพัฒนาไปสู่ความรุนแรงซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็นบนการประท้วงในสังคม

ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไม่เพียงมีแนวโน้มสูงขึ้น กลับมีพัฒนาการและส่งผลต่อความสัมพันธ์ของคนในสังคม จากการลงพื้นที่สำรวจความขัดแย้งในสังคมไทย พบว่าพื้นที่ของการประท้วง แสดงให้เห็น การแบ่งแยก ของกลุ่มคน กิจกรรมเพื่อเรียกร้องหรือต่อต้าน พื้นที่ของการเรียกร้องที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคน บรรยากาศของความขัดแย้ง ความรุนแรง ซึ่งสะท้อนให้เห็นผลลัพธ์ ผลพวงจากความเหลื่อมล้ำการสำรวจพื้นที่ความขัดแย้งในโครงการวิจัยนี้จึงเป็นการสำรวจว่าพัฒนาการของความเหลื่อมล้ำภายในสังคมก่อร่างสร้างตัวให้เห็นเป็นรูปธรรมอย่างไร โดยผ่านกระบวนการเฝ้าสังเกต การบันทึกภาพ การวิเคราะห์ให้นำมาสู่ข้อมูลสร้างสรรค์ในการแสดงให้เห็น กลไกของความเหลื่อมล้ำซึ่งมีอำนาจเป็นองค์ประกอบสำคัญและพัฒนาไปสู่สังคมแห่งความขัดแย้งซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคม เพื่อทำให้เห็นกลไกดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมผ่าน

กระบวนการทางทัศนศิลป์ โครงการวิจัย “ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย” จึงเป็นการถ่ายทอดกลไกของความเหลื่อมล้ำผ่านการสื่อสารบนพื้นที่ศิลปะเพื่อเป็นเครื่องมือในการกระตุ้น ตั้งคำถาม ต่อปัญหาในสังคม ผ่านทัศนคติของผู้วิจัย

ผลงานศิลปะจากโครงการวิจัยนี้ จึงทำหน้าที่บทบาททางศิลปะในการสื่อสารปรากฏการณ์ของความเหลื่อมล้ำ ซึ่งเกิดขึ้นจากการปฏิบัติจากกลุ่มคน ภาครัฐ และแสดงให้เห็นการตอบโต้กลับของกลุ่มคนผู้ถูกระงับ ซึ่งเป็นแรงปะทะกันของคนในสังคม เป็นผลลัพธ์จากพัฒนาการของความเหลื่อมล้ำให้อยู่ในรูปแบบศิลปะ แสดงให้เห็นปมปัญหาที่ก่อตัวขึ้นในสังคมไทยแสดงออกเป็นรูปธรรมผ่านการใช้ภาษาศิลปะ นำเสนอปรากฏการณ์ความขัดแย้งซึ่งเกิดขึ้นจากความเหลื่อมล้ำผ่านการจำลองสถานการณ์ซึ่งรวบรวมบรรยากาศของความขัดแย้งในสังคม การใช้ภาพเคลื่อนไหวนำเสนอเรื่องราวของความรุนแรงที่เกิดขึ้นซ้ำๆ การตอบโต้ของกลุ่มคนในสังคมผ่านภาษาทางร่างกายและกิจกรรมที่เกิดขึ้น สร้างผลลัพธ์ของการสะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้กลายเป็นประสบการณ์ผ่านผลงานศิลปะ ผลงานในโครงการนี้จึงเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ของความเหลื่อมล้ำในลักษณะนามธรรมให้กลายเป็นรูปธรรม ซึ่งนำไปสู่การตั้งคำถาม กระตุ้นเตือน และเท่าทันต่อปัญหาภายในสังคม

ข้อเสนอแนะ

ความเหลื่อมล้ำบนสังคมไทยร่วมสมัย เป็นวิทยานิพนธ์แสดงให้เห็นต้นตอ พลพวง และผลลัพธ์ ของความเหลื่อมล้ำ เป็นปรากฏการณ์บนพื้นที่ทางสังคม ซึ่งแสดงออกผ่านการใช้เครื่องมือทางศิลปะในการนำเสนอปรากฏการณ์ของความเหลื่อมล้ำที่กำลังเกิดขึ้น กำลังเป็นไป และกำลังกลายเป็นให้เกิดเป็นรูปธรรมในลักษณะผลงานประติมากรรมจัดวาง ผู้วิจัยหวังว่าผลงานในวิทยานิพนธ์ชุดนี้จะสามารถสร้างพื้นที่ในการพูดคุย ถกเถียง ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม และเป็นกรอบขยายให้สามารถมองปัญหาความเหลื่อมล้ำ ซึ่งมีภาวะนามธรรมให้เป็นรูปธรรมได้ งานวิจัยชุดดังกล่าวถูกสำรวจทั้งในด้านเอกสาร และการลงภาคสนาม ผู้วิจัยหวังอย่างยิ่งว่าผลงานวิจัยชิ้นนี้จะสามารถขับเคลื่อนหรือสร้างขอบเขตในการรับรู้ความเหลื่อมล้ำในสังคมได้มากขึ้น

รายการอ้างอิง

- Gombrich, E. H. (2560). *ว่าด้วยเรื่องศิลปะ: The Story of Art*. แปลจาก The Story of Art แปลโดย รติพร ชัยปิยะพร. กรุงเทพฯ: เดอะเกรทโฟนอาร์ท.
- Ilow. (2561). *คุยกับ 'เซีย ไทยรัฐ' คนเขียนการ์ตูนล้อการเมืองที่ใครๆก็ขำแต่ทหารไม่ขำ*. สืบค้น 5 เมษายน 2563, จาก <https://freedom.ilaw.or.th/blog/attitude-adjusted-03>
- PPTV HD 36. (2561, พฤศจิกายน 14). *"มือบสวณยาง" เตรียมเคลื่อน 20 พ.ย.*[Video]. สืบค้น 4 เมษายน 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=UAat-BMlpM>
- Tate. (2559, มกราคม 14). *Yinka Shonibare MBE*[Video]. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=WroXoWaGfL8>
- Voice Online. (2564). *ไม่ผูกขาดก็บ้าแล้ว-ผู้ใหญ่รังแกเด็ก*. สืบค้น 24 ธันวาคม 2564, จาก https://www.voicetv.co.th/read/XDSgWSgDI?fbclid=IwAR2B-NVFXH1n0D_DuYxwSBqxa-H490NuGiEb4--TT4-k0J1sTUYoL5PFf0k
- Youtube. (2563). *ทฤษฎีระบบราชการ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber)*, สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=zAldfaelq1k>
- เดลินิวส์. (2562). *ย้อนใหม่ไลน์ฉบับเต็ม คดี'เปรมชัย'ล่า'เสือดำ'ทุ่งใหญ่ฯ*. สืบค้น 4 เมษายน 2563, จาก <https://www.dailynews.co.th/crime/699349>.
- คาร์ล เอมีล มักซ์เวเบอร์. (2563). *"มักซ์" เวเบอร์ (Max Weber)*. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก http://file.siam2web.com/cmmba/max_weber.pdf.
- จักรพันธ์ วิลาสินีกุล. (2560). *วัสดุและสื่อในงานประติมากรรม*. กรุงเทพฯ: คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิรัชญา ชัยชุมขุน. (2565). *สรุป #มือบขาวนา เกือบ 2 เดือนที่ผ่านมา ขาวนาเรียกร้องอะไร แล้วภาครัฐมีท่าทีอย่างไรบ้าง?*. สืบค้น 5 มีนาคม 2565, จาก <https://thematter.co/quick-bite/farmer-labor-mob/170058>
- ทิสวัส อารงสานต์. (2562). *"กลวิธีประกอบสร้าง "อำนาจ" "ความรู้" และ "ความจริง" ใน วาทกรรมโฆษณา ผลกระทบที่ให้ความขาว."* มนุษย์วิชาการ ปีที่ 26, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน).
- ธีรพล หอสง่า. (2553). *"ระเบียบในรูปทรงอิสระ (Order in freeform)."* วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาประติมากรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้น 31 มีนาคม 2563, จาก http://www.thapra.lib.su.ac.th/thesis/showthesis_th.asp?id=0000004481

- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2560). *ประชาชนในรัฐนาฏกรรม*. สืบค้น 1 เมษายน 2565, จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_30805.
- บรียง พงษ์พานิช. (2561). *รายงานปัญหาความเหลื่อมล้ำจาก CS Global Wealth Report 2018*. สืบค้น 18 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://thaipublica.org/2018/12/banyong-pongpanich-99/>
- มนตรี พงษ์นิล. (2562). “ประเพณีประติษฐ์ รัฐนาฏกรรมกับชุมชนในจินตกรรมในสังคมไทย: การพัฒนากรอบความคิด.” *พื้นที่ของ ชี มูล* ปีที่ 5, ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน).
- มิเชล ฟุโกต์. (2554). *ร่างกายใต้บังการ ปฐมบทแห่งอำนาจในวิถีสัยใหม่*. แปลจาก *Les Corps dociles extrait de l'ouvrage Surveiller et punir*. แปลโดย ทองกร โภคธรรม. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ลัทธกิตติ์ ลาภอุดมการณ์. (2564). *เจาะลึกความเหลื่อมล้ำไทย แก้ได้ไหม แก้อย่างไร*. สืบค้น 21 เมษายน 2564, จาก https://media.kkpf.com/document/2021/Apr/KKP%20Research_เจาะลึกความเหลื่อมล้ำไทย%20แก้ได้ไหม%20แก้อย่างไร_edit.pdf.
- วรเทพ ว่องสรรพกร. (2562). “ลูกแกะหลงทาง จากวาทกรรมความเป็นไทยกับการควบคุมทางสังคม.” ใน *การสร้างการรับรู้ในสังคมไทย เล่ม 1 : เรื่องเล่า*. กรุงเทพฯ: โครงการเมธีวิจัยอาวุโส ศ.ดร. ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	วเรศ คุณาเจริญทรัพย์
วัน เดือน ปี เกิด	20 กุมภาพันธ์ 2535
สถานที่เกิด	เชียงใหม่
วุฒิการศึกษา	2559 : ศิลปบัณฑิต สาขาประติมากรรม คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และ ภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 2560 : ระดับศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ ภาควิชาประติมากรรม คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	15/1 ถนน ภาติกาวงศ์ ตำบล ในเมือง อำเภอ เมือง จังหวัด ลำพูน 51000
ผลงานตีพิมพ์	2565 : นิทรรศการกลุ่ม INVISIBLE หอศิลป์วัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร 2564 : ร่วมแสดงโครงการ Tropical Lab 15 at Lasalle Collage , สิงคโปร์ : ร่วมแสดงนิทรรศการ KF TIGA VISUAREKAN , อินโดนีเซีย 2563 : ร่วมแสดงในโครงการวิจัย ชุมชนเลื่อนฤทธิ์ เขาวราช, กรุงเทพมหานคร 2562 : นิทรรศการเดี่ยว TMR Exhibition Art at Beaux Art De Paris , ฝรั่งเศส : ร่วมแสดงนิทรรศการ Haiku Sculpture in Japan OKINAWA International Exhibition for Art University , ญี่ปุ่น 2561 : ร่วมแสดงโครงการ Tropical Lab 12 at Lasalle Collage , สิงคโปร์ : ร่วมแสดงนิทรรศการ So Far So Good 6 หอศิลป์กรุงเทพ 2560 : ร่วมแสดงนิทรรศการ EARLY YEARS PROJECT #2 โครงการบ่ม เพาะและสร้างเครือข่ายศิลปินรุ่นใหม่ครั้งที่ 2 ,ชั้น 8 หอศิลป์วัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร,กรุงเทพ 2558 : นิทรรศการ ศิลปะนิพนธ์ “ 67 Richter ” กลุ่มนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, มหาวิทยาลัยศิลปากร